T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLÂM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

NECÎB EL-KÎLÂNÎ'NİN "*ER-RACULU'L-LEZÎ ÂMEN*" ADLI ROMANININ TAHLİLİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Ulfet DEMİR

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet YILMAZ

Çanakkale – 2019

TAAHHÜTNAME

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum **"Necîb el-Kîlânî'nin "*er-Raculu'l-lezî Âmen*" Adlı Romanının Tahlili"** adlı çalışmanın tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

23/08/2019

Ulfet DEMİR

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Ulfet DEMİR'e ait **"Necîb el-Kîlânî'nin "*er-Raculu'l-lezî Âmen*" Adlı Romanının Tahlili"** adlı çalışma, jürimiz tarafından Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı (

'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak oybirliği/~~oyçokluğu~~ ile kabul edilmiştir.

Üyeler	**İmza**
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet YILMAZ (Danışman)	
Doç. Dr. Hüseyin GÜNDAY	
Dr. Öğr. Üyesi Mahfuz GEYLANİ	

Tez No : 10288543
Tez Savunma Tarihi: 23/08/2019

ONAY

Prof. Dr. Şerif KORKMAZ
Enstitü Müdürü
05/09/2019

ÖZET

NECÎB EL-KÎLÂNÎ'NİN "ER-RACULU'L-LEZÎ ÂMEN" ADLI ROMANININ TAHLİLİ

Bu çalışmada Çağdaş İslâmî Edebiyatın önde gelen temsilcileri arasında yer alan Mısırlı şair ve yazar Necîb el-Kîlânî'nin "er-Raculu'l-lezî Âmen" adlı romanı tahlil edilmiştir.

Araştırma giriş, iki bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Girişte araştırmanın konusu, amacı, kapsamı, yöntemi, konuyla ilgili çalışmalar ve yararlanılan kaynaklar hakkında bilgi verildi. Birinci bölümde romanın müellifi ve künyesi hakkında temel bilgiler verildikten sonra roman detaylı bir şekilde özetlendi. İkinci bölümde roman, eserde geçen şahsiyetler, olay örgüsü, zaman, mekân, anlatım teknikleri, tematik kurgu, dil ve üslup açılarından tahlil edildi. Sonuç kısmında araştırmada ulaşılan bulgulara yer verildi.

Anahtar kelimeler: Necîb el-Kîlânî, "er-Raculu'l-lezî Âmen", Roman, Tahlîl, Edebiyat.

ABSTRACT

THE ANALYSİS OF NAGUİB AL-KÎLÂNÎ'S NOVEL "ER-RACULU'L-LEZÎ ÂMEN"

In this study, the novel "er-Raculu'l-lezî Âmen" in of Egyptian poet and writer Necîb al-Kîlânî, who is one of the leading representatives of Contemporary Islamic Literature is analyzed.

The research consist of an introduction, two chapters and a conclusion. In the introduction, information was given about the subject, aim, scope, method, studies and sources of the research. In the first chapter, after giving basic information about the author and the mastership of the novel, the novel is summarized in detail. In the second part, the novel, the figures in the work, the plot, time, space, narrative techniques, thematic fiction, language and style were analyzed. In the conclusion part, the findings obtained in the study were included.

Keywords: Naguib al-Kîlânî, "er-Raculu'l-lezî Âmen", Novel, Analysis, Literature.

ÖNSÖZ

Mısırlı şair, edip, yazar ve eleştirmen Necîb el-Kîlânî, Çağdaş Arap İslam Edebiyatının önde gelen temsilcileri arasında yer almaktadır.

Çok velûd bir yazar olan el-Kîlânî'nin tespit edebildiğimiz kadarıyla seksenin üzerinde eseri bulunmaktadır. Bunların kırk kadarı romandır. el-Kîlânî'nin eserleri hakkında ülkemizde yapılan çalışmalar yok denecek kadar azdır. Bu sebeple el-Kîlânî'nin "*er-Raculu'l-lezî Âmen*/ " adlı romanını incelemeyi uygun gördük.

el-Kîlânî'nin "*er-Raculu'l-lezî Âmen*/ " adlı romanını tahlil ettiğimiz bu çalışma giriş, iki bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır.

Girişte araştırmanın konusu, amacı, kapsamı, yöntemi, konuyla ilgili çalışmalar ve yararlanılan kaynaklar hakkında bilgiler verildi.

Birinci bölüm *"Romanın Müellifi, Künyesi ve Geniş Özeti"* başlığını taşımaktadır. Bu bölümde romanın müellifi ve künyesi hakkında temel bilgiler verildikten sonra roman detaylı bir şekilde özetlendi.

İkinci bölümde eserde geçen şahsiyetler, olay örgüsü, zaman, mekân, anlatım teknikleri, tematik kurgu, dil ve üslup açılarından tahlil edildi.

Sonuç kısmında araştırmada ulaşılan bulgulara yer verildi.

Tez konusunun tespitinde ve araştırmanın her aşamasında bana yol gösteren ve desteğini esirgemeyen değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Mehmet YILMAZ'a teşekkürü bir borç bilirim.

Gayret kuldan muvaffakiyet Allah'tandır.

Ulfet DEMİR

Çanakkale, 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **İ**
ABSTRACT ..... **İİ**
ÖNSÖZ ..... **İİİ**
İÇİNDEKİLER ..... **İV**
KISALTMALAR ..... **Vİ**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
ROMANIN MÜELLİFİ, KÜNYESİ VE GENİŞ ÖZETİ

1.1. Romanın Müellifi **3**
1.1.1. Hayatı **3**
1.1.2. Eserleri **5**
1.1.2.1. Romanları 5
1.1.2.2. Hikâyeleri 6
1.1.2.3. Tiyatro Eserleri 7
1.1.2.4. Araştırma-İnceleme Eserleri 7
1.2. Romanın Künyesi **8**
1.3. Romanın Geniş Özeti **9**

İKİNCİ BÖLÜM
ROMANIN TAHLİLİ

2.1. Romanda Geçen Karakterlerin Tahlili **30**
2.1.1. İryân (Abdullah Karlo) **31**
2.1.2. Sofya **33**
2..1.3. İryân'ın Babası Rahip Karlo **34**
2.1.4. İryân'ın Annesi **35**
2.1.5. Ali. **35**
2.1.6. Sakr **36**
2.1.7. Şems **37**
2.1.8. Benetto **38**
2.1.9. Şeyh 'Îd El-Hüseynî **39**
2.1.10. Meysûn **40**
2.2. Olay Örgüsü **40**
2.3. Zaman **48**

2.4. Mekân 48
2.5. Anlatım Teknikleri 53
2.5.1. Anlatma Tekniği 53
2.5.2. Gösterme (Sahneleme) Tekniği 53
2.5.3. Özetleme Tekniği 54
2.5.4. Geri Dönüş Tekniği 54
2.5.5. Bilinç Akışı Tekniği 54
2.5.6. İç Monolog Tekniği 55
2.5.7. Diyalog Tekniği 55
2.5.8. Montaj Tekniği 57
2.5.9. Mektup Tekniği 58
2.5.10. Portre Tekniği 59
2.5.11. Otobiyografi Tekniği 59
2.5.12. Leitmotiv Tekniği 59
2.5.13. Röportaj Tekniği 59
2.6. Dil ve Üslup 60
2.7. Tematik Kurgu 61
2.7.1. İman 61
2.7.2. Hakikat 65
2.7.3. Doğu-Batı 67
2.7.4. İnanç 71
2.7.5. Hicret 74
2.7.6. Yozlaşma 74
2.7.7. Kadın 77
SONUÇ 80
KAYNAKÇA 82
ÖZGEÇMİŞ 83

KISALTMALAR

Agm **:** Adı geçen makale

Age **:** Adı geçen eser

b. : Bin, İbn

bkz. : Bakınız

Nşr. : Neşreden

DİA : Diyanet İslâm Ansiklopedisi

thk. : Tahkik eden (Muhakkik)

vb. : Ve benzeri

ö. : Ölümü

s. : Sayfa

sav : Sallallahu aleyhi ve sellem

ty. : Tarih yok

v. : Vefatı

yy. : Yayın yeri yok

GİRİŞ

Mısırlı şair, edip, yazar ve eleştirmen Necîb el-Kîlânî, Çağdaş Arap İslam Edebiyatının önde gelen temsilcileri arasında yer almaktadır. Çok velûd bir yazar olan el-Kîlânî'nin tespit edebildiğimiz kadarıyla seksenin üzerinde eseri bulunmaktadır. Bunların kırk kadarı romandır. el-Kîlânî'nin eserleri hakkında ülkemizde yapılan çalışmalar yok denecek kadar azdır. Bu sebeple el-Kîlânî'nin "*er-Raculu'l-lezî Âmen/* " adlı romanını incelemeyi uygun gördük. Dolayısıyla Necîb el-Kîlânî'nin "*er-Raculu'l-lezî Âmen/* " adlı romanının tahlil edilmesi bu tezin konusunu oluşturmaktadır.

Araştırmanın kapsamı, el-Kîlânî'nin yukarıda zikri geçen romanının incelenmesi ile sınırlandırılmıştır.

Bu çalışmadaki amaç, Mısır'ın önde gelen yazarları arasında yer alan Necîb el-Kîlânî'nin "*er-Raculu'l-lezî Âmen/* " adlı romanını incelemek ve onun romancılık yönünü gün yüzüne çıkarmaktır.

Araştırmada, okuma, tahlil, tenkit, analiz, betimleme, çözümleme ve değerlendirme yöntemleri esas alınacaktır.

Necîb el-Kîlânî'nin romanları ile ilgili olarak yurt dışında birçok çalışma yapılmıştır. Bununla birlikte ülkemizde doğrudan el-Kîlânî'nin romanlarını inceleyen biri makale diğeri yüksek lisans tezi olmak üzere sadece iki çalışmaya ulaşabildik.

Bunların ilki Ercan Baran tarafından hazırlanan ve *Üç Mısır Romanında Cemâl Abdunnâsır Dönemi (el-Kernek*, *Tilka'r-Râiha, el-Leyâli't-Tavîla)* başlığını taşıyan yüksek lisans tezidir. Baran, bu çalışmasında el-Kîlânî'nin *el-Leyâli't-Tavîla* adlı romanında Cemâl Abdunnâsır dönemini incelemiştir.

İkincisi ise Halil İbrahim Şanverdi'nin *"Necîb el-Kîlânî'nin "Kâtilu Hamza" Adlı Romanı Üzerine Bir Tahlil Denemesi"* isimli makalesidir. Şanverdi, 13 sayfadan oluşun bu makalesinde el-Kîlânî'nin hayatı ve eserleri hakkında kısaca bilgi verdikten sonra onun *"Kâtilu Hamza*" isimli romanının tahlilini yapmaktadır.

Necîb el-Kîlânî'nin edebi eserleri hakkında yurt dışında yapılmış çalışmaların

bazıları şunlardır:[1]

- Abdurrahman İbrahim Fevde, *el-Fennu'l-kasasî ʿinde Necîb el-Kîlânî*, (Yüksek Lisans Tezi), Kahire Üniversitesi Dârü'l-ulûm Fakültesi, Beyrut 1991).

- Hilmî Muhammed el-Kâûd, *el-Vâkıʿıyyetu'l-İslâmiyye fî rivâyeti Necîb el-Kîlânî,* Amman, 1996.

- Ebü'l-Muâtî, *Sûretu'l-merʾe fî rivâyâti'l-Kîlânî* (Doktora Tezi), Malezya Millî Üniversitesi, Kuala Lumpur, 2002.

- Ahmed Tâhâ, *eş-Şahsiyye fî rivâyâti Necîb el-Kîlânî el-İslâmiyye* (Doktora Tezi), Musul Üniversitesi, 2005.

- Tâhâ Hüseyin Ali el-Hadramî, *er-Râvî fî rivâyâti Necîb el-Kîlânî* (Doktora Tezi), San'a Üniversitesi Diller Fakültesi, 2010.

Araştırmamız "Necîb el-Kîlânî'nin "*er-Raculu'l-lezî Âmen/* " Adlı Romanının Tahlili" başlığını taşımaktadır. Araştırma bir roman tahlili olduğu için temel kaynak Necîb el-Kîlânî'nin "*er-Raculu'l-lezî Âmen/* " adlı romanıdır.

Bunun yanında el-Kîlânî'nin hayatı hakkında bilgi verilirken kendisi tarafından kaleme alınan ve özgeçmişini anlattığı *Muzekkirât ed-Duktûr Necîb el-Kîlânî* isimli otobiyografik eserinden; Fatma Betül Beyca'nın "*Necîb el-Kîlânî'nin Hayatı, Eserleri ve 20. Yüzyıl Arap Edebiyatındaki Yeri*" başlıklı yüksek lisans tezinden; İsmail Durmuş tarafından *DİA*'da yazılan "Necîb Kîlânî" maddesinden; Abdullah b. Sâlih el-'Arînî'nin *"el-İtticâhu'l-İslâmî fî a'mâli Necîb el-Kîlânî'l-kasasiyye*" isimli çalışmasından ve Muhammed Seyf er-Rahmân'nın *"İshâmât ed-Duktûr Necîb el-Kîlânî fi'l-edebi'l-'Arabiyyi'l-İslâmî"* adlı makalesinden istifade edilmiştir.

[1] Durmuş, İsmail "Necîb Kîlânî", *DİA*, İstanbul, 2016, EK-II, 65-67. https://islamansiklopedisi.org.tr/kilani-necib.

BİRİNCİ BÖLÜM

ROMANIN MÜELLİFİ, KÜNYESİ VE GENİŞ ÖZETİ

Bu bölümde romanın müellifi ve künyesi hakkında bilgi verilecek daha sonra roman detaylı bir şekilde özetlenecektir.

1.1. Romanın Müellifi

Romanın müellifi Necîb el-Kîlânî'dir. Necîb el-Kîlânî'nin doğrudan hayatı hakkında hem ülkemizde hem de yurt dışında müstakil çalışmalar yapılmıştır. Bu sebeble bu başlık altında el-Kîlânî'nin hayatı anahatlarıyla incelenecek, daha sonra sayısı çok olduğu için eserlerinin sadece isimleri zikredilecektir.

1.1.1. Hayatı

Tam adı, Necîb el-Kîlânî b. İbrahim b. Abdüllatif el-Kîlânî'dir. Mısır'ın el-Ğarbiyye ( ) vilâyetinin Ziftâ ( ) şehrine bağlı Şarşâba ( ) köyünde hicri takvime göre 1355 yılının Muharrem ayında; miladi takvime göre ise 1 Haziran 1931 tarihinde dünyaya gelmiştir.[2]

el-Kîlânî, Şarşâba ( ) ve civar köylere yerleşmiş büyük bir aileye mensuptu. Babası ziraatle uğraşarak ailesinin geçimini sağlamaktaydı. Çocukluğu doğduğu köyde geçen yazarın kendisinden küçük Emin ve Muhammed adlarında iki erkek kardeşi vardır. Necîb eğitimine köydeki diğer çocuklar gibi köy mektebinde başladı. Burada okuma yazma, hesap, matematik ve Kur'an öğrendi. İlkokula devam ederken ailenin en büyük çocuğu olarak ziraat işlerine de yardım ediyordu. Ondaki zekâ ve öğrenme aşkının farkına varan ve anne tarafından dedesi olan Hacı Abdülkadir eş-Şâfîi, onu ilme teşvik ediyor ve onun eğitimine özel ihtimam gösteriyordu. el-Kîlânî sekiz yaşına geldiğinde babasının eğitim masraflarını karşılayamama yönündeki tereddüdüne rağmen dedesi, onu Sinbât ( ) şehrinde bulunan bir okula nakletti.[3]

---

[2] el-'Arînî, Abdullah b. Sâlih, *el-İtticâhu'l-İslâmî fî a'mâli Necîb el-Kîlânî'l-kasasiyye*, Dâru kunûz İşbîliyâ, Riyad, 1425/2005, s. 11; Durmuş, "agm", *DİA*, EK-II, 65-67.
[3] el-'Arînî, *age*, s. 11-12; Durmuş, "agm", *DİA*, EK-II, 65-67.

Dedesi eş-Şâfîi, Necîb'in hayatında en önemli rolü oynayan kişidir. Nitekim Necîb, dedesi hakkında bu konuda bizlere kendi ağzından şu sözleri aktarmaktadır:

> "Çocukluğumda bu büyük şahsiyetin ahlâk ve davranışlarından başka hiçbir insandan etkilenmediğim kadar etkilendim. Babamı eğitimim hususunda teşvik ediyor ve ona eğitim masraflarımın karşılanmasında yardımda bulunuyordu. Akşamları yatağında uzanırken bazen beni imtihan ediyordu. Hata ettiğimde veya yanlış cevap verdiğimde başkasına farkettirmeyecek ve beni mahcup etmeyecek derecede yumuşak ve nazik davranırdı."[4]

Küçük yaştan itibaren çeşitli hastalıklarla mücadele etti. Ziftâ'da başladığı orta öğrenimini Tanta şehrindeki Ziraat Lisesi'nde tamamladı (1949). Kendisinin edebiyat veya hukuk tahsili yapma arzusuna rağmen babasının ısrarı üzerine tıp öğrenimine yöneldi. I. Fuâd Üniversitesi (Kahire Üniversitesi) Kasrülaynî Tıp Fakültesi'ne girdi (1951). 1947 yılından itibaren İhvân-ı Müslimîn ile yakın ilişki içinde bulundu. Topluluk mensuplarının dinî günleri çeşitli etkinliklerle kutlamaları, Filistin'e gönüllü cihad kafileleri göndermeleri ve liderleri Hasan el-Bennâ'nın bir suikast sonucu öldürülmesi (12 Şubat 1949) gibi olaylar dolayısıyla teşkilâtla alâkasını yoğunlaştırdı; İslâm davetçisi, hatip ve şair olarak etkin bir konuma yükseldi. Tıp fakültesi öğrencisi iken, 26 Ekim 1954 tarihinde İskenderiye'nin Menşiye Meydanı'ndaki konuşması sırasında Cemal Abdünnâsır'a suikast düzenlenince bu olay İhvân-ı Müslimîn üzerine yıkıldı, birçok idam ve hapis olayı gerçekleşti. İhvân-ı Müslimîn'le irtibatı olduğu için el-Kîlânî de on yıl hapse mahkûm edildi. Sağlık sorunları yüzünden 1958'de hapisten çıkarılan Necîb, yarıda kalan tıp tahsilini 1960'ta tamamladı ve aynı yıl doğduğu köyde hekimlik görevine başladı.[5]

Yazar, Mahmûd Şâhîn'in kızı olan İslâm edebiyatçısı Kerîme Mahmûd Şâhîn ile evlenmiş ve bu evlilikten üçü erkek biri kız olmak üzere dört çocukları olmuştur. Eşiyle sevgi ve saygı üzerine kurulu mutlu bir evlilik hayatı geçiren Necîb, eşini sâliha kadına güzel bir örnek olarak görüyordu.[6]

Hayatının son dönemlerinde amansız bir hastalığa yakalanan el-Kîlânî, Riyâd ihtisas hastanesinde yaklaşık bir yıl tedavi görmüştür. Hastalığı iyileşmeyen hatta daha kötüye giden yazar, memleketi Mısır'a dönmüş, hayatının son günlerini burada geçirmiş ve

---

[4] el-Kîlânî, Necîb, *Muzekkirât ed-Duktûr Necîb el-Kîlânî*, Dâru kitâbi'l-muhtâr, yy., ty., I, 16.
[5] Durmuş, "agm", *DİA*, EK-II, 65-67; er-Rahmân, Muhammed Seyf, İshâmât ed-Duktur Necîb el-Kîlânî fi'l-edebi'l-'Arabiyyi'l-İslâmî, *Majallah Al-Qism Al-Arabi*, University of the Punjab, Lahore-Pakistan, 2017, Sayı:24, s. 286-287.
[6] er-Rahmân, Muhammed Seyf, agm, s. 287.

hicri takvime göre 1415 yılının Şevval ayında; miladi takvime göre ise 1995 tarihinde vefat etmiştir. Cenazesi Mısır'a defnedilmiştir.[7]

1.1.2. Eserleri

Çağdaş İslâmî Edebiyatın önde gelen temsilcileri arasında yer alan Necîb el-Kîlânî**,** birçok roman, hikâye, biyografi, anı, otobiyografi, tiyatro, şiir divanı ve araştırma-inceleme eserleri kaleme almıştır.

1.1.2.1. Romanları

1. Kâtilu Hamza ( ).
2. et-Tarîku't-tavîl ( ).
3. Talâiʿu'l-fecr ( ).
4. en-Nidâu'l-hâlid ( ).
5. Ellezîne yahterikûn ( ).
6. er-Rebîʿu'l-ʿâsıf ( ).
7. Raʾsu'ş-şeytân ( ).
8. Mevâkibu'l-ahrâr ( ).
9. Nûrullâh ( ).
10. ʿAlâ ebvâbi Hayber ( ).
11. ʿAzrâu Câkartâ ( ).
12. Leyâlî Türkistân ( ).
13. Ramadân habîbî ( ).
14. ʿAmâlikatu'ş-şimâl ( ).
15. el-Yevmu'l-mevʿûd ( ).
16. Hamâmetu's-selâm ( ).
17. Rihle ilallâh ( ).
18. Ardu'l-enbiyâ ( ).

[7] Beyca, Fatma Betül, *Necîb el-Kîlânî'nin Hayatı, Eserleri ve 20. Yüzyıl Arap Edebiyatındaki Yeri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, İstanbul, 2008, s. 57; er-Rahmân, Muhammed Seyf, agm, s. 288.

19. Fi’z-zalâm ( ).

20. ez-Zıllu’l-esved ( ).

21. Leyl ve Kudbân/Leylu’l-ʿabîd ( ).

22. Leyâli’s-suhâd ( ).

23. Ricâl ve ziâb ( ).

24. Demun li-fatîri sıhyûn (Hâretu’l-Yehûd) ( ).

25. Hikâyetü Câd-Allâh ( ).

26. Ehlu’l-Hamîdiyye ( ).

27. er-Râyâtu’s-sevdâ ( ).

28. Emîretu’l-cebel ( ).

29. ʿAzrâu’l-karye ( ).

30. Leylu’l-hatâyâ ( ).

31. ʿUmar yazheru fi’l-Kuds ( ).

32. Meliketu’l-ʿineb (Bâiʿatu’l-ʿineb) ( ).

33.İʿtirâfâtu ʿAbdilmütecellî ( ).

34. İbtisâme fî kalbi’ş-şeytân ( ).

35. İmraatu ʿAbdilmutecellî ( ).

36. Memleketu Belʿûtî ( ).

37. Kadıyyetu (Akvâlu) Ebi’l-Futûh eş-Şerkâvî ( ).

39. Nihâyetu tâğıye ( ).

40. Likâʾ ʿinde Zemzem ( ).

41. el-Keʾsu’l-fâriğa ( ).

42. Ardu’l-eşvâk ( ).

43. Yevmiyyâtu’l-kelb Şemlûl ( ).

1.1.2.2. Hikâyeleri

1. Dumûʿu’l-emîr ve kısas uhrâ ( ).

2. el-ʿÂlemu’d-dayyık ve kısas uhrâ ( ).
3. Ricâlullâh ( ).
4. Ğaden er-rahîl (ʿİnde’r-rahîl) ( ).
5. Mevʿidunâ ğaden ve kısas uhrâ ( ).
6. Leyletu’z-zifâf ( ).
7. el-Kâbûs ve kısas uhrâ ( ).
8. Fârisu Hevâzin ( ).
9. ed-Dersu’l-ahîr ( ).
10. Hikâyâtu tabîb ( ).
11. Sultânu’l-ʿulemâʾ ( ).

1.1.2.3. Tiyatro Eserleri

1. ʿAlâ esvâri (ebvâbi) Dımaşk ( ).
2. el-Cenerâl ʻAlî ( ).
3. Habîbetî Sarayefo ( ).
4. Muhâkemetu’l-Esved el-ʿAnsî ( ).
5. el-Vechu’l-muzlim li’l-kamer ( ).

1.1.2.4. Araştırma-İnceleme Eserleri

İslâm ve Din:

1. et-Tarîk ile'l-ittihâdi’l-İslâmî ( ).
2. Havle’d-dîn ve’d-devle ( ).
3. Aʿdâu’l-İslâmiyye ( ).
4. Tahte râyeti’l-İslâm ( ).
5. el-İslâmiyye ve’l-kuve’l-mudâdde ( ).
6. el-Muctemaʿu’l-marîd ( ).
7. el-İslâm ve hareketu’l-hayâh ( ).

İslâm Edebiyatı İle İlgili Eserleri

1. el-İslâmiyye ve'l-mezâhibu'l-edebiyye ( ).
2. Havle'l-mesrahi'l-İslâmî ( ).
3. Rihletî maʿa'l-edebi'l-İslâmî ( ).
4. Âfâku'l-edebi'l-İslâmî ( ).
5. Medhal ile'l-edebi'l-İslâmî ( ).
6. et-Tecribetu'z-zâtiyye fi'l-kıssati'l-İslâmiyye ( ).
7. Havle'l-kıssati'l-İslâmiyye (Fi'l-kıssati'l-İslâmiyye) ( ).
8. Edebu'l-etfâl fî davʾi'l-İslâm ( ).

Biyografi-Anı Eserleri

1. İkbâl eş-Şâʿiru's-sâʾir ( ).
2. Lemehât min hayâtî ( ).
3. Müzekkirâtu'd-Duktûr Necîb el-Kîlânî ( ).

Divanları:

1. Eğâni'l-ğurebâʾ ( ).
2. Keyfe elkâki ( ).
3. ʿAsru'ş-şuhedâʾ ( ).
4. Muhâcir ( ).
5. Uğniyatu'l-leyli't-tavîl ( ).
6. Medînetu'l-kebâir ( ).
7. Nahve'l-ʿulâ ( ).

1.2. Romanın Künyesi

Romanın künyesi başlığı altında tezimizde esas aldığımız nüshada mevcut olan romanın adı, yazarı, basım yeri, basım tarihi, hangi yayınevi tarafından basıldığı ve sayfa sayısı gibi romanı tanıtan bilgiler verilecektir.

Romanın Adı: Romanın adı, "*er-Raculu'l-lezî Âmen*/ "'dir. Bu dilimize *"İman Eden Adam"* şeklinde tercüme edilebilir.

Romanın Yazarı: Romanın yazarı, çağdaş Arap Edebiyatında İslâmî Edebiyat akımının önde gelen yazarlarından olan Necîb el-Kîlânî'dir.

Basım Yeri: Eser Beyrut-Lübnan'da basılmıştır.

Basım Tarihi: Eser 2005 tarihinde basılmıştır.

Yayınevi: Müessesetu'r-risâle/ yayınevi tarafından basılmıştır.

Sayfa Sayısı: Roman 127 sayfadan oluşmaktadır.

1.3. Romanın Geniş Özeti

Yazar romanını, romanının başkahramanı olan İryân'a kîle lehu ( ) ifadesiyle söylenen şu cümlelerle başlatır:

"Ey İryân, güzelliğin, sihrin ve sırların diyarına, doğuya git! Körfez sahillerine in! Siyah altının sahillerine … Bu yeni alemin zevkini sür, güzelliklerinden faydalan! Ama Rabbinin senin üzerindeki hakkını da asla unutma!"[8]

İryân, bilincini sarhoş eden bu sözlerden sonra geniş bir hayal dünyasına dalar. İtalya özellikle de Roma gözlerinin önünde canlanır…

Keşmekeşliğin, ruhu bunaltan kalabalığın, hayatlarının merkezine siyasi ve ekonomik menfaatlerini oturtanların ve bu menfaatlere ulaşmak için her yolu mübah sayanların şehri Roma…

Yolsuzluğun, korkunun, güvensizliğin binbir renginin kendisinde hayat bulduğu, mafya çetelerinin şehri Roma…

Zihnini kaplayan bu kasvetli hülyalardan sonra İryân, kendi kendine şöyle der:

"İtalya senin vatanın İryân… Evet. O benim vatanım… Ve bu gerçeği nefes aldığım müddetçe asla unutmayacağım. Aah! Ne diyeyim? Gitmek istiyorum."

Bu girizgâhtan sonra roman şu şekilde devam eder:

İryân, Dubai'de lüks bir otelde üç bin dolardan fazla maaşla bir orkestrada org

[8] el-Kîlânî, Necîb, *er-Raculu'l-lezî âmen*, Müessesü'r-risâle, Beyrut, 2005, s. 5.

virtüözü olarak iş bulmuştur. Kendisine altın tepside sunulan, farklı dünyaların kapısını açan bu güzel fırsatı kaçırmak istemez ve hayallerindeki o gizemli dünyanın, doğunun kapısını aralamaya karar verir. Bu durumu kız arkadaşı Sofya'ya söyler. Sofya, İryân'a beni bırakıp nasıl gidersin, der. İryân, Sofya'ya Dubai'de ona da bir iş fırsatının bulunabileceğini ve Sofya'nın kendisiyle birlikte Dubai'ye gelebileceğini söyler. Sofya bir çöl ülkesinde mi diyerek ve küçümser bir tavırla bu teklifi reddeder. İryân, Sofya'ya evlenebileceklerini, orada alacağı maaşın ikisine de yeteceğini ifade eder. Sofya, İryân'ın evlenme teklifini de bu kadar erken yaşta özgürlüğünü sınırlayan bağlarla bağlanmak istemediğini ve hayatın tadını çıkarmak istediğini söylerek reddeder. İryân, biricik aşkının bu sözleriyle yıkılmış bir viraneye döner. Leylasını kaybeden Mecnun gibi hayattaki her şey onun nezdinde anlamını yitirir. Artık yaşadığı şehir Roma, onun gözünde aç kurtların ve yırtıcı hayvanların kol gezdiği; güzele, iyiye, erdeme dair ne varsa acımsızca yok edildiği, vahşi bir orman gibidir.

Sevgilisinden ayrılmış olmanın hüznüyle yıkılmış oğlu İryân'ın perişan halini gören İryân'ın babası Rahip Karlo, oğluna, ne olduğunu sorar. İryân, Sofya'nın kendisini artık ihtiyaç duyulmayan eskimiş bir elbise gibi hayatından fırlatıp attığını söyler. İryân'ın babası, oğluna, gerçek sevginin tek taraflı olamayacağını, Sofya'nın okyanusta önce buharlaşıp sonra yoğunlaşıp tekrar geri dönen bir damla gibi olduğunu, hayatın devam ettiği gerçeğini kabul edip Sofya'yı unutmasını tavsiye eder.

Dubai'ye yola çıkacağı gün İryân'ı havalimanında büyük bir sürpriz beklemektedir. Yola çıkmak için hazırlanırken "İryân" diye bir ses duyar, kendisini çağıran bu sesin sahibi Sofya'nın ta kendisidir. İryân, Sofya'nın yanında gördüğü erkek sebebiyle öfkelenir “ne kadar da çabuk benim yerime başkasını buldu” diye içten içe köpürür. Artık ne Sofya ne de Roma onun dünyasında bir anlam ifade etmez. Arkasına bakmadan, uçakla çıkacağı, yeni bir alemin kapısını aralar, onun hakikati bulmasını sağlayacak olan yolculuğuna doğru gider.

İryân, Dubai'ye ulaştığında gördüğü manzara karşısında büyük bir şaşkınlık yaşar. Karşısında Roma'nın, Milano'nun eşsiz güzelliklerini aratmayacak güzellikte, hayalindeki bedevî şehrinden oldukça farklı bir şehirle karşılaşır. İlk kez tanıştığı bu dünya, zihninde buraya gelmeden önce canlandırdığı bir Batılının bilinçaltındaki Doğu'dan çok farklıdır.

İryân'ı, Dubai'de çalışacağı otelde halkla ilişkiler uzmanı olarak görev yapan sonrasında ona pekçok konuda da yardımcı olacak Ali karşılar. İryân, kapılarını açtığı bu

yeni âlem hakkında kafasındaki birçok soruyu Ali'ye sorar. Ali, İryân'ın yeni girdiği bu ortama alışarak uyum sağlaması için elinden gelen azami gayreti gösterir ve ona her konuda rehberlik eder.

İryân için artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktır her yarın onun hayatında yeni keşiflere, yeni değişim ve dönüşümlere gebedir artık. Her geçen gün Batılı İryân, Doğulu Abdullah'a dönüşmeye başlayacaktır. Bir tırtılın kozasında kelebeğe dönüşürken çektiği sancılı değişimi İryân bütün hücrelerinde hissedecektir. Vatanından, sevdiklerinden, kendi medeniyetinden hicretle başlayan hakikat yolculuğu, artık yanlış yargılardan, batıl inançlardan, sahte güzelliklerden, gayrî ahlakî yaşayış tarzından terk-i diyar etmeye ve Hakk'a, hakikate, sahih olana doğru bir yolculuğa evrilir. İnsan olmaktan Kul olmaya doğru bir evrilme, kemâliyete erme yolculuğudur bu yolculuk. Hamlıktan halâs olup pişmeye gönül verme yolculuğudur bu yolculuk. Maddeden mânaya, yani içindeki beni keşfetme yolculuğudur bu yolculuk. Hakkı bulma, hidayete erme onun için mücadele etme yolculuğudur bu yolculuk.

İryân, çalışacağı otele geçer akşam olunca orkestrayla birlikte org çalmaya başlar. Gecenin sonunda sahneye son derece güzel, dansıyla seyircileri cezbeden, kıvrak hareketleriyle izleyenleri büyüleyen bir dansöz çıkar ve bir anda sahne "Şems, Şems" nidalarıyla inler. İryân, orgunun tellerine ustaca dokunuşlarıyla ve hareketleriyle bu kıvrak doğu ezgilerine eşlik eder. İryân, ortamdan ve Şems'ten büyülenmiştir âdeta. İryân'ın bu sevecen tavırları Şems'i de mest eder. İryân, bu geceden sonra yeni bir aşka yelken açar. Program bitince gecenin sonunda herkes odasına çekilir. İryân da odasına çekilir, yatağına uzanır ama bir türlü uykuya dalamaz her yerde Şems'in hayali karşısına çıkar. Kalbinde tatlı bir sızı, göğsünün tam ortasından bütün vücuduna yayılan bir sıcaklık hisseder. Sofya'nın onun için artık bir değeri, kıymeti kalmamıştır. Doğu gerçekten mucizeler diyarıdır. Çünkü İryân bir gün gelipte Sofya için hiçbir şey hissetmeyeceğini ve başka bir kadını sevebileceğini asla düşünmemiştir. İryân gün geçtikçe Şems'e daha fazla yakınlaşır, ona yaklaşmak, onu daha yakından tanımak için karşısına çıkan her fırsatı değerlendirir.

İryân yeni hayatına alışmakta ve uyum sağlamakta hiç sıkıntı çekmez. Bu şehrin insanları yabancılara karşı gayet sıcak, samimî ve misafirperverdir. İryân'ın İngilizce ve Almanca bilmesi iletişimini kolaylaştırır ama yine de arkadaşı Ali'den ve Şems'ten Arapça da öğrenmeye başlar. Dubai'ye gelişinden bir süre sonra İryân, İtalya'daki babasına yeni yaşantısını ve başından geçenleri kaleme aldığı uzunca bir mektup yazar. Mektubunda her

Pazar kiliseye gittiğinden, rahibin vaazını dinlediğinden, İncil okuduğundan bahseder. Yaşadığı şehirde ruhî ve fikrî bir huzur içinde olduğunu yazar. Bulunduğu beldeden o kadar memnundur ki babasına, bazen yaşadığı beldenin vaad edilmiş cennet olduğunu düşündüğünü dile getirir. Kendisine bu beldeye gelmesini ilham eden Rabbinin kendisinden râzı olacağına inandığını söyler. Burada hiç sıkılmadığından golf ve voleybol oynadığından ara sıra da satranç müsbakalarına katıldığından bahseder.

Devamında ülkedeki geniş müzik kültüründen, insanların müziğe karşı ilgisinden, değişik kutlamalarda söylenen yöresel şarkılardan, farklı müzik aletlerinden bahseder. Ona son derece tuhaf gelen bir hususu da aktarır. Burada insanlar, sadece bir gün değil her gün günde beş vakit ibadet için bütün gün açık olan camilere akın etmektedir. İryân yaşadığı şehirdeki insanların Allah'a daha bağlı ve yakın olduklarını düşünür ve bunu dünya hayatından kopmadan başarmaktadırlar.

İryân, babasına Şems'ten de bahseder. Onun son derece güzel ve alımlı bir dansçı olduğunu, sadece ekmek parasını kazanmaya çalıştığını ifade eder. Ona karşı tarif edilemez bir sevgi beslediğini eğer uygun görür ve muvafakât verirse hemen onunla evlenmek istediğini yazar.

Günler geçmekte, İryân Şems'e daha da yakınlaşmaktadır. İryân ona olan sevgisini her hal ve tavrıyla ortaya koyar. Şems de İryân'ın gözlerinden İryân'ın kendisine olan ilgisini hisseder ama görmek istemez. Çünkü bulunduğu ortam, cazibesi ve dansı nedeniyle ona yaklaşmak isteyenlerle hergün karşılaşmaktadır ama hiçbirine ilgi göstermez ve isteklerini karşılıksız bırakır.

İryân, birgün otelin lobisinde otururken kafeteryada Şems'i zengin, oldukça yakışıklı bir iş adamıyla otururken görür ve bu durumdan son derece rahatsız olur. Kendisine hâkim olamaz ve kendisini o ikisinin yanında bulur. Yanlarına oturmak için izin ister. Şems donuk bir şekilde yanındaki arkadaşı için bir mâni teşkil etmeyeceği kanaatinde olduğunu ifade eder. İryân, selamlaşma faslından sonra bu zengin iş adamının adının Sakr olduğunu öğrenir. İryân son derece gergindir, fırtına öncesi deniz gibi hareketleneceği ânı bekler. Uzun bir müddet havadan sudan konuşulur. Sakr, iş hayatından, dünyanın dört bir tarafına yaptığı iş seyahatlerinden, burada kurduğu arkadaşlıklardan bahsetmeye başlayınca İryân, beklediğiyi hamleyi yapma fırsatını bulur ve Sakr'a *"Para bütün kalpleri açan bir anahtardır."* der. Sakr soğukkanlı bir şekilde, paranın ve malın önemli olmakla birlikte herşeyin para olmadığını, insanî ilişkilerin ve ilkelerin daha değerli olduğunu

söylemesine rağmen İryân, ısrarla büyük şirketlerin kalplerinin olmadığını paranın bütün dünyaya hükmettiğini söyler. Sakr, ticaret zekasıyla bu tartışmayı sonlandırmak için İryân'ın müziğine olan ilgisinin, Şems'in dansına olan tutkusunun maddî olmadığını dile getirir. Bu gergin diyaloğun ardından Sakr, Şems'e Ğarir alışveriş merkezine gidip ona bir şeyler almayı teklif eder. Şems, ona yapılan bu teklifi asla kaçırılmayacak bir fırsat bilip hiç düşünmeden atlar. İryân otelin kafeteryasında yalnız başına kalır, Şems'e kendisini uğrattığı bu sükûtu hayalden ve bu bigâne tavrından dolayı çok öfkelenir ve sitem eder. Oysa İryân için Şems, ânı ile unutmak istediği geçmişi arasını bulacak, onun kırık kalbine bir merhem olacaktı. İryân bir kez daha kalbinden derin bir yara almıştı. Şems geri dönene kadar lobide kalmaya ve Şems'e geldiğinde ona hesap sormaya karar verir. Şems, çok geç bir vakitte, elinde aldığı pahalı hediyelerle, mutluluktan mest olmuş bir şekilde geri döner. İryân, Şems'i görünce can havliyle yanına gider ve elindekilerin ne olduğunu sorar. Şems, *elindekilerin Allah'ın kendisine sunduğu nimetler* olduğunu söyler. İryân bu cevap karşısında *bunların şeytanın rüşvetleri* olduğunu söyler. İryân, *hayatta herşeyin bir bedelinin olduğunu bu kadar pahalı hediyelerin de bir bedelinin olacağını* söyleyerek Şems'i uyarır. Ama Şems, *Sakr'ın bu hediyeleri sanatını beğendiği için aldığını, Sakr'ın iyi niyetli biri olduğunu ve kendisini nasıl koruması gerektiğini bildiğini söyleyerek* İryân'ı başından savmaya çalışır. İryân bu durumu kabul etmez ve Şems'i kaybetmek istemediğinden ona evlenme teklifinde bulunur. Şems ise *bunun mümkün olamayacığını, kendisinin Müslüman bir kadın olduğu için Müslüman olmayan bir erkekle evlenemeyceğini çünkü bunun islam dininde haram olduğunu* söyler. İryân, Müslüman olmak için ne gerektiğini bu konuda kendisine yardımcı olmasını ister. Şems, sadece kendisi için Müslüman olmasının İslâm inancına göre doğru olmadığını; böyle bir imanın zayıf bir iman olacağını; bu nedenle araştırarak iman etmesini ister. İryân, *bunun için hazır olduğunu yarından itibaren İslâm'ı araştırıp Müslüman olmak için gerekli hususları yerine getireceğini* söyler.

İryân'ın kalbine ateş düşmüştür, beyninde fırtınalar kopar, binbir soru kafasında uçuşur, zihninde gelgitler yaşar. Kendi dininden öyle bir anda kolayca vazgeçebilecek miydi? Peki ya babası? Babası insanlara Hıristiyanlığı tebliğ eden bir rahipti. Babasına dinini değiştireceğini nasıl söylerdi? Annesine, Roma'daki arkadaşlarına, Sofya'ya, orkestra arkadaşlarına Müslüman olduğunu nasıl anlatacaktı? Bütün bu sorular beynini kemiriyordu. İryân, bir kişinin diğer dinleri araştırıp sonrasında da akla ve kalbe en yakın dini kabul etmesinin gayet makûl bir seçim olacağına karar verdi. İryân üstelik dinlerle

ilgili bu araştırmanın sonunda kendi dinine olan inancının daha da derinleşip sağlamlaşacağını düşündü. Bir ara zihninden dünyadaki pekçok insan gibi Müslüman olmuş gibi görünüp aslında Hıristiyan olmaya devam etsem mi diye geçirdi. Ama hakikatı arama ve onu keşfetme arzusu benliğini sarmıştı bir kere. Bundan kurtuluşu yoktu. Peki hakikati aramasında ona kim yardımcı olacaktı. Tabiki bu sorunun cevabı kendisinden yardımını hiçbir zaman esirgemeyen arkadaşı Ali olacaktı.

İryân, Ali'yi bulur bulmaz ondan İslâm dinini anlatmasını taleb etti. Ali, "*İslam dinin özünün Allah'tan başka tanrı olmadığını ve Hz. Muhammed (sav)'in O'nun elçisi olduğunu kabul etmek*" olduğunu söyledi. İryân, Ali'den daha fazla bilgi almak için İngilizce bir kitap istedi. Ali bunun yeterli olmayacağını kafasındaki bütün sorulara cevap bulması için mutlaka bir din alimine gitmesi gerektiğini ifade etti.

İryân, bir taraftan hakikati ararken, öte taraftan babasının itibarlı konumu, din değiştirenlerin ülkesinde hiç hoş karşılanmaması gibi konuları düşünüyor; içindeki bu düşünceler ruhunda gelgitler yaşamasına neden oluyordu. İçini kemiren kurtların yanında bir de dış dünyada bulunan ve hakikat arayışında ona engel olmak isteyen insan görünümündeki kurtlar vardı. Bunların başında orkestra arkadaşı Benetto yer alıyordu. Benetto son zamanlarda İryân'a bir şeyler olduğunu anlar ve ona bu dalıp dalıp gitmelerini sorar. İryân hakikatı aramak istediğini söyler. Benetto, İryân'ın Şems'e olan aşkının yanlış olduğunu, bir kadın için dinini değiştirmenin doğru olmadığını söyler. İş yerinden izin alıp İtalya'ya gitmesini, istediği kadınla takılmasını, dünyanın zevklerini tatmasını, evlenmek için erken olduğunu, hayatın tadını çıkarması gerektiğini telkin etmeye çalışır. İryân, kendisini hakikatten ayıracak bu sözlere aldırış etmez ve hakikati aramaya devam eder. Bir gün kendisine Müslüman olmuş Afrikalı bir psikoposun, Müslüman oluşunu anlatacağı bir konferans vereceği haberi gelir. İryân büyük heyecanla koşa koşa bu konferansa gider. Sanki kendi hikâyesidir anlatılanlar. Bu şekilde başka bir dine mensupken Müslüman olanların kasetlerini dinler, kitaplarını okur. Hakikat, peçesini kaldırır ve kendini göstermeye başlar. Hakikatin ışığı artık yolunu aydınlatır İryân'ın. Her geçen ân sonrakinden farklıdır ve her ânla birlikte İryân'ın ruhuna hakikat damla damla sızmakta ve yüreğine nüfuz etmektedir. İryân'daki değişim Şems'in de gözünden kaçmaz. İryân'a eski İryân olmadığını ona ne olduğunu sorar. İryân, Şems'e hakikati aradığını onu bulduğunda, ona döneceğini söyler. İryân Leyla'dan Mevlâ'ya geçiş faslındadır artık.

İryân, hakikate, imana yürürken yolu Kâz Mescidinde ( ) düşer. Burada

Şeyh ‘Îd el-Hüseynî ( ) sohbet etmektedir. İryân, ilk görüşte, Şeyh'in güven veren bakışlarından ve vakur, bir o kadar da mütevazı duruşundan etkilenir. Şeyh ‘Îd el-Hüseynî'nin “*Ey Âdem ve Havva'nın oğlu ne istiyorsun?*”, “*Ben Allah'ın kullarından bir kulum sadece.*” Tevazu ve hikmet dolu sözleri İryân'ın Şeyh ‘Îd el-Hüseynî'ye olan güvenini artırmış, kalbinin kapılarının yavaş yavaş açılmasını sağlamıştır. Şeyh ‘Îd el-Hüseynî, kulluktan, bir Müslümanın bütün peygamberlere inandığından, zihnindeki her bir sorunun cevabını Kur'ân'da bulabileceğinden bahseder. Eğer hakikate ermek istiyorsa bunun tek yolunun onu asıl kaynağında yani Kur'ân-ı Kerîm'de araması gerektiğini söyler. İryân bunu tek başına nasıl yapacağı konusunda tereddüt eder. Şeyh ‘Îd el-Hüseynî, hakikati arayanların yâr ve yardımcısının Allah olduğunu, bu konuda endişeye kapılmamasını salık verir. Hakikati keşfetmek isteyenlerin sorular sormalarının, araştırma yapmalarının makûl bir durum olduğunu, İslâm dininde zorlama olmadığını bu nedenle hiçbir konuda tereddüt yaşamaması tavsiyesinde bulunur. Öte yandan hakikat arayışında hâlis niyetli olmasının onu bu yoldan alıkoyacak mal, mülk, makam gibi çeldiricilere karşı uyanık ve dikkatli olması nasihatinde bulunur.

İryân, bir yandan İslâm'ı araştırırken öte taraftan oteldeki çalışma hayatına devam ediyordu, çalıştığı ortama gittikçe yabancılaşıyordu, geçimini sağlamak için grubuyla sahneye çıkmak zorundaydı, bir de Şems vardı. Her gece grubuyla birlikte sahneye çıkıyor ve Şems'in arkasında org çalıyordu. Nerdeyse her gece Sakr da Şems'i izlemeye geliyordu. Tabiki bu durum, İryân'ın hiç hoşuna gitmiyordu ama karşısında bütün çekici özellikleri kendisinde toplayan dişli bir rakip vardı.

İryân bir gün otelin lobisinde elinde bulunan İslam'la ilgili kitabı karıştırırken Şems'in sesiyle irkildi. Şems yanında da Sakr karşısında duruyorlardı. Şems, Sakr'ın çiftliğine gideceklerini eğer isterse onlara eşlik edebileceğini teklif etti. İryân, içinden Sakr'ın bu tavrını garip karşılasa da Şems'i Sakr ile yalnız göndermemek için bu teklifi kabul etti. Sakr, çiftliğini gezdirirken burayı başlangıçta dinlenmek için aldığını ama elde edilen ürünlerin bol olması nedeniyle bu ürünleri satmaya karar verdiğini bundan da çok kâr elde ettiğini, kendisinin hem bu dünya hem de ahireti için çalıştığını söyleyince bu duruma İryân daha fazla dayanamaz ve söze atlayarak Sakr'ı kadınlarla eğlenmeyi sevmesi noktasında eleştirir. Sakr, öfkesini içine atarak İryân'ın bu sözlerini alttan alır. Şems de gergin ortamı dağıtmak için dans etmeye başlar, çevredeki çalışanlar da ona alkışları ile eşlik ederler. İryân her ân patlayacak bir bomba gibi kenardan olanları izler. Sonrasında

çiftliğin içindeki villaya kahve içmeye giderler. İçeride de İryân ve Sakr arasında gerginliği devam ettiren diyaloglar sürer. Şems yine devreye girer kasetçalara bir kaset yerleştirir ve müziğin eşliğinde danstaki hünerlerini sergiler. İryân bu esnada Sakr'ın kulağına namazın yaklaştığını fısıldar ama Sakr namazı sonra kılacağını, şu anki eğlencenin tadını çıkarmak istediğini belirtir. İryân, Sakr'ın bu garip tutumunu, *"Çok tuhaf birisin doğrusu, Sezar'ın hakkını Sezar'a, Allah'ın hakkını Allah'a veriyorsun."* diyerek sergilenen tezatlığa tepkisini gösterir. Gergin ortam Sakr'ın lüks arabasıyla dönüş yolunda da devam eder.

Şems, İryân'ın gergin halini görüyor, onun için aslında içten içe üzülüyordu. Ona yakınlık gösteriyor, onu hoşnut edecek yolları dört gözle kolluyordu. Bugüne kadar onun cazibesine kapılmış pekçok erkekle tanışmıştı, hepsinin tek bir amacı vardı oda onu elde etmeye çalışmak. Şems küçük yaşta babasını kaybetmişti, çalıştığı işten elde ettiği gelirle zar zor geçiniyorlardı. Önünde çare olarak tek bir yol görünüyordu, dansa kabiliyeti vardı, bu yeteneğini sergileyerek isteklerine ulaşabilir, içinde bulunduğu yoksulluk ve sefaletten kurtulabilirdi. Annesi bu kararına muhalefet etmedi ama ondan daima iffetini ve namusunu korumasını istedi. Şems, kısa zamanda danstaki yeteneğini ve hünerlerini sergileyerek başarılı oldu ama çalıştığı içkili, izbe mekanlarda sürekli uçurumun kenarında yaşıyordu. Kendini eğlence dünyasının çirkefliklerinden korumaya çalışıyor bir eğlence mekânından diğer eğlence mekânına, bir şehirden diğer şehire, bir ülkeden diğer ülkeye sürekli yer değiştiriyordu. Bugüne kadar tek bir gayesi vardı; o da sanatında ilerlemek, şöhrete ermek ve zengin olmak. Bu nedenle hiçbir zaman evlenmeyi düşünmemişti. Çünkü evlenmek demek mesleğini bırakması, eve kapanıp çocuklarla ve evi ile ilgilenmesi demekti. Erkeklerin dünyasını iyi tanıyordu. Onlardan gelecek tehlikelere karşı nasıl manevra sergileyeceğini çok iyi biliyordu. İryân'ın evlenme teklifi, Şems'e göre tasarladığı gelecek için bir tehditti. Bu nedenle onun önüne Müslüman olma şartını koşarak ondan geçici olarak kaçmayı başarmıştı. Ama artık annesinin de zamanında dediği gibi evlenmeli, hayatında huzur ve istikrarı yakalamalıydı.

Şems'in önünde değerlerdirilebilecek üç aday vardı. Birincisi, Kahire havalimanında gümrük memuru olarak görev yapan teyzesinin oğluydu. Daha önce pekçok defa ona evlenme teklifinde bulunmuştu ama O, evliliğe ticarî bir anlaşma gözüyle bakıyordu, bu da Şems'i rahatsız ediyordu.

İkincisi Sakr'dı. Sakr'ın durumu farklıydı, zengindi, ona pahalı ve güzel hediyeler alıyor, ona değerli olduğunu hissettirerek ve sanatına olan saygısıyla onu taltif ediyordu.

Sakr ona evlenme teklif etmişti ama bir engel vardı çünkü Sakr evliydi ve çocukları vardı. Sakr, Şems'e karşı kartlarını açık oynamıştı ama onunla evlenmesi belki de mutsuzluğuna neden olacaktı.

Üçüncü adaysa, İryân'dı. Şems, içten içe görmezden gelse de İryân'ı seviyordu. İryân'ı hep yanında görmek istemesinin ardında, ona olan derin muhabbeti ve sevgisi yatıyordu. Geçen zamanla birlikte İryân'ı yakından tanımıştı. İryân, yakışıklı, edepli, gayet ciddi, hâlis niyetli ve başarılı bir müzisyendi. Üstelik evliliğe giden yoldaki engeli aşmak için gayret gösteriyordu. Şems, İryân'ın kendisini saf bir aşkla sevdiğinin farkındaydı. Onun bu sevgide ve evlilik meselesinde de ciddi olduğunu biliyordu. Ama kafasında *"acaba bir kadın için dinini değiştiren, bu kadını da başka kadına değiştiremez mi?"* sorusu sürekli olarak dolanıyordu. İryân'ın bir yabancı olması da tereddüt ettiği başka bir hususdu. Herşeye rağmen İryân'ın kendisine duyduğu aşkın gerçekliği vardı karşısında. Küçükken hayal meyal hatırladığı bir âlimin sözü kulaklarından silinmemişti. Bu âlim, Allah'ın senin vesilenle bir kişiyi hidayet etmesi tüm dünya ve içindekilerden daha hayırlıdır, demişti. Kendisi vasıtasıyla İryân Müslüman olmanın eşiğindeydi. Bugüne kadar eğlence mekânlarında fasıklık yaparak boşuna tükettiği bir ömür yaşamıştı. Takdir edilen ömür tükenip vade dolduğunda elinde ne mal ne şöhret ne de güzelliği kalacaktı. Elinde kalacak olan tek şey iyi amelleri olacaktı. Mesele bütün açıklığıyla önünde duruyordu, evleneceği mutluluğu ve huzuru yakalayacağı kişi, yıllardır beklediği beyaz atlı prensi İryân'dı.

Şems, bütün bunları etraflıca düşündükten sonra İryân'ı tercih ettiğini göstermek istedi, bu nedenle İryân'ı akşam yemeğine davet etti. İryân bunu anladığında havalara uçtu. Çünkü sevdiği kadın gözlerinin önünde güçlü rakibi Sakr'ın davetini kibarca kendisi için reddetmişti. Akşam yemeği Şems'in umduğu gibi geçmeyecekti. Yemeğe başlarken Şems bir kadeh içmeyi teklif eder ama İryân, bunu İslam'da içki içmenin haram olduğunu hatırlatarak reddeder. Şems bu duruma çok şaşırır. Aynı zamanda İryân'ın yemek boyunca Şems'in yüzüne bakmamaya gayret göstermesi Şems'in gözünden kaçmaz. Bunun nedenini sorduğunda Müslüman bir erkeğin mahremi olmayan kadınlara karşı edepli davranması gerektiği cevabını alır. Bu durum Şems'in hoşuna gitmez ve İryân'ı ayartmaya çalışır, kollarını İryân'a dolamaya yeltenir ve daha Müslüman olmadığı için içebileceğini, kendisine rahatça bakıp sarılabileceğini, istediği gibi eğlenebileceğini söyler. İryân karşısında kendisiyle alay eden tavırdan hoşlanmaz, sert ve kızgın bir şekilde Şems'e

karşılık verir. Onu İslam'ın öğretilerini uygulamadığı, araştırıp okumadığı için eleştirir.

Şems, beklediği gibi geçmeyen yemekten sonra tekrar düşünür, İryân'a derin bir sevgi beslemektedir ve onu kaybetmeyi göze alamaz. İryân'la konuşmak için tekrar fırsat kollar ve bulduğu ilk fırsatta gider yanına oturur. Şems, İryân'a onu çok sevdiğini, onun için ailesinden, vatanından, bütün mal varlığından, her şeyden vazgeçebileceğinden bahseder. İryân, bu sözlerin Şems'in ağzından çıkmasına şaşırır. Şems, İryân'ı çok sevdiğini ispat etmeye çalışır, etrafına bakar ve İryân'a kimse görmüyor diyerek onu öpmeye kalkışır. İryân, Şems'e Allah'ın her şeyi gördüğünü söyleyerek engel olur. Şems, İryân'ın bu tavırlarına bir anlam veremez, bir taraftan da kızar.

İryân, Şems'i kendi haline bırakıp otel odasına çıkar. Tam yatacakken aklına posta görevlisinin verdiği mektup gelir. Mektubu açar, mektup babasından gelmiştir. Babası mektupta, bir arkadaşının kendisine İryân'ın Müslüman olacağını haber verdiğini, duyduğu bu haberle kahrolduğunu, kendisini, annesini tarif edilemez acılara sürüklediğini anlatır. Babası, İryân'a eğer din değiştirirse çok büyük bir günah işleyeceğini hem bu dünyada hem de ahirette Allah'ın rahmetinden uzak olacağını yazar. Ailesinin yıllardır Hıristiyanlığa hizmet eden Papa'nın da itibar ettiği ünlü bir aile olduğunu, oğlunun Müslüman olmasını rahip arkadaşlarına, Papa'ya anlatamayacağını, sahip oldukları itibarlarının, konumlarının yerle bir olacağını yazar. Oğluna, eğer mal istiyorsan sana istediğin kadar mal veririm, eğer Sofya'yı istiyorsan onu sana hemen yollayacağım, eğer şan, şöhret istiyorsan sana Roma'nın en ünlü orkestrasında iş ayarlarım, der. Gece gündüz ağladığını, kilisede sabahlara kadar ağlayarak dua ettiğini anlatır. İryân'a akıttığı gözyaşlarını dindirecek müjdeli bir haber göndermesi için yalvarır.

İryân babasının yazdığı bu mektuptan son derece müteessir olur. Babasını, annesini onlara yaşattığı üzüntüyü düşünür. Düşündükçe o da hüzün denizine gark olur. Bu hissiyât içindeyken bir anda yerinden fırlar ve babasına cevaben bir mektup kaleme alır.

Mektubunda, İryân, babasına gözünün ne malda ne kadınlarda ne de şan, şöhret ve makamda olmadığını, tek gayesinin dünyadaki en kıymetli hazine olan hakikate ulaşmak olduğunu açıklar. Kendisinin hakikati aramasına vesile olan etkenin geçici hevesler ya da dünyanın değersiz şeyleri olmadığını, onu hakikate eriştirecek vesilelerin doğruluk, iman, akıl ve masumiyet gibi değerli muharrikler olduğunu söyler. Devamında Hz. Muhammed (sav)'e İslâm davetinden ve hakikatten vazgeçmesi için kavminin ona mal, mülk, cariye ve makam teklif ettiklerini ancak O'nun onlara cevaben güneşi sağ eline, ayı da sol eline

verseler de hakk davadan vazgeçmeyeceğini söylediğini aktarır. Hakikatın dünyadaki her şeyin özü olduğunu, onsuz hayatın bir anlamı olamayacağını yazar. Hakikatten korkulmaması gerektiğini, herkesin kendine göre hakikata biçtiği anlamlar olsa da bu anlamların temelinde eski kabullenişler, hiçbir mantığa dayanmayan düşünce tortuları olduğunu dile getirir. Kendisinin ise, bütün bunlardan sıyrılarak, bağımsız, özgür bir keşif yolculuğuna başladığını ama daha aradığı menzile varmadığını belirtir. Babasına hüzünlenmemesini onu da annesini de çok sevdiğini ama Allah'ın huzurunda yalnız tek başına olacaklarını hatırlatır. Babasının üzülmeyip yanında olmasını istediğini, gözünün arkada kalmamasını yazar. Son olarak mektubunda, babasına olan sonsuz sevgi ve hürmetini dile getirir.

İryân, hakikate giden yoldaki taşları teker teker kaldırırken, içinde yaşadığı ortam ona gittikçe yabancılaşıyor ve tahammül edilemez bir hal alıyordu. Orkestra arkadaşları ile hergün arasına mesafe giriyor, demirden duvarlar örülüyordu. Henüz Müslüman olmamıştı ama İslam'ı öğrenmeye çalışması bile onlarla arasının açılmasına yetmişti. Ona bir aptal, deli gözüyle bakıyorlar daha da kötüsü sürekli alaycı tavırlar sergiliyorlardı. Bu sıkıntılı ortamda Şems, Ali ve hatta Sakr'ın destekleri onun için güvenli bir liman, ferahlatıcı bir nefes olmuştu. İryân'a karşı en ağır tavırları sergileyen ve bu noktada en ileri giden onun Müslüman olacağını babasına bildiren eski arkadaşı Benetto idi. Benetto, her fırsatta içindeki kinini kusuyor, alaycı tavır ve sözleri ile İryân'ın sabrını zorluyor, onu çileden çıkarıyordu. Hatta bir keresinde Benetto, İryan'ı, medeniyet ve mükemmeliğin dinini bırakıp geri kalmışlığın dinine geçtiği için onu delirmiş olmakla itham etti. İryân, bunun maddi bir bakış açısı olduğunu, Hz. İsa (as)'nın da dünyalık bir şeye sahip olmadığını ifade ederek Benetto'nun düşüncesinin yanlış olduğunu açıklamaya çalışır, kendisinin de aklî melekelerinin gayet yerinde olduğunu söyler. Sonrasında İryân ile Benetto arasında son derece hararetli ve sert bir diyalog geçer. İryân, Benetto'nun Hıristiyanlıkla ilgili yanlış inançlarını alt üst ettikçe Benetto da daha fazla hadsizleşiyordu, gerginlik daha da artıyordu. Benetto, gerçeklerle yüzleşmekten korkuyor, gerçekler karşısında çaresiz kaldıkça, İryân'ı tehdit silahının arkasına sığınıyordu. Benetto, bu gergin konuşmanın ardından, İryân'a, babasına her şeyi anlattığını, babası bir şeyler yapmayı beceremezse de kendisinin İryân'a hiç unutamayacağı bir ders vereceğini söyleyerek tehditler savurdu. İryân, Benetto ile daha fazla tartışmak istemedi ve kızgın bir şekilde Benetto'nun yanından ayrıldı.

Önce babasının hazin mektubu, sonrasında gruptaki arkadaşlarının alaycı ve küçümseyici tavırları ve son olarak Benetto'nun tehditkâr konuşmaları, bütün bunlar moralini bozmuş, yüreğini sızlatmıştı. Ona daima destek olan arkadaşı ve dert ortağı Ali ile beraber Şeyh ‘Îd el-Hüseynî'ye giderler. Şeyh ‘Îd el-Hüseynî, her zamanki gibi mescidde oturmuş, önünde açık duran Kur'ân'dan ayetler okuyor, onu pür dikkat dinleyen cemaate okuduğu ayetleri açıklıyordu, cemaatte bulunan mütercimler de söylenenleri farklı milletten olanların anlaması için İngilizce'ye tercüme ediyorlardı. Sohbet bitince cemaat yavaş yavaş dağılıp ortalık biraz sakinleşince İryân, Şeyh ‘Îd el-Hüseynî'nin yanına doğru ilerledi ve onunla selamlaştı. Onun yanına her gittiğinde, tarif edemediği bir huzur ve mutluluk hissediyordu. Şeyh ‘Îd el-Hüseynî, İryân'ı çok kıymetli sözlerle selamlayarak taltif etti. İryân, bu hoş karşılamayla birlikte daha fazla dayanamadı ve gözyaşları bardaktan boşanırcasına akmaya başladı. İryân akıttığı her bir damla gözyaşıyla yıllarca kendisini kuşatan, yüreğini karartan düşünce ve duygulardan kurtuluyor, keşfetmek ve bulmak için uğrunda çok sıkıntı çektiği hakikate, imana daha da yaklaşıyordu.

İryân, Şeyh ‘Îd el-Hüseynî'ye yaşlı gözlerle baktı. Kelimeler sanki dilinden değil yüreğinden dökülüyordu. İryân, Şeyh ‘Îd el-Hüseynî'ye artık çok yorulduğunu söyleyince, Şeyh ‘Îd el-Hüseynî, gülümseyerek ve rahatlatan bir ses tonuyla, bunun, huzur ve rahatlamanın başlangıcı olduğunu söyledi. İryân, beni delilikle, cehaletle, gericilikle itham ediyorlar, İslam dinini de hurafelerle dolu geri kalmış bir din addediyorlar deyince, Şeyh ‘Îd el-Hüseynî sükûnetle, bu daha önce pekçok peygambere söylenendir, çünkü bilmiyorlar, insan da bilmediğinin düşmanıdır, der. İryân, Babasının Müslüman olacağını duyduğu için çok üzüldüğünü, kendine bundan dolayı kızgın olduğunu da aktardı ve ne yapacağını bilemediğini söyledi. Şeyh ‘Îd el-Hüseynî, bu durumda yapılması gerekenin, Kur'ân'da açıklandığını, eğer annen ve baban seninle Allah'a imanda mücadele ederlerse, onlara itaat edilmemesinin emredildiğini, onlara güzellikle davranılmasının tavsiye edildiğini aktardı. İryan, Şeyh ‘Îd el-Hüseynî'ye ona Allah'ı, peygamberi anlatmasını rica etti. Şeyh ‘Îd el-Hüseynî, Allah'ın bizzat gerçek hakikat olduğunu, O'nun her şeyi Yaratan olduğunu, O'nun bir şeyi dilediğinde ona “Ol” dediğini ve onun da oluverdiğini söyledi. Peygamberin Allah'ın oğlu olmadığını, kendisine vahyedilen bir beşer olduğunu ifade etti. İryân hıçkırarak keşke peygamberi görebilseydim, dedi. Şeyh ‘Îd el-Hüseynî, Peygamberin sünnetini ona indirileni uygulayarak, Peygamberi ruhuyla, kalbiyle görebileceğini ve bir hadiste, peygamberin kendisini görmeden inananların da ashâbından olduğunu müjdelediğini, gözleri yaşararak anlattı. Şeyh ‘Îd el-Hüseynî, yaşlı gözlerle İryân'a baktı ve

eğer iman edersen sen de Peygamberin ashâbından olursun, dedi.

İryân, artık zamanın, iman zamanı olduğunu bütün ruhu ve kalbiyle biliyordu. İryân, gözlerini kapattı ve işte dün gece O'nu rüyamda gördüm, bana şehadeti öğretti, ben de peşinden tekrarladım, dedi. Sonunda ayağa kalktı ve kırık lehçesiyle ağzından "Eşhedü en lâ ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden rasûlullah" kelimeleri yükseldi. Orada bulunan cemaat sevinçle tekbirler getirdi ve İryân'ı tebrik ettiler. Şeyh 'Îd el-Hüseynî, İryân'a isim olarak hangi ismi seçeceğini sorunca, İryân," Abdullah Karlo" dedi. Şeyh 'Îd el-Hüseynî, Abdullah Karlo'ya artık hayatında yeni bir sayfa açtığını bu nedenle gusül abdesti alıp, yeni elbiseler giyip, eskiye ait her şeyi terk etmesi gerektiğini, söyledi. Şeyh 'Îd el-Hüseynî, artık otelde çalışmasının doğru olmayacağını kendisine helal yoldan rızkını kazanacağı bir iş bulana kadar onlarla kalmasını teklif etti, Abdullah Karlo başını sallayarak kabul etti.

Abdullah Karlo, artık yepyeni biriydi, kozasının içinde değişmek ve dönüşmek için bunca zamandır mücadele veren tırtıl, hakikat ve imanın ışığıyla semada özgürce uçabilecek bir kelebeğe dönüşmüştü. Abdullah Karlo, yılların üzerine yüklediği küfür, cehalet ve fısk gibi ağırlıklardan kurtulmuş, iman denizinde gerçek istikamete doğru güvenle yol almaktaydı. Mutluydu, çünkü bu dünyada erişilebilecek olan mutluluğun en zirvesindeydi. Çevresine, içinde yaşadığı evrene bakışı tamamıyla değişmişti. Saf kalpten evrene açılan bir kapıdan bakıyordu artık. Mutluluğunu herkesle, herşeyle paylaşmak istercesine etrafına bakıyor, imanın verdiği o vecd ve heyecanı bütün mahlukâta haykırmak istiyordu. Yanında yakın dostu Ali vardı. Ali'ye çok mesut olduğunu ifade ettikten sonra ona imanın helâvetini ve güzelliğini anlattı.

Sofya, beklenmedik bir şekilde Dubai'ye gelmişti. İryân'ın babası İryân'ın din değiştireceğini Sofya'ya söylemişti. Ondan Dubai'ye gidip, İryân'ı bu önemli kararından vazgeçirmeye çalışmasını rica etmişti. Sofya'nın bütün yol masrafları, İryân'ın babası tarafından karşılanmıştı. Çünkü İryân'ın babası için biricik oğlunun alacağı bu karar ölüm kalım meselesiydi. Kendisi, tıpkı ailesi gibi yıllarca birçok farklı ülkede misyonerlik faaliyetinde bulunmuş, pekçok kişinin Hiristiyanlığı seçmesine vesile olmuştu, bu kıymetli hizmetleri Papa tarafından da takdirle karşılanmıştı. Eğer oğlunun Müslüman olduğu duyulursa bütün itibarı yerle bir olacaktı, Papa'ya ne diyecekti, arkadaşlarının yüzüne nasıl bakacaktı. İşte bu yüzden oğlunu kararından caydırmak için ailevî, duygusal, dinî her türlü baskıyı kullanacaktı. Sofya da bu planın bir parçasıydı. Sofya da tereddütsüz bu teklifi

kabul etmişti. Her ne kadar dindar biri olmasa ve inancına aykırı bir yaşam tarzını benimsese de dinine bağlıydı. İryân'ın başka bir dine geçecek olması çok vahim bir durumdu. İryân'ı bu kararından caydırmak kendisi için kutsal bir meseleydi artık. Bir de şu Doğulu dansöz kadın vardı. İryân, bu dansöz kadınla evlenmek için dinini değiştirecekti. Böyle bir kadın için her şeyi göze almıştı, dinini değiştirmeyi bile. Bu durum Sofya için bir kadınlık onuruydu. Ne yapıp edip İryân'ı tekrar kazanıp, o dansöz kadını alt etmeliydi.

Sofya, havaalanında uçaktan indiğinde, onu Benetto karşıladı. Benetto, Sofya'ya üç gündür İryân'ın kayıp olduğunu, bu nedenle karakola gidip polise durumu bildirdiğini söyledi. Ancak polisin kendisine İryân için endişelenecek bir şey olmadığını ifade etti. Buna karşılık Sofya, Benetto'ya "*İryân'a benden ayrıldıktan sonra kötülük musallat oldu"* cevabını verdi. Benetto ve Sofya, Şems ile görüşmek için otele gittiler. Şems ile görüşmek için yanına gittiklerinde, Benetto, Sofya'yı İryân'ın Roma'daki nişanlısı olarak tanıttı. Şems, İryan'ın kendisinden başka bir nişanlısının olmadığını söyledi. Şems ile Sofya arasında İryân'ın asıl kendilerine ait olduğu, en çok kendilerini sevdiği konusunda son derece hararetli bir söz düellosu yaşandı. İki rakipte İryân'ı elde etme noktasında birbirlerine gözdağı verip, İryân'ın kendilerini tercih edeceğini söyleyerek tehditler savurdular. Birbirine hakarete varan söz düellosunun sonunda, taraflar neredeyse birbirlerine girecekti. Bunu engellemek için Benetto, bu kendilerinden emin, iki ateşli kadının arasına girdi ve zorlukla onları ayırdı. Sofya'yı sakinleştirmek için kenara çekti.

Benetto, Sofya'yı sakinleştirmek için bara götürdü ama bu zannettiği kadar kolay olmadı çünkü Sofya'nın ağzından ateşler püskürüyor, öfkesinden kuduruyordu. Sofya öfkeyle, eğer Roma'da olsaydı bu kadını kurşunlatıp icabına bakacağını ama asıl görevinin İryân'ın sevgisini ve güvenini tekrar kazanıp onu dinini değiştirme kararından vazgeçirmek olduğunu, ne pahasına olursa olsun bunu yapabileceğini söyledi. Hatta bu yolda şeytana ruhunu satması gerekiyorsa bunu bile göze alabileceğini söylecek kadar gözünü karartmıştı. Benetto sakin olup temkinli davranmalarının onları amaçlarına ulaştıracağını ifade etti. Sofya, aslında İryân gibi aptal, hakir, değersiz birini sevmediğini tek amacının onu kararından vazgeçirmek olduğunu İryân'ın bu dansöz parçasında ne bulduğunu anlamadığını, Benetto'ya açıkladı. Benetto, bedeli ne olursa olsun İryân'ı ellerinden kaçırmamaları gerektiğini ısrarla vurguladı. Sofya, Benetto'ya, eğer hedeflerine ulaşmasına yardımcı olursa, sadece onun olacağını söyledi. Benetto, bu cazip teklif karşısında iştahla güldü, ama bunu İryân'a hissettirmeden yapmaları gerektiğini söyledi. Sofya, kendinden

emin bir şekilde görünüşte İryân'ın; ancak gerçekte sadece Benetto'nun olacağını Benetto'ya vaad etti. Şeytana pabucunu ters giydirecek bir plan yapılırken, İryân beyaz elbiseler içinde otelin kapısından içeri girdi.

İryân gözlerine inanamadı. Sofya karşısında duruyordu. Sofya İryân'a sevgilim diyerek seslendi, ona sarılmak, öpmek istedi ama İryân bu isteğini benim senin üzerinde böyle bir hakkım yok diyerek geri çevirdi. Sofya, ben senin biricik aşkın sevgilinim tabiki hakkın var deyince, İryân, "*Hayatta pekçok şey vardır yok olur… başka şeylerde doğar ve ortaya çıkar… bu her gün olur… Dünkü İryân, bugünkü İryân değil… Artık ismim İryân değil… artık ismim Abdullah Karlo.*" der. Sofya, beklemediği bu sözler karşısında şaşkınlık ve kızgınlık içerisinde, bu melun kadın için mi dinini değiştirdin diyerek öfkesini ortaya koyar. Abdullah, hakikatı keşf yolculuğunun bir kadın için değil bizzat hakikatın kendisine ulaşmak için olduğunu açıklar. Abdullah, hiçbir şey olmamış gibi yoluna devam eder. Sofya son bir hamle ile Abdullah'a kollarını sarmak ister ama o kendini geri çeker ve *Hakikatı bulduktan sonra gerisi dalalet olur*, der. Sofya'nın elleri boş kalır, İryân ile arasına yüksek sıra dağlar girdiğini düşünür. Büyük bir hayal kırıklığına uğrar ve amacına ulaşamaz.

Benetto, Sofya'ya üzülmemesini, İryân'ı doğru yola nasıl döndüreceğini bildiğini ama bunun için plan yapmaları gerektiğini, yüce amaçlar için gerekirse şeytanla da iş birliği yapılabileceğini söyler. Birlikte bu anlaşmayı sağlamlaştırmak için Benetto'nun odasına giderler.

Şems, İryân'ın Müslüman olmasını şaşkınlık ve sevinçle karşıladı. Şems içinden başarısını kutlayıp, mağrurlandı. Çünkü İryân'ı O, başka kadınlarda olmayan etkileyici cazibesiyle kendine âşık etmiş ve kendisi için dinini değiştirecek kıvama getirmişti. Elde ettiği zaferiyle gururlanmak hakkıydı. Artık İryân ile evlenmemesi için önünde engel yoktu. Şimdiye kadar İryân gereken fedakârlığı göstermişti şimdi fedakârlık sırası ondaydı. Bir de kendini kaf dağında gören şu kadına haddini bildirmeli, ona unutamayacağı bir ders vermeliydi. Sofya karşısında elde edeceği galibiyetin lezzeti, temiz kalpli biricik sevgilisi İryân'ın aşkından elde edeceği lezzetten daha az olmayacaktı. İryân'ı daha önce hiç kimseyi sevmediği gibi delicesine sevdiğine kanaat getirdi. İryânla olan bu tatlı aşk hikâyesi dilden dile dolaşacaktı. Gazetelerin baş sayfalarını, magazin dergilerini bu garip ama romantik aşk hikâyesi süsleyecekti. Belki de tanınmış film yapımcıları bu aşkı filmleştirecek kendisi de yüksek meblağlar karşısında bu filmlerde oynayacak, meşhur olacaktı. Hatta elde ettiği

servetle, servetine servet katacağı yatırımlar yapacak, belki bir gün kendi eğlence merkezini açacaktı. Bütün bunların gerçekleşebilmesi için yola koyulmalıydı. İryân'a güzel görünmek, ulaşacağı zaferi kutlamak için süslendi. İryân'ın yerini bilse bilse Ali bilirdi, onun yanına gitti ve İryân'la evlilik hazırlıklarını konuşmak için kendisini İryân'a götürmesini talep etti. Ali, onu İryân'a bu şekilde götüremeyeceğini, İryân'ın kaldığı yere kadınların giremediğini söyledi. Şems, Ali'den ısrarla adresi istedi. Ali de bu ısrarkâr tavra daha fazla dayanamayıp İryân'ın bulunduğu adresi, Şems'e verdi.

Şems güzelliğinden, baştan çıkarıcılığından emin bir şekilde, zaferini sonlandırmak için yola koyuldu; bir taksi çağırıp, İryân'ın bulunduğu adrese gitti. Abdullah, Şems'i kapıda görünce bu süslü ve açık haliyle içeriye giremeyeceğini söyledi. Şems, bir dansöz nasıl kapanır deyince, Abdullah, dininin hakikatına ererse bunu başarabileceğini söyledi. Şems, kendisini bu kadar bekledikten sonra ve kendisi için bu kadar fedakârlık yaptıktan sonra, böyle davranmasına anlam veremediğini ve bunu haketmediğini söyledi. Abdullah, Şems'in yaşam tarzının, öğrenmiş olduğu İslâm dininin ölçülerine göre olmadığını, söyleyince Şems'in başından aşağı kara sular boşaldı, çok mahcûb oldu, üzüldü. Ama bir taraftan da boynuna sarılmak, onu öpmek istedi ama namaz vakti gelmişti. Abdullah, aralarındaki meseleyi konuşmak için sonra onu bulacağını söyleyerek Şems'den gitmesini istedi. Şems, öylece donup kalmıştı ne olduğunu anlayamamıştı, beklediği, hayal ettiği bu değildi. Bir taksi çağırıp bindi, güzelliğine halel gelmemesi için gözyaşlarının akmasını engellemeye çalışıyor bir taraftan da İryân'ın sözlerini düşünüyordu. Bir dansöz nasıl kapanabilirdi ki, olacak iş miydi bu. Yol boyunca bunu düşündü, sonunda İryân'ın yeni Müslüman olduğu için bunun heyecanı içinde olduğunu, hayatın gerçek yüzüyle yüzleşince bu heyecanını kaybedeceğini ve her şeyin istediği gibi olacağı kanaatine vardı. Tabi bunun için sabretmeli, olanları kabullenip İryân'a karşı munis, sevecen, kibar davranmalıydı. Bunun sonucunda sevgisini evlilikle taçlandırıp, kutlu zaferini herkese duyuracaktı.

Şems, otele döndüğünde odasına doğru giderken Sakr'ı gördü ve kendisini rahatlatacağını düşünerek onun yanına gitti. Sakr, Şems'in gözlerinin kızarmış olmasından bir sıkıntısı olduğunu anladı ve ona sıkıntısının nedeninin İryân olduğunu tahmin etti. Şems, İryân'ın kendisinden kapanmasını istediğini, bunun bir dansöze teklif edilebilecek en son şey olduğunu ama İryân'ı da kaybetmek istemediğini söyledi. Sakr, Şems'e onu çok sevdiğini, ona çok değer verdiğini söyleyerek evlenme teklifini tekrar yeniledi. Kendisinin bir iş adamı olduğunu, başarısız olduğu bir iş hususunda vazgeçmeyip o işte başarıyı elde

edinceye kadar kararlı ve sabırlı bir şekilde hareket ettiğini; bu sebeple sevgisinde halis olan kişinin sevgisinden ne olursa olsun vazgeçmemesi gerektiğini, ekledi. Her kadının duymak istediği bu romantik sözler, Şems'in kalbinin derinliklerine işledi ve İryân'ın hiçbir zaman kendisine böyle sözler söylemediğini düşündü.

Abdullah, Şems'i sevmişti ama şimdi durum farklıydı, hakikatle yüzleşince bilinç düzeyi artmış, konuya bakış açısı değişmişti. Şems'in görüntü olarak Avrupalı bir kadından hiçbir farkı yoktu, İslamiyet hakkındaki bilgisi kırıntıdan ibaretti, dinin öğretilerini yaşamadığı gibi onların özünü, hikmetini bilmiyordu; bu durum Abdullah'ı derin düşüncelere sevk ediyordu. Bu mevzuyu istişare etmek için Şeyh ‘Îd el-Hüseynî'ye gitti.

Şeyh ‘Îd el-Hüseynî, Abdullah'a, Şems'i sevmiş olsa da sevginin farklı renkleri olduğunu, Peygamberin “… Dindar olanı tercih et elin bereketli olsun.” tavsiyesinde bulunduğunu söyleyip; ona yüreğinin sesini dinlemesi gerektiği nasihatinde bulundu. Şeyh ‘Îd el-Hüseynî, Abdullah'a böyle bir konuda sedace tavsiyede bulunmak istedi, onun özgür iradesi ve aklıyla doğru yolu bulacağını düşündü.

Abdullah, Şems ile ilgili ne yapacağını düşünürken; eski arkadaşı Benetto geldi. Benetto, Abdullah'a kızgın olsa da asıl duygularını gizleyerek, tatlı dille onu kararından döndüreceğini, düşündü. Benetto, Abdullah'a din değiştirme konusunda özgür bir iradeye sahip olduğunu, bunun doğal hakkı olduğunu ama eğer Roma'ya dönerse bu mesele üzerinde etraflıca düşünmek için fırsat bulabileceğini; orada hem babasının hem de diğer din âlimlerinin onu aydınlatacağını ve kimsenin kararından dolayı ona baskı uygulamayacağını, söyledi. Abdullah, benimsediği dinden dolayı hiç kimse ile yüzleşmekten korkmadığını, gerekirse bütün dünyayla bile yüzyeşebileceğini, söyledi. Benetto'nun beklemediği bu cümlelerden sonra oldukça gergin bir süreç yaşandı. Her zamanki gibi Abdullah'ın söyleyeceği hakikatlar karşısında söyleyecek sözü olmayan Benetto, yine öfkeden köpürüp, tehditler savurmaya başladı. Abdullah'ı bir kadın için dinini değiştirmekle itham ederek, onu hakir gördü. Abdullah, ilk başta ondan etkilendiğini, bu yola başta onunla evlenmek için çıktığını, hakikate yaklaştıkça ondan uzaklaştığını, artık ikisi için ayrılık ve farklılığın inkâr edilemez bir gerçek gibi karşılarında olduğunu, söyledi. Yapılan izahı anlamak istemeyen Benetto, Abdullah'ı delilikle ve hasta olmakla itham etti. Sonrasında da Abdullah'ı kızdırmak için Sofya'yla evleneceği kozunu ortaya attı. Abdullah ise buna hiç şaşırmadığını Sofya'nın Roma'ya eli boş gitmek istemediği için bunu kabul ettiğini, ifade etti. Bu sözlerle kızgınlığı daha da

artan Benetto, tehditler savura savura Abdullah'ın yanından ayrıldı.

Abdullah evde son zamanlarda yaşadıklarını ve Şems'le ilgili ne yapacağını düşünürken sürpriz bir şekilde içeriye Şeyh ‘Îd el-Hüseynî girdi. Şeyh ‘Îd el-Hüseynî, Abdullah'a helal yoldan ekmek parasını kazanmak için Eğitim Bakanlığı'nda şoför olarak iş bulduklarını ama kazancının daha önceki kazancının üçte biri olduğunu söyledi. Abdullah helal bir kazanç kapısı bulduğu için Şeyh ‘Îd el-Hüseynî'ye teşekkür etti. Şeyh ‘Îd el-Hüseynî, bir hususun daha olduğunu ekledi. Kendisinin evlilik konularına daha önce hiçbir şekilde müdahele etmediğini ama Abdullah'ın bir dansözle evlenmesine de razı olmadığını dile getirerek; onun için dindar, güzel ahlaklı, iffetli bir hanım bulduklarını, bir okulda öğretmen olarak görev yapan Suriye asıllı bir hanım olduğunu söyledi. Onunla görüşmesini talep etti, kabul veya red konusunda tamamen özgür olduğunu, düşünmek için de acele etmemesini, altını çizerek özellikle vurguladı.

Abdullah, böyle bir anda Şems'ten kopmayı ve başka bir eş aramayı tahayyül etmemişti. Aralarındaki ilişki kendisince seviyeliydi ama o birkaç ay da bile pekçok gelgit yaşamıştı. Şems, onun için İslam'a yönelmesinin bir vesilesiydi ve öyle kalmalıydı, onunla istediği gibi bir gelecek kuramazdı. Bu işi sonuca bağlamak için can yoldaşı Ali ile beraber otelin dışında bir yerde Şems ile görüşmeye gitti. Şems, görüşme teklifi gelince sevinçten havalara uçtu, sonunda Abdullah'la evlilikle ilgili konuşacak, hayal ettiği istikbale kavuşacak ve kutlu zaferini yedi düvele ilan edecekti. Abdullah, söze herşey Allah'ın takdiri ile olur diyerek giriş yaptı. Şems'ten özür diledi. Abdullah, eski İryân'dan çok farklı artık dedi. Bana dinimi hatırlatacak, nuruyla yaşayacağım Müslüman bir kadınla evlenmek istiyorum, deyince, Şems bir anda yıkıldı. Yaralı bir kaplan gibi aniden atılarak, dansözlüğü bırakacağını, bir daha ağzına içki sürmeyeceğini, namaz kılacağını, oruç tutacağını vaadetti. Abdullah, bütün bunları yapıp, peki kendisiyle evlenmese ne olur deyince, Şems afalladı. Şems, bütün bunları kendisi için yapacağını söyleyince; Abdullah, gerçek Müslüman bütün bunları Allah rızası için yapar diyerek cevap verdi. Abdullah bundan sonra doğru olanın herbirinin kendi yolunu çizmesi ve dinde kardeş olarak kalmaları olduğunu söyleyince; Şems ben bu hayatta asla yenilgiye uğramadım dedi ve öfkeyle Abdullah'a bir tokat attı. Abdullah onun affedilmesi için dua etti.

Şems'in adeta bütün dünya başına yıkılmıştı. Hayal ettiği şaşalı gelecek bir anda ellerinin arasından uçmuş gitmiş; istikballe ilgili beklentileri, umutları suya düşmüştü. Odasına şuursuzca girmiş, uyku haplarından peşpeşe içmişti. Çalan telefonun sesini

duyarsızca işitmiş, açmamıştı ama sonunda hayatta kalma arzusu baskın çıkmıştı. Telefonu zorlukla açmış ve gelip kendisini kurtarmaları için yardım istemişti. Acilen hastaneye kaldırılan Şems, midesi yıkandıktan sonra kısa sürede iyileşmiş ve doktorların hava değişimi tavsiyesine uyup herşeyi geride bırakarak ülkesine dönmüştü.

Bu haber bütün şehirde çalkalanmış, gazetelerde de yer almıştı. Abdullah bu haberleri duyunca çok üzüldü. Onun böyle bir işe kalkışacağını ummuyordu. Ama ne yapmalıydı; hakikatı bulduktan sonra Şems ile evlenemezdi. Şems'in de bu gerçekle yüzleşmesi gerekirdi. Abdullah, onun iyileşmesi için dua ederken vicdan azabıyla yüreği eziliyordu, bu olanlarda kendisinin de payı olabileceği noktasında endişe ediyordu.

Her şey unutulmuş, taşlar yerli yerine oturmuş, sular durulmuştu. Abdullah kendine istediği gibi İslamî bir hayat kurmuştu. Meysûn'la görüşmüş ve onunla arzuladığı aile saadetini yakalamıştı. Meysûn, iyi kalpli, gönlü sevgi dolu, cömert, zeki bir hanımdı. Ailesi Suriye asıllıydı. Babası itibarlı Müslüman bir fikir adamıydı, siyasî nedenlerle ülkesinden göç edip başka bir ülkeye yerleşmek zorunda kalmıştı. Meysûn, iyi bir okulda iş teklifi alınca, Dubai'ye yerleşmişti. İslam'ın hakikatlerini çevresine öğretmek isteyen mücadaleci, mücahide bir hanımefendiydi. Bunun için pekçok kongre düzenlemiş, pekçok yardım kuruluşunda etkin rol almıştı. Özellikle Müslüman kadının bilinçlenmesi için birçok faaliyette bulunmuştu. Bazı gazete ve dergilere yazılar da yazmış küçük de olsa birkaç eser kaleme almıştı. Abdullah ile evlenme nedeni de İslamî mücahedesinin bir parçasıydı. Ama daha ilk görüşte Abdullah'a derin bir sevgi duymuştu.

Abdullah, sabah ezanıyla kalktı, abdest alıp namazı mescidde kılmak için üstünü giydi, bu arada eşi Meysûn'la sohbet ediyordu. Meysûnla vedalaşıp mescide gitmek üzere yola koyuldu. Mescid yakın olduğu için yaya gidiyordu, tam sokağın sonunda dönemece gelmişti ki biri elindeki hançerle yaklaşmış, ani bir hamleyle hançeri göğsüne saplamıştı. Abdullah kanlar içinde yere yığılmıştı. Etrafında duyan olur diye yardım istemişti. Sesi duyan Meysûn, pijamalarıyla çıplak ayakla koşarak gelmişti. Abdullah kanlar içinde yerde yatıyordu. Meysûn, olay mahallinden uzaklaşan Amerikan tarzı siyah bir araba ve içinde yüzlerini seçemediği biri kadın biri erkek iki silüet, görmüştü. Abdullah acilen hastaneye kaldırıldı, ameliyata alındı. Hançer sol akciğerinden girmişti birkaç milimle hayatta kalmıştı. Olay bütün şehirde duyulmuştu. Şeyh ‘Îd el-Hüseynî, mescidde cemaate Abdullah'a yapılan saldırınının, onun tevhid sesini ilelebet susturmak için yapıldığını ama Allah'ın nurunun söndürülemeyeciğini… Bu zulmü yapanların özgürlüğün, kardeşliğin ve

sevginin düşmanı olduklarını… hastaneye gidip onun yanında olduklarını göstermelerini söyledi… ve ona yürekten dua etmelerini istedi. Bütün şehir bu olayla çalkalanıyordu. Sakin, nadir bu tür olayların yaşandığı bir şehir için bu epey ses getiren bir olaydı. İryan'ı ziyaret etmek için uzun sıralar oluşuyor, ziyaretçiler kapıdan konuşmadan sadece görünerek geçiyorlardı. Meysûn da eşini bir an yalnız bırakmıyordu. Bu olayın çözüme ulaşması, şehrin yetkilileri için namus meselesi olmuştu. Çünkü kendilerine sığınan ve Müslüman olan bir yabancıyı koruyamamışlardı. Emniyet güçlerinin titiz çalışması ve hassas araştırmaları sonucu olayın faillerine yaklaşılmıştı. Amerikan tarzı siyah arabayı takip eden polis, arabanın Abdullah'ın çalıştığı otelin garajında olduğunu ve bu arabayı kiralayanların da kimler olduğunu tespit eder. Deliller Benetto'yu gösterir. Benetto, tutuklandı. Sofya havalimanında kaçarken yakalandı. Sofya, Benetto'yu kendisini bu işe katmaması noktasında ikna etmişti. Benetto da onunla ilgili bir bilgi vermediğinden delil de olmadığından serbest kaldı. Benetto, Sofya için bir piyondu, onun konuşmayacağından emin olduktan sonra onu terk etti.

Abdullah, hastanedeyken Şems'ten bir mektup alır. Mektupta, Şems, Abdullah'ın başına gelenden dolayı üzgün olduğunu yazar ve ona geçmiş olsun dileklerini iletir. Evliliğini tebrik eder. Kendisinin de Sakr ile evlendiğini haber verir. Devamında Abdullah'ın kendi hidayetine vesile olduğunu, hayatında bembeyaz temiz bir sayfa açtığından bahseder. Dansı ve içkiyi bıraktığını; namaz kıldığını hatta hacca bile gideceğinden bahseder.

Abdullah, Şems'in verdiği haberlerden dolayı son derece mutlu olur. Bu mutluluğuna babasının ziyareti de eklenir. Abdullah'ın babası Rahip Karlo, oğlunun vurulduğu haberini duyunca her müşfik baba gibi yüreği sızlar ve üzülür, oğlunu görmek için yanına varır. Abdullah, babasını görünce gözyaşlarına engel olamaz ona sarılır. Babası Abdullah'tan din değiştirmiş olsa da ailesini, vatanını terk etmemesini ister bunun için iyileştikten sonra Roma'ya gelmesini rica eder. Abdullah, Hindistan'a tebliğ faaliyeti için gideceğini sonrasında gelebileceğini söyler.

Abdullah iyileşmiş, Hindistan'a gitmek için sabırsızlanıyordu. Önünde dağlar kadar sorumluluklar ve kısacık bir ömür vardı. Âlem gittikçe bozuluyor, çürüyor, koflaşıyor, gittikçe uçuruma doğru sürükleniyordu. Öte yandan Müslümana risaleti tebliğ görevi verilmişti. Sanki âlem, boğulan bir kişi gibi bazen su yüzüne çıkıyor bazen de suyun dibine batıyordu. Ölümden kurtulmak için can havliyle, *"İmdat beni kurtarın!"* diye bağırıyordu.

Abdullah, kurtuluş ümidi ile tutuşanlara imdat elini uzatmanın kendisinin kutsal bir sorumluluğu ve en önemli vazifesi olduğunu düşünüyordu. Bazı kimseler dünyanın zahirine bakarak çok güzel ve çok harika olduğunu, mevcud olandan daha eşsizinin olamayacağını düşünüyordu. Abdullah'a göre ise; gerçek bir mümin, zâhirin arkasındakini, geleceği örten perdelerin ardındakini görür; gelmek üzere olan şiddetli, karanlık fırtınaların işaretlerini sezer ve önünde duran felaketi önlemek için hakiki çözüm yolları bulmak arzusuyla yanar tutuşur.

Şeyh ‘Îd el-Hüseynî, Abdullah'ın tebliğ görevi için yanıp tutuştuğunun farkındaydı. Hem ona yol göstermek hem de bu vazifenin zorlu olduğunu anlatmak için onunla konuştu. Abdullah'a gerçekleri göz ardı etmeden hareket etmesini, sabırlı olmasını ve tedbirli hareket etmesini tavsiye etti. Abdullah'a, “Senin gibi birçok kimseler var ki dünyanın dört bir tarafında su gibi fışkırıyorlar… eğer bir araya gelseler bir nehir gibi akarlar… işte o zaman yeryüzü yeşerir… çiçekler açar… sevgi ve muhabbetin kokusu her tarafa yayılır.” dedi.

Abdullah, Şeyh ‘Îd el-Hüseynî'nin rehberliği, tavsiyeleri ile tebliğ faaliyetinde bulunan bir grupla birlikte Hindistan'a tebliğ için yolculuk hazırlıklarına başlar. Yolculuğa çıkacağı gün limanda binecekleri gemiyi beklerken eşiyle vedalaşır. Bir taraftan tebliğ vazifesini yerine getirmenin mutluluğunu yaşarken öte taraftan hamile eşini geride bırakmanın burukluğunu yaşıyordu. Eşi Meysûn'a ömrünü Allah'a adadığını, yüce ve asil gayelere hizmet için yaşamaktan başka bir şeyin kendisi için mümkün olamayacağını, söyledi.

Şeyh ‘Îd el-Hüseynî'nin sefer vakti sözüyle, tebliğ elçilerini gemiye götürecek tekneye bindi ve eşine gülümseyerek, “Lâ ilâhe illallah” diye seslendi.

Eşi Meysûn da ağlamaklı bir sesle “Muhammadun Rasulullah” diyerek hüsn-i mukabelede bulundu.

İKİNCİ BÖLÜM

ROMANIN TAHLİLİ

2.1. Romanda Geçen Karakterlerin Tahlili

Yazar, roman karakterlerini gerçek hayattan almış, onlara romanda tekrar hayat vermiş gibidir. Romanda yer alan bütün karakterlerin bir insanda olabilecek iyi ve kötü özellikleri taşımakta olduğunu söyleyebiliriz. Örneğin, romanın başkahramanı İryân, bir hakikat aşığı olduğu gibi Sofya gibi veya Şems gibi bir kadını sevecek kadar saf bir karakter olarak verilir. Öte yandan doğruları için sonuna kadar mücadele eden güçlü bir karakterdir. Sofya, şeytana pabucunu ters giydirecek bir figür olarak resmedilirken, dini için mücadele eden bunu bir kutsal vazife telakki eden bir figür olarak tanıtılır.

Yazar romanının karakterlerini Doğu-Batı karşılaştırması eksenine oturtmuştur. Sofya, Benetto, Rahip Karlo (İryân'ın babası) Batılı karakterlerdir. Şems, Sakr, Ali, Şeyh ‘Îd el-Hüseynî, Meysûn ise Doğulu karakterlerdir. Batılı karakterler yetişmiş oldukları medeniyetin vazgeçilmez savunucuları ve Batı'ya ait yaşam, inanç ve düşünce tarzının mümessilleri olarak yansıtılır. İryân da dâhil Batılı'da bulunan Doğu algısı bu karakterlerin düşünceleri ile ortaya konulur. Sofya ve Benetto genel anlamıyla kötü karakterlerdir. İnandığı değerler doğrultusunda yaşamayan, inançlarını sorgulamayan, körükörüne bu inançlara bağlanan, gerçeklerle yüzleşmelerine rağmen bu kötü hasletlerinden hiçbir durumda feragat etmeyen, yanlışta ısrarcı olan karakterlerdir. Buna mukâbil Şems ve Sakr ise inandıkları değerlere aykırı davransalar da hatalarından dönmüş ve kendilerine doğru bir yol çizmişlerdir. Rahip Karlo, Şeyh ‘Îd el-Hüseynî ise iki farklı inancın temsilcileri olan din adamlarıdır. Rahip Karlo inancını yaymak isteyen samimi bir din adamıdır. Oğlunun Müslüman olması üzerine her din adamı gibi dinini savunmak gayesiyle oğlunu bu kararından döndürmeye çalışır bunun için elinde çare anlamında değerlendirebileceği bütün seçenekleri kullanır. Ama bâtılın savunucusudur. Şeyh ‘Îd el-Hüseynî ise Hakk'ın savunucusudur. Peygamberlerin gerçek vârisi olarak tebliğ vazifesini yerine getirir, hakikî bir rehber, yol göstericidir. Hakikatın ışığını yaymaya çalışan bir gönül erenidir. Bütün bunların ışığında yazar, karakterlerine gayesi doğrultusunda şekil vermiştir diyebiliriz. Yazarın gayesi iman eden adamın Hz. İbrahim (as) gibi gerçek bir hakikat aşığı olmasıdır. Bu amaçla başkahramanı eleştirel bir bakış tarzına sahiptir. Eleştirel bir bakış tarzı

kendisine sunulan önyargıları, önkabulleri; dikte edilen düşünceleri, yaşam stilini tenkid eder, sorgular, doğruyu bulmaya çalışır. Gerçeklere ulaşınca da bu gerçekler için mücadele eder. Yazar, iman eden adamın ihtida hikâyesiyle, gerçek bir müminde olması gereken tahkikî imana vurgu yapar.

Yazarın karakterler üzerinden vermek istediği bir diğer mesaj da Batı'nın Doğu ile ilgili yanlış tasavvurlarıdır. Yazar, romanın kahramanları ile bu yanlış tasavvurları bütün yönleriyle gözler önüne serer.

Yazar, aynı zamanda gerek Batı toplumunda gerekse de Doğu toplumunda, habis bir ur gibi bu toplumların bireylerini tahakkümü altına almış yozlaşmayı da ağırlıklı olarak karakterleri vasıtasıyla ele alır.

Yazar, romanda toplam on karaktere yer vermiştir. Bu karakterler İryân, Sofya, İryân'ın Babası Rahip Karlo, İryân'ın Annesi, Ali, Sakr, Şems, Benetto, Şeyh ‘Îd el-Hüseynî ve Meysûn'dur. Bu karakterler sırasıyla tahlil edilecektir.

2.1.1. İryân (Abdullah Karlo)

İryân, romanın başkahramanını canlandıran karakterdir. O, iman eden adamdır. Bir hakikat âşığıdır. Hakikat yolculuğuna bir surete olan aşkıyla başlamış ve Yüce Hakikat'e ulaşma ile hitama erdirmiştir. Hitamı misk, hakikat ışığı, iman nuru olmuştur.

Yazar, İryân'a hakikatı aramada Hz. İbrahim (as)'in gittiği yoldan gitme rolünü biçmiştir. Bu yolda, hakikat suretine bürünmüş, sahte, yalancı, geçici gerçekler vardır. Hz. İbrahim (as) gibi yalancı putları, kabul görmüş yanlış dinî inanışları, modern dünyanın dikte ettiği yaşam tarzını ve düşünce şeklini tek tek kıracak nihayetinde Yüce Hakikat'e ulaşacaktır. Hakikate erme, büyük bir şevkle arzulanan vuslat öyle kolay erişilecek bir nimet değildir. Bu yolda anadan, babadan, vatandan, yardan ayrı düşme; onların karşısında olma vardır. Bu yolda önüne çıkacak nefs, mal, mülk, şöhret, kadın vb. çeldiricileri vardır. Onlarla hakikat davasında kıyasıya mücadele vardır. Bu yolda ıstırab, çile, sıkıntı vardır. Olgunlaşmak için büyümenin, gelişmenin, dönüşmenin acısını çekmek, çilesine katlanmak, nihayetinde de pişmek vardır.

İryân'a, Hz. Muhammed (sav)'in yürüdüğü yolu takip etme rolü biçilmiştir. Yüce davasından vazgeçmesi için istediği kadar mal, mülk; istediği güzellikte kadınlar, istediği itibar ve mevki teklif edilmiştir. Ne gam ki, O, Resul'ün peşinden gitmekle şerefyâb

olmuştur. Ne gam ki, O, ezelde Cânân'ın merhabasına nail olmuştur, gayrın merhabasına itibar etmez.

İryân'ın, İryân'dan Abdullah'a doğru giden hakikatı keşfetme yolculuğu, salt mistik bir yolculuk değildir. Bilakis Kur'ân'dan örnekliğini, "*akletmez misiniz*?" ilkesinden alan bütün bir âlemi akıl ve mantık süzgecinden geçirme yolculuğudur. Kendi öz benliğiyle yüzleşme, kendini akıl mihengine vurma yolculuğudur. İryân'ın hakikata varışı ilmek ilmek akılla işlenmiş bir yolculuktur. Her bir ilmeğinde, Kur'ân'ın evrensel ilkeleri, Resûl'ün mesajı, güzel örnekliği ve akl-ı selimin rehberliği vardır. İrade, azim ve kararlılık vardır.

İryân, bir Batılıdır. İtalya'da doğmuş, büyümüştür. Babası son derece itibarlı, iyi eğitim görmüş ve dünyanının pekçok bölgesinde misyonerlik faaliyetinde bulunmuş Hiristiyan bir din adamıdır. Babasının bir rahip olması nedeniyle iyi bir din eğitiminin verildiği bir çevrede yetişmiştir. Ailesinin tek çocuğudur. Müziğe karşı büyük bir ilgi ve yeteneği olan iyi bir müzisyen, yetenekli bir org virtüözüdür.

İryân soru soran, sorgulayan bir karaktere sahiptir. Daha romanın başında içinde yaşadığı şehrin ve insanlarının çirkin yüzünü ve yanlış yönlerini sorgular. Dubai'ye vardığı zamanda zihninde yer etmiş olan Doğu imgesinden farklı olan Doğu'yu sorgular. Şems'i, Sakr'ı inandıkları değerlere aykırı yaşam tarzları nedeniyle sorgular. Arkadaşı Benetto'yu kendisine dikte edilen yanlış inançları sorgulamadığı için sorgular. Kendi öz benliğini sorgular. Ve hakikate ermek için evrendeki her şeyi sorgular. Sadece sorgulamakla kalmaz gerçekleri araştırır, öğrenmek için çaba gösterir, kendisine verilen cevapları olduğu gibi kabul etmez, zihninde bir temele oturtmaya çalışır.

Hakikatın ışığı olan İslâm'ı araştırırken, kendi gibi aynı basamaklardan ilerlemiş kişilerin tecrübelerine değer verir. İşi uzmanına sorar, ehlinden öğrenmeye gayret gösterir. Önemli meselelerde ehline danışır. Öğrendiği her ilkeyi hayatında uygular. Doğruluğundan emin olduğu hususlarda asla geri atmaz. Doğru bildiği yolda kararlılıkla ve sabırla ilerler. Bu yolda karşısına çıkacak hiçbir engelden çekinmez. İnandığı değerleri yaşar, yaşatır ve bu değerleri bütün bir âleme yaymak için mücadele eder. İmanın tadına varmış biri olarak sadece imanı kendi içinde yaşamaz, bu tattan mahrum kalmış gönüllere de imanın nurunu ulaştırmak tutkusuna gönül verir.

İryân, duygusal bir karakterdir. Sevdiği kadınlara samimi bir saflıkla bağlanır. Görünüşte bu onun en zayıf yönüdür. Ama yazar aslında bunu da avantaja dönüştürür. Çünkü hiçbir insan zayıflık ve kusurdan hali değildir. Böylece romanda iman eden adamı

ulaşılamaz, örnek alınamaz bir aziz olmaktan kurtarır, onu bizlerden biri yapar. Bu da romanın realite ile güçlü bir bağ kurmasına vesile olur.

İryân karakteri, yazarın okuyucuya örnek bir mümin olarak sunduğu bir figürdür. Hayat ışığını Kur'ân'dan, Peygamberin (sav)'in örnekliğinden alan, düşünen, araştıran, sorgulayan, yaşayan, mücadele eden, kul olduğunun idrakiyle hayatına yön veren, elindeki hakikat meşalesinin nurunu her bir köşeye yaymak için yanıp tutuşan bir mümini canlandırır.

İryân karakterinin bütün bu merhaleleri takip etmesi ve yaşaması, gerçek bir mümin olunabileceği, gerçek bir mümin gibi yaşanabileceği noktasında okuyucuya mesaj vermekte, okuyucuyu bu anlamda bilinçlendirmekte ve gerçek bir mümin olmaya teşvik etmektedir.

2.1.2. Sofya

Sofya, İryân'ın Roma'da başlangıçta delicesine tutulduğu batılı sevgilisidir. Sofya, turist rehberi olarak çalışmaktadır. Sofya, eğlenceyi, gezmeyi, gece hayatını seven, sadece kendisini düşünen, bütün kazancını bu uğurda harcayan bir karakterdir. Tek derdi eğlence ve gezmek olduğu için başka bir şehirde yaşayan ailesinin varlığını bile unutmuştur. Sofya, özgürlüğüne düşkün, hayatta hiçbir bağla bağlanmak istemeyen hayatındaki bütün toplumsal ve ahlakî değerlerin zincirlerini koparmış başına buyruk yaşamayı seven, sadece kendi menfaatini düşünen, bencil bir kadındır.

İryân'ın evlenme teklifini daha evlenmek için genç olduğunu, evlilik gibi bir sorumluluğun altına girmek istemeyip hayatının tadını çıkarmak istediğini söyleyerek reddeder. Sözde İryân'ı uğurlamak için havalimanına gider ama gayesi yanındaki yeni erkek arkadaşını göstermek ve adeta elimi sallasam ellisi edasıyla İryân'a nispet yapmaktır. Bu nedenle Sofya'nın fettan bir karakter olduğunu söyleyebiliriz.

Sofya, İryân'ın babasından, İryân'ın Dubai'de Müslüman bir dansöze âşık olup onunla evlenmek gayesiyle Müslüman olduğunu öğrenince İryân'ın bu durumunu kabullenemez ve onu bu kararından vazgeçirmek için soluğu Dubai'de alır.

Sofya, Benetto ile kafa kafaya verip, İryân'ı hakikatten saptırmak için her türlü yolu dener. Benetto'ya, kendisine bu kutsal görevde yardımcı olursa onunla yasak aşk yaşayabileceğini bile teklif eder. Bu anlamda şeytana pabucunu ters giydirecek bir

kadındır.

İryân'ın Şems gibi bir doğulu dansöze gönül vermesini kendisine yediremez. Bu minvalde Şems ile kıyasıya mücadele etmek için elinden geleni ardına koymaz. Sofya'ya göre, bu iki kadının mücadelesinden çok; Batı ile Doğu'nun mücadelesidir. Bu mücadelede kazanan taraf baştan bellidir. Bütün mücadelenin tek ve yegâne galibi Batı yani kendisi olacaktır. Bu sebeple kendisine çok güvenir. Şems gibi dünyanın merkezine kendisini koyan, yenilgi ve hezimeti asla kabul etmeyen hırslı bir karakterdir. Bu hırs gözlerinin kararmasına ve gerçekleri görmesine engel olacaktır. Benetto'yla şeytanî bir plan yapıp İryân'a süikast düzenlerler. Benetto bu suçtan dolayı tutuklanınca bütün suçu onun üzerine yıkıp, tereyağdan kıl çeker gibi sıyrılıp, kaçar.

İryân için verdiği demeçte onun yüklü bir meblağ karşılığı Müslüman olduğunu söyleyecek kadar şahsiyetsiz bir karakter olarak resmedilir.

2..1.3. İryân'ın Babası Rahip Karlo

İryân'ın babası, yaşadığı toplumda itibar gören, Vatikan'da da tanınan bir rahiptir. Oğlunu çok seven şefkatli bir babadır. Ömrü boyunca oğluna sevgi, hoşgörü gibi İncil'deki temel değerleri aşılamaya çalışmıştır. Sofya'dan büyük bir darbe yiyen ve hayal kırıklığına uğrayan, yıkılmış, her anlamda harâb olmuş oğluna manevî destekte bulunmuş ve ona moral vermiştir. Dubai'ye gurbete giden oğluna şu şekilde nasihatte bulunur:

> "Babası ona dedi ki: Oğlum oraya ulaştığında dikkatli ol. Kendine hâkim ol ki dünyaya hâkim olasın; doğru olduğuna inandığın ve bu konuda kendinden emin olduğun müddetçe dilediğini yapmakta özgürsün. İryân, evladım, yine unutma ki gurbettekileri koruyacak olan ne malları ne de silahlarıdır; onları koruyacak olan yegâne şey, sahip oldukları aklıselim ve tertemiz vicdandır."[9]

İryân'ın babasının bu nasihatleri ile sadece şefkatli bir baba değil aynı zamanda hikmet sahibi bir din adamı olduğu bu hikmetli sözlerinden anlaşılmaktadır.

[9] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 7.

Romanda sözkonusu sahnenin devamında İryân'ın babası, biricik evlâdını çok uzaklara gurbete göndermenin acısını yaşayan hanımını, birbirlerini sevenlerin arasına mesafelerin ve engellerin giremeyeceğini, onları biraraya getirmeye kadir olanın Rab olduğunu söyleyerek teselli eder.[10] Bu sözleri de onun eşine karşı şefkatli bir koca olduğunu ortaya koymaktadır.

İryân'ın babası oğlunun İslamiyeti araştırdığını ve Müslüman olacağını duyunca yıkılır. Onu bu kararından vazgeçirmek ve kendi itibarına helal gelmemesi için elinden gelen her şeyi yapar.

2.1.4. İryân'ın Annesi

İryân'ın annesi, romanda, sadece İryân'ın babasının, oğlu İryân'ı teselli ederken ve Dubai'ye gitmeden önce ona birtakım öğütlerde bulunurken sahneye çıkmaktadır. Oğlunun aşk acısı yaşaması, özellikle de doğuya gurbete gitmesi her anne gibi onun da yüreğini yakmaktadır.

Oğlu, her ne kadar uçakla birkaç saatlik uzaklıktaki bir mesafede olacağını söylese de biricik oğlundan ayrılmanın hüznü kalbini dağlar, gözyaşlarının sel gibi akmasına hâkim olamaz. Oğluna engel olamayacağı gerçeğini bildiğinden onu şu sözlerle uğurlamaktan başka çaresi yoktur: “Allah'ın inayeti seninle olsun.”

Romandaki İryân'ın annesi karakteri dünyada evladı için yüreği titreyen onun mutluluğu ile mutlu olan; üzüntüsü ile üzülen bütün anneler gibidir.

2.1.5. Ali

İryân'ın çalıştığı otelde beş yıldır halkla ilişkilerden sorumlu memur olarak görev yapan Doğulu bir çalışandır. Ali, kişilik olarak oldukça yardımsever, güvenilir, kibâr, nâzik, dostları için gözünü budaktan esirgemeyen, gözü pek, insanlarla iletişimi kuvvetli, kültürlü ve bilgili bir karakterdir. İryân Dubai'ye ilk ayak bastığında onu karşılamış, ona şehri tanıtmış, girdiği yeni ortama uyum sağlamasında ve alışmasında ona yardımcı olmuş, ona yarenlik etmiştir.

İryân'ın karşılaştığı ve yabancısı olduğu bu yenidünya ve medeniyeti

[10] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 9.

anlamlandırması, tanıması hususunda destek olmuş, bu konuda ona doğru yolu göstermiştir. Özellikle de İslam Dini'ni araştırırken ve hakikati ararken bu yolculuğunda ona rehberlik etmiş, sorularının cevaplarını nereden bulacağını göstermiştir.

İryân'ın bu yeni âlemi anlamaya ve keşfetmeye yönelik bütün sorularına hoşgörüyle, sabırla, ikna edici ve sevecen bir tavırla cevap vermiştir.

2.1.6. Sakr

Sakr, romanda İngiltere, Japonya, Singapur, Amerika gibi dünyanın pekçok ülkesinde ticarî ilişkileri olan bir şirketin sahibi, zengin, güngörmüş, itibarlı, yakışıklı, sportif görünümlü doğulu bir iş adamı karakterini canlandırmaktadır.

İryân'la olan diyaloglarında her ne kadar mal, şan ve şöhretin önemli olmadığını dile getirse de kadınları kazanmanın yolunun onlara pahalı hediyeler almak olduğunu, Şems'in kalbini kazanmak için ona son derece pahalı elbiseler ve mücevherler alarak gösterir.

İryân'ın kıskançlıkla söylediği sözleri alttan alarak gayet soğukkanlılıkla cevaplar. İryân'ın kendi kendine dediği gibi: "*Sanki ben bir doğulu gibi davranıyorum, Sakr ise bir Batılı gibi davranıyor.*"[11] Dünyayı gezmiş bir iş adamı olduğundan tepkilerinde aceleci ve duygusal davranmaz. Nerede nasıl davranacağını bilir.

Şems'i lüks alışveriş mekânlarına götürüp ona pahalı hediyeler almasından, Şems ile İryân'ı alıp şehrin dışındaki içinde villasının da olduğu çiftliğe götürmesinden, son model arabalara binmesinden sahip olduğu zenginliği göstermeyi seven bir kişiliğe sahip olduğunu söyleyebiliriz. Bunun yanında ticaretten gelen rekabetçi kişiliğini Şems'i elde etmede de kullanmıştır.

Yiğidi öldüren ama hakkını veren bir kişiliği vardır. İryân ile ilgili verdiği demeçte onun adeta bir ermiş olduğunu; kuvvetli bir imana, güzel bir İslamî yaşantı sürdüğünü; kalbin ve aklın bütün şek ve şüphelerinden kurtulup, karanlıktan aydınlığa yürüdüğünü ve cenneti hak ettiğini söyleyecek kadar dürüsttür.

Sakr, Şems'e karşı da dürüst davranmıştır, ona evli ve çocuklarının olduğunu, bunu bilerek kendisiyle evlenmesini istemiştir.

---

[11] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 39.

2.1.7. Şems

Şems, romanda Dubai'de, İryân'ın çalıştığı otelde geçimini dans ederek kazanan doğulu müslüman bir dansözü canlandıran karakterdir.

Küçük yaşta babasını kaybeden Şems, çalıştığı işlerden elde ettiği kazançla kıt kanaat geçinir. Daha fazla kazanmak için dansa olan kabiliyetini kullanmaya karar verir ve eğlence sektöründe dansöz olarak sahnelere çıkmaya başlar. Doğuştan gelen danstaki yeteneğini kullanarak kısa zamanda bu alanda adından söz ettirir.

Annesi ondan iffetini korumasını ona öğütlediğinden iş hayatında zor da olsa bu öğüdü yerine getirmeye çalışmış, bu nedenle sürekli yer değiştirmiş, bu acımasız dünyanın getireceği çirkinlik ve çirkefliklerden uzak durmaya ve kendini korumaya çalışmıştır.

Yaptığı iş, göz alıcı güzelliği ve cazibesi nedeniyle, çevresindeki aç kurtlarla muhatap olmuş, kendini onlardan muhafaza edecek manevra ve taktikleri bu karanlık gece hayatında öğrenmiştir. Çalıştığı gece hayatının şartlarına uyum sağlamış, burada hayatta kalabilmenin yöntemlerini iyi benimsemiş, kısacası feleğin çemberinden geçmiştir.

Hayatta her türlü insanla ve olayla karşılaştığından insan sarrafı olmuştur. Zorluklarla mücadele etme konusunda kendinden oldukça emindir. Zenginliği, şaşaayı, şöhreti, gösterişi ve süslenmeyi çok sever. Sakr, kendisini alışveriş merkezine götürüp ona oldukça pahalı elbise ve mücevherler aldığında zevkten dört köşe olur.

Güzelliğinin ve cazibesinin farkındadır. Bunun çevresindeki erkekleri cezbettiğinin de bilincindedir. Çevresindekilerin ilgi odağında olmak çok hoşuna gitmektedir. Bir tarafta kendisine zenginliğinin getirdiği her türlü nimetleri sunan Sakr, bir tarafta kendisi için dinini değiştirmeyi kabul eden İryân. Bu iki âşığının kendisi için mücadele etmesi son derece hoşnut olmasına neden olur.

İryân, kendisine evlenme teklif ettiğinde İryân'ın gayri müslim olması sebebiyle evlenemeyeceklerini söyleyerek başından savar. Çünkü kendisine pekçok zengin, güçlü, yakışıklı erkek gelip evlenme teklifinde bulunuyor onun kalbini değerli hediyeler alarak kazanmaya çalışıyorlardı. Bu Şems için son derece normal bir durumdu.

İryân'ın kendisi için mücadele etmesi hoşuna gidiyordu. İryân'ın saf, dürüst, temiz kalpli biri olduğunu, insan sarrafı olan Şems gayet iyi biliyordu.

İryân'ın Müslüman olması, Sofya'nın da İryân için Roma'dan Dubai'ye gelmesi işin rengini değiştirmişti. Bir anda İryân Şems'in beyaz atlı temiz kalpli prensi olmuştu. Zira İryân'ın bir dansözün sayesinde Müslüman olması çok önemli bir olaydı. Eğer prensi ile evlenirse, cazibesi ve güzelliği tescillenecek, ünlü olacak belki de bir filmde oynayarak arzuladığı şöhrete ve servete ulaşacaktı. Bütün bunlara ancak İryân ile evlenirse kavuşacaktı.

Sofyâ'nın gelişi, bu parlak istikbalinin gerçekleşmesi yolunda büyük bir engel teşkil etmektedir. Ayrıca Sofya, kendisini küçük görmekte ve kendisine hakarette bulunmaktaydı. Bu sebeple İryân'ı elde etme hususunda Sofya ile dişli bir rekabete girer. Yenilgiyi, ikinci planda olmayı asla kabul etmeyen, kendisini dünyanın merkezinde gören, hırslı bir kadındır. Bu nedenle İryân, Şems'in kendisi için uygun bir eş olmadığını ve her şeyi bitirmek istediğini söylediğinde, intihara teşebbüs etmiştir. Ama hayatta kalabilmeyi her şartta iyi bildiğinden, olanları olduğu gibi kabullenip hemen iyileşmiş, daha önce ikinci plana attığı Sakr ile kendine yeni bir hayat kurmuştur.

İryân'a gönderdiği mektupta, İryân sayesinde hidayete erdiğini, dansı ve içkiyi bıraktığını, namaza başladığını bildirir. Hayatında kirli olan her şeyi bırakıp, temiz bir sayfa açar.

2.1.8. Benetto

İryân ile aynı mekânda ve aynı orkestrada çalan, aynı ülkeden olan arkadaşıdır. Benetto, İryân'ı hakikat arayışından alıkoymaya, bu yoldan onu döndürmeye çalışanların başında yer alır.

İryân, İslamiyet üzerine araştırma yapmaya başlayıp, her geçen gün dönüşmeye başlayınca bundan rahatsızlık duyan Benetto, İryân'ın babası Rahip Karlo'ya durumu bildirmiştir.

Benetto dindâr değildir ama İryân'ın müslüman olması olayında kendine onu bu yoldan caydırma konusunu kutsal bir vazife atfeder. Bu kutsal vazife için her yolu mübah görür. Hatta şeytanla iş birliğini bile. Sofya'nın görünüşte İryân'la olup, kendisiyle yasak aşk yaşama teklifini kabul etmede bir an bile tereddüt etmez.

İryân'a her fırsatta yüklenir, onu hakir görür ve ona hakaret eder. Kendisi birçok çam devirmesine, günah işlemesine rağmen; İryân'ı düzgün bir karaktere sahip olması ve

en mühimi de Müslüman olması nedeniyle günahkâr olarak addeder. İryân'ı alt etmek için girdiği her tartışmada gerçekleri yüzüne vuran, tutunduğu mesnedsiz yargıları tek tek çürüten İryân'a karşı öfkesi artmış ve son çare olarak hakaretlerin, tehditlerin arkasına sığınmıştır.

Kutsal vazifesini yerine getirmede gözünü budaktan sakınmaz, buna İryân'ı öldürmek de dâhildir. Ama Sofya'nın oyununa gelecek kadar da tedbirsiz ve düşüncesizdir.

2.1.9. Şeyh ‘Îd El-Hüseynî

Şeyh ‘Îd el-Hüseynî, İryân'ın hakikati keşfetme ve imana doğru giden yolculuğunda, ona rehberlik ve yol göstermede en büyük katkıyı yapmış, Dubai'nin en büyük camilerinin birinde halka İslam'ı anlatan, ilim ve hikmet sahibi müslüman bir din âlimi karakterini canlandırmaktadır.

Şeyh ‘Îd el-Hüseynî, vakûr, heybetli, mütevâzi, muhataplarına güven telkin eden, içindeki güzellik dışına yansımış, hâl ehli bir karakterdir. İryân'ı da ilk bakışta etkileyen onun yüzüne yansımış olan İslâm'ın nuru olmuştur.

Şeyh ‘Îd el-Hüseynî, ehl-i hâl olduğundan dolayı camiye gelen, farklı meslek ve konumdaki insanları etkilemiş, onların da hakikat yolculuğunda onlara rehberlik etmiş, doğru yolu göstermiş ve onlara hâl, tavır ve engin bilgisiyle örneklik etmiştir. Peygamberlerin üstlendiği tebliğ ve emr-i bi'l-ma'rûf nehy-i ani'l-münker vazifesini yerine getiren bir karakterdir.

Şeyh ‘Îd el-Hüseynî, imanın, iyiliğin, güzelliğin ve erdemin timsali bir şahsiyettir. İryân'ın sorduğu sorulara makul, ikna edici ve veciz bir şekilde cevap vermiştir. Verdiği cevaplarda engin bilgisini ve hakîm şahsiyetini yansıtmıştır.

İryân Müslüman olduğunda, İryân'ın İslamî bir hayat yaşaması için gereken bütün koşulların oluşturulmasında yardımcı olmuştur. Ekmeğini helal yoldan kazanacağı bir iş, kendisiyle huzuru bulacağı, mutlu olacağı bir eş bulma konusunda destek vermiştir. İryân'a, İslam'ı kabul ederken de, iş konusunda da, evlenirken de, hiçbir baskı uygulamamış; ona her kararında özgür olduğunu ve iyice düşünmesi gerektiğini, özellikle vurgulamıştır.

2.1.10. Meysûn

Meysûn, İryân'ın, kendisinde, kendi deyimiyle gerçek sevgiyi bulduğu, derin bir muhabbet beslediği, müşfik ve mûnis zevcesi karakterini canlandırmaktadır.

Meysûn, son derece itibarlı bir Müslüman fikir adamı olan babası sayesinde ilmî ve edebî düzeyi yüksek bir aile ortamında yetişmiştir. İslâmî değerleri hayatlarında uygulayan, bu değerleri diğer Müslümanlara da öğretme konusunda çaba gösteren bir çevrede yetişmiş ve iyi bir İslâmî terbiye almıştır.

Dubai'de bir okulda öğretmen olarak görev yapmaktadır, eğitim ve tebliğ onun için bir hayat felsefesi olmuştur. İslâm'ın mesajlarını insanlara yaymak ve ulaştırmak için kongre ve seminerler düzenlemiş, özellikle de Müslüman kadının bilinçlenmesi için farklı faaliyetlerde bulunmuştur. Az da olsa birkaç esere imza atmıştır.

İryân'ın hidayete erme ve hakikate ulaşma hikâyesinden etkilenmiş ve onunla görüşmeyi kabul etmiştir. Abdullah (İryân)'tan daha ilk görüşte etkilenmiş ve onunla evlenmeyi kabul etmiştir. Abdullah'a büyük bir muhabbetle bağlanmıştır. İyi kötü günde hep Abdullah'ın yanında olmuştur. Abdullah, İslâm'a davet için Hindistan'a giderken bu tebliğ faaliyetinde onu desteklemiştir.

2.2. Olay Örgüsü

Romanın ana konusu, İryân adlı İtalyan asıllı, babası rahip olduğu için iyi din eğitim almış bir Batılı'nın, başlangıçta Müslüman bir dansözle evlenmek için İslâm'ı öğrenme arzusuyla başlayan hakikati arama, onu keşfetme hikâyesinin, hidayete erme ve imanla şereflenmek suretiyle nihayete ermesidir.

Romanın isminin *"İman Eden Adam"* olması hasebiyle yazar, iman olgusunu yoğun bir şekilde işlemiştir. İmanın psikolojik tecrübe boyutunun yanında ağırlıklı bir şekilde aklî ve rasyonel boyutunu da ele almıştır. Aynı zamanda ferdî boyutunun yanında toplumsal boyutuna da değinmiştir. İman kavramı, romanın kahramanı İryân ile her boyutuyla hayat bulmuş ve her yönüyle yaşanabilirliği ortaya konularak roman kahramanı ve iman olgusu idealize edilmekten kurtarılmış bizzat hayatın içinden gelen bir reel olgu haline getirilmiştir. İman eden adamın iman hikâyesinin herbir adımı, Kur'ânî ilkelere dayandırılarak dinî ve aklî dayanakları sağlamlaştırılmıştır.

Sonuç olarak okuyucuyu her anlamda tatmin eden, her yönüyle ikna eden bir iman hikâyesi ortaya konmuş, okuyucunun bu hikâyede kendisini bulması sağlanmış; imanın gereklerini yerine getirme, onun ışığını yaşama ve yaşatma noktasında okuyucunun kendisine bir pay çıkarması sağlanmıştır. Böylece bir Batılı'nın teslimiyet hikâyesinden hareketle, okuyucuya imanın lezzetine varmanın önemi, onu pratik hayata yansıtma noktasında kararlı olmanın gerekliliği ve imanın güzelliklerinin yaşatılıp yayılmasının ehemmiyeti noktalarında mesajlar verilmiştir.

Necib el-Kilânî, o günlerde yaşadığı toplumun ve mensubu olduğu İslâm dünyasının içinde bulunduğu sıkıntılara değinmiş; o dönemden başlayan ve günümüze kadar gelen problemli coğrafyalarda yaşanan acılara kaygısız kalmamış, bunları dile getirmeyi kendine bir görev telakki etmiştir.

Sömürge, batılılaşma, yozlaşma, sanayi devrimi ve bunların sonucu olarak İslâm dünyasında meydana gelen toplumsal ve fikrî değişmeler, Müslüman toplumların yaşadığı kimlik bunalımları, medeniyet telakkilerindeki değişimler gibi pekçok faktör, Necib el-Kilânî'yi, çağdaşı olan birçok yazar ve düşünür gibi, bu konular üzerinde düşünmeye itmiş; bu meselelerle ilgili çözüm ve hal çareleri araştırmaya sevketmiştir.

Necib el-Kilânî'yi diğer çağdaşlarından ayıran ise onun çözüm arayışında dayanaklarını bizzat kendi medeniyetinin dayandığı dinamiklerden almasıdır. Yazar bu romanında, Müslüman toplumunun özünü teşkil eden iman olgusunu tekrar ele alarak Müslüman toplumuna gözardı etmiş olduğu iman hakikatini hatırlatmış ve hakikî imanın nasıl olması gerektiğini iman eden adamla ortaya koymuştur.

Müslüman toplumların temel taşı olan Müslüman bireyin ve oluşturduğu ailenin, toplumun, yaşadığı şehrin, yaşam tarzının, ideallerinin ve hatta medeniyet tasavvurunun nasıl olması gerektiğini izah etmiştir.

İman eden adamın hakikati arama serüveni ve hidayete erme hikâyesi aslında bir medeniyetin de hidayete erme ve yaşadığı sorunlara hakiki çözümler bulma pusulasıdır. Bu minvalde yazar, Doğu-Batı meselesine de ağırlıklı bir şekilde eğilmiştir.

Yazar, Doğu-Batı meselesinde asıl problemin Batı'nın zihnindeki yanlış Doğu telakkisinde yattığını, İryân'ın Doğu ile ilgili sorduğu sorularda ortaya koyar. Bu telakki bir oryantilistin zihninde tasarladığı bakış tarzıdır aslında. Bu bakış tarzı Doğu'yu kendi gücünü göstereceği, sömüreceği bir alan, üstünlük algısını tatmin edeceği bir mecra olarak

görmektedir.

> Sofya: "Ben sana ahdettim… Biliyorsun, Batı, Doğu'yu yendi ve onu hezimete uğrattı. Bu öyle bir hezimet ki Doğu bir daha asla ayağa kalkamayacak… Bugün Doğulu bir kadının Batılı bir kadını mağlup etmesine asla izin vermeyeceğiz. Ben ve Şems, Doğu ve Batı arasındaki savaşı/mücadeleyi temsil ediyoruz. Mücadelenin sonucu da şimdiden belli…"[12]

Sofya'nın yukarıdaki sözlerinde bu bakış tarzı bütün açıklığıyla gözler önüne serilmektedir.

Doğu-Batı çatışmasının diğer bir veçhesi de inançtır. Yazar özellikle Hiristiyanlık ile İslam arasındaki temel ayırım noktaları olan Hz. İsa (as)'ın Tanrı'nın oğlu kabul edilmesi, teslis inancı, ilk günah doktrini, Ruhban sınıfına atfedilen kutsallık, günah çıkarma gibi hususları başkahramanının, arkadaşı ile konuşmasından teşekkül eden diyaloglarında etkileyici bir şekilde işler ve bu inançların yanlışlığını ortaya koyar.

Romanın girişinde kendisine Doğu'ya gidilmesi ilham edilen İryân'ın düşünceleri ile yaşadığı şehrin emin, güvenilir bir şehir olmadığı yansıtılır, devamında da Doğu'ya giden İryân'ın izlenimleri ile güvenli, emin, huzur dolu bir şehir tasviri yapılır. Öyle ki İryân babasına yazdığı mektupta yaşadığı Doğu şehrinin vadedilen cennet olduğu ifade edilir. Farklı ırktan ve farklı dili konuşan insanların huzur içinde gezinmeleri, suç oranının oldukça düşük olması, yabancılara ibadetlerinde baskı uygulanmaması gibi emin ve güvenilir şehrin özellikleri İryân'ın izlenim ve gözlemleri ile okuyucuya yansıtılır. Okuyucuya müminlerin yaşayacağı şehrin bu şekilde emin, güven ve huzur ortamının yaşandığı bir şehir olacağı ortaya konulur. Aslında imanın güven ve emniyet anlamları yansıtılır arka planda.

Romanda emanetin ve güvenin yansıtıldığı diğer bir husus da sevgidir. İryân Roma'da sevdiği kadın olan Sofya'dan güven anlamında büyük bir darbe yer. Sofya başına

[12] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 78.

buyruk yaşamayı seven, hayatında özgürlüğünü kısıtlayacak her şeye uzak olan, evlenmeyi çocuk yapmayı da bu minvalde değerlendiren bencil bir kişiliğe sahiptir. İryân'ın evlenme teklifini reddettiği gibi onun yerini dolduracak bir başkasını bulmada hiç zaman kaybetmez. Havaalanına da bu yeni sevgilisiyle gelmesi sahnesi ile İryân için oldukça dramatik bir durum resmedilir. Bu dramatik sahnenin arkasında güven ve huzurun yaşandığı sevginin ayırtedilebilmesi gayesi vardır.

İryân'ın çalıştığı otelde son derece güzel, cazibesi ile etrafındakileri büyüleyen Şems'e tutulması ile asıl hikâyeye geçiş yapılır. Şems'e olan sevgisi, onunla evlenmek istemesi, hakikati keşf yolculuğunun kapısının açılmasını sağlayacaktır. Şems'e olan aşkı neticesinde pekçok gitgeller, maceralar yaşayacaktır. Her ne kadar bu aşkı onun imanla şereflenmesine vesile olsa da güven ve huzuru bulacağı bir sevgi olmayacaktır. İryân ibtidaî hislerle başladığı bu aşkı ulvî manevî duygularla nihayete erdirecektir. İryân, Leyla'dan Mevla'ya geçiş faslını şöyle ifade eder:

"Bir anda onunla karşılaştım… Ondan hoşlandım… Kadınlardan hoşlanan gençler çoktur. Bu gayet tabiî bir durumdur… Benim için kilitli olan bir kapıyı araladı… O yoldan yürüdüm, araştırdım, aradım… O sadece bir vesileydi… Hakikate ulaştığımda ise Şems orada yoktu… Evet, onu hakikatten uzakta buldum… Bana dedi ki: İşte sonunda karşılaştık… Ona, bilakis ayrıldık, çünkü sen hakikatin orada olduğunu biliyor ama onun mahiyeti hakkında birşey bilmiyorsun, senin davranışların ve yaşam tarzın bu hakikatten çok ayrı, dedim. Ve ayrılık…"[13]

İryân, Şems ile evlenebilmek için İslâm'ı araştırmaya başlar. İlk olarak arkadaşı Ali'den kendisine İslâmiyet hakkında bilgi vermesini ister. Ali İslâm'ın rükünlerini ve imanın şartlarını kısaca özetler. Kendisinin bilgisinin yeterli olmadığını daha fazlası için daha ehil birine gitmesini tavsiye eder.

İryân ehil birine gitmeden önce de kendisi birtakım araştırmalar yapar. Kendisi gibi Hıristiyan olup İslâm'ı kabul etmiş kişilerin, din adamlarının, düşünürlerin konferanslarına gider, eserlerini okur. Bu araştırmalar ile İryân'ın imana giden yolu gerçekle özdeşleşir. Böylece yazar gerçeklikten hareket ettiğini yine ortaya koyar.

Yazar aynı zamanda, hakikate ulaşabilmek için ehil, ilim sahibi, hâl ehli bir rehbere ihtiyacın inkâr olunamaz bir gerçek olduğunu okurların önüne serer. Peygamberlerin

[13]el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 97.

görevini onların varisleri olarak müslüman bir âlim olan Şeyh ‘Îd el-Hüseynî'ye verir.

İryân, Şeyh ‘Îd el-Hüseynî'ye gittiğinde onun vakur duruşundan, muhatabını adeta büyülüyen hitabından etkilenir. Şeyh ‘Îd el-Hüseynî, İslâm'ın hakikatine veciz bir giriş yapar. Bu bile İryân'ın kalbine nüfuz etmesine ve etkilenmesi için yeterli olacaktır.

İryân ile Şeyh ‘Îd el-Hüseynî'nin diyaloglarından oluşan bölüm, romanın kurgusunun ana omurgasını teşkil eder. Çünkü İryân'a iman hakikatinin kapıları asıl bu konuşmalardan sonra açılacaktır. İryân manevi rehberinin tavsiyeleri ile hayatında yeni bir sayfa açacaktır.

Bu diyaloglardan oluşan pasajların birinde Şeyh ‘Îd el-Hüseynî, İryân'a “Ey Âdem ile Havva'nın oğlu”[14] şeklinde seslenir. Bu hitapla yazar İslâmiyet'in insanları Allah katında eşit sayan ilkesine atıf yapar. Ayrıca Şeyh ‘Îd el-Hüseynî'nin “Ben yalnızca Allah'ın kullarından bir kulum”[15] sözü ile de kulluk bilincinin kapılarının okurlarının zihinlerinde ve gönüllerinde aralanmasını sağlar.

İryân, İslâm ile ilgili bilgisi arttıkça kendisiyle ilgili her şeyle yüzleşmeye de başlar. İryân'ın geçirdiği manevî değişim onun sahte, yapmacık olanla; hakikî olanı ayırtetmesine yardımcı olur. Kendi medeniyetinin, inancının, sevdiği kadın Şems'in, rakibi Sakr'ın yanlışlıklarını görür ve onlara bu yanlışları haykırır adeta.

İryân, bir gün oteldeyken Şems'i Sakr adında bir iş adamıyla görür. Şems'i alıp alışveriş merkezine götürüp değerli hediyeler almasına içerlenir ve Şems'e bu değerli hediyelerin bir bedeli olacağını söyler, yüzüne gerçeği haykırır.[16]

Şems ile Sakr'ın bahçesine gittiklerinde Sakr'ı kadınları elde etmek için servetini kullanması noktasında eleştirir.[17] Şems dans ederken namaz vaktinin gelmesine aldırış etmeyen Sakr'ı eleştirir.[18] İryân'ın doğruları bu şekilde çatır çatır çekinmeden söylemesi hem kahramanın okurun gözünde açık olmasını sağlayarak daha ikna edici ve sevimli olmasına imkân verdiği gibi öte taraftan müslüman toplumunun muzdarip olduğu imanın hayata yansıtılmaması hastalığına dem vurur. Aynı zamanda sevdiği kadın için mücadele eden bir kahramanla olay daha sürükleyici hale gelir.

---

[14] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 32.
[15] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 32.
[16] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 23.
[17] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 40.
[18] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 44.

İryân'ın babası, İryân'ın müslüman olacağını duyunca İryân'a bir mektup yazar. Mektubunda İryân'ın müslüman olmaması için ona iyi bir iş, mal, eski sevgilisi Sofya ile arasını düzeltme gibi vaatlerde bulunur. Kendisinin ve annesinin perişan bir halde olduklarını dile getirir. Ailesini ve itibarını düşünmesini ister. İryân'a gönderilen bu mektupla ve İryân'ın babasına cevap olarak yazdığı mektupla romanda yaşananlar ile Resûlullah (sav)'a kavminin davasından vazgeçmesi için mal, mevki ve cariye vaadi arasında bağ kurulur.

Siyer-i Nebi'de yaşananların aradan ne kadar zaman geçerse geçsin ortak paydanın insan olması nedeniyle aynı durumların tekerrür edeceği hatırlatılır. Bunun yanında İryân'ın bilinç akışı ile dinini değiştirme kararını alırken yaşadığı medcezirler yansıtılır.

İryân'ın davranış ve düşüncelerindeki değişiklikler hiç kimsenin gözünden kaçmaz. Özellikle de orkestra arkadaşlarının onun müslüman olacağını bildikleri için ona karşı tavırları değişir, ufacık bir fırsatta bile onu küçümsemekten, onunla alay etmekten geri durmazlar. Onu gericilikle, delirmekle itham ederler. İryân'ın yaşadıkları yine Resullah (sav)'in Siret-i Nebi'si ile ilişkilendirilerek, okurlara hakikat yolcularının çevreleri tarafından bu şekilde davranış ve sözlere maruz kalabilecekleri hatırlatılır.

Bir taraftan ailesi, diğer taraftan arkadaşlarının tavırları, İryân'ın sıkıntılı bir hâle bürünmesine neden olur. Bu nedenle rahatlamak için rehber edindiği Şeyh ‘Îd el-Hüseynî'nin yanına varır. Ona içini döker. Şeyh ‘Îd el-Hüseynî'nin her peygamberin aynı süreçleri yaşadığını, hakikat erlerinin yaşadıklarının da bunlardan hali olamayacağını söyler. Böylece okura da bu vesileyle hakikat yolunun engellerden, sıkıntı ve ıztıraptan hali olamayacağı vurgusu yapılmış olur.

İryân için Yüce Hakikat karşısında iman etme vakti gelmiştir. Kelime-i şehadet getirir. Bir mümin olmanın ilk adımını atar. İryân, iman ettikten sonra Abdullah Karlo adını alır. Bu ismin seçilmesinin nedeni kul kavramının altını tekrar çizme gayesidir.

Abdullah, Ali ile dışarı çıkar ve hissettiği duyguları şöyle dile getirir: “Biliyor musun? İmanda bir tatlılık bir güzellik var.”[19] Bu sözlerle kahramanın dilinden iman olgusundaki eşsiz rahatlık hissi ve tarif edilemez mutluluk duygusu okurların gönüllerine aktarılır. Adeta Allah dışındaki her şeye kul olmaktan vazgeçip sadece Allah'a kul olarak, asıl özgürleşme, okuyucuların zihinlerine yerleştirilir.

[19] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 71.

Abdullah'ın müslüman olduğunu duyan Sofya Dubai'ye gelir. Benetto ile birlikte Abdullah'ı müslüman olma kararından vazgeçirmeye çalışırlar. Hatta bunun için aralarında gizli ve çirkin bir anlaşma bile yaparlar. Kendilerince kutsal saydıkları bu görevi yerine getirmek için ikisi de harekete geçer. Abdullah ile konuşup farklı yöntemleri denerler ama başarısız olurlar. Sofya, İryân'ı dininden vazgeçirecek derecede etkileyen kadını merak eder. Şems ile Sofya'nın karşılaşmasıyla ve iki kadın arasındaki çekişme ve mücadaleyi yansıtan diyaloglarla, yazar, romanı sıkıcı olmaktan kurtarmış, romana bir hareketlilik kazandırmıştır.

Şems, İryân'ın müslüman olduğunu duyunca, daha önce görmezden geldiği İryân'ın kendisi için müslüman olduğu düşüncesiyle onunla evlenmek için uygun olduğu kararına varır. Hatta bu ihtida hikâyesinin kendisine hayal ettiği şöhret, itibar ve zenginliği getireceğini düşünür. Bu düşüncelerle İryân'la görüşmeye gider.

İryân, Şems'in kendisi için hayat tarzı nedeniyle uygun bir eş olamayacağını ama kendisine İslâm'ı tanımasına vesile olduğu için teşekkür eder. Şems bu sözler karşısında İryân için her şeyi terk edeceğini söylese de. Abdullah yapılacak her şeyin Allah rızası için olması gerektiğini söyleyerek nazikçe ona ayrı yerlerde olduklarını ifade eder.

Şems, çok büyük bir hayal kırıklığına uğrar. İstediği her şeyi elde eden bir kadın için bu bir yenilgidir. Kendini tamamen zafere koşullandırdığı için bu mağlubiyeti hazmedemez. Bu nedenle intihara kalkışır ama hayatta kalma güdüsü baskın çıkar ve yardım ister, hastaneye kaldırılır ve iyileşir.

Yazar, kurgu olarak burada Abdullah ile Şems'i birleştirebilirdi ama iman eden adam için bilinçli olarak daha farklı bir tercihte bulunmuştur. İman eden adamın, huzuru, gerçek sevgiyi bulacağı örnek bir aileye ihtiyacı vardır. İman eden adamın ailesinden iman yansımalıdır.

Abdullah oteldeki işinden ayrılır. Meysûnla evlenir. Meysûn, yazarın örnek bir eş olarak sunduğu bir karakterdir. Abdullah, yeni hayatından son derece mutludur. Eşini de çok sevmektedir. Birgün sabah namazını kılmak için evden çıkar. Birkaç sokak ötede kimliği belirsiz bir kişi tarafından bıçaklanır. Abdullah yardım ister. Eşi Meysûn koşarak gelir, yerde kanlar içinde yatan kocasını görür. Bir de oradan uzaklaşan siyah bir araba ve iki gölge görür. Abdullah hastaneye kaldırılır, bıçak darbesi kalbi milim farkıyla teğet geçtiğinden olayı atlatır.

Abdullah'ın bıçaklanması hadisesi ile yazar, romana bir hareketlilik ve heyecan katar. Aynı zamanda bu olaydan sonra, Şeyh ʻÎd el-Hüseynî'nin Abdullah'ın bıçaklanması hadisesi ile verdiği hutbede kardeşlik birlik ve beraberlik ruhu mesajını verir. Öte yandan ümmet olma bilincine de atıfta bulunur.

Yine bu olaydan sonra yazar, huzur ve güven şehrini tasvir eder. Emniyet güçleri olayı araştırırlar. Olay bütün gazetelerin baş sayfasındadır. Müslüman olmuş bir yabancıya suikast düzenlenmesi bu tür olayların nadir yaşandığı bir şehir için önemli bir hadisedir. Emniyet birimleri kısa zamanda olayın failini bulur. Failler İryân'ın eski arkadaşı Benetto ve eski sevgilisi Sofya'dır. Benetto, Sofya'yı yaptıkları anlaşma gereği ele vermez.

Yazar burada olaya bir sürükleyicilik katar. Öte yandan gazete manşetlerinde İryân ile ilgili verilen demeçlerle de kurguyu güçlendirir.

Abdullah hastanedeyken rahip babası ziyaretine gelir. Abdullah bu ziyarete çok sevinir. Abdullah'a müslüman olsa da evlatları olduğunu ve Roma'ya kendilerini ziyarete gelmesini ister. Abdullah babasına İslâm'a davet için Hindistan'a gideceğini belirtir. Romanın bu pasajından babanın geliş gayesi, *Abdullah'ı dininden vazgeçirmek için midir*? sorusunun cevabı net olmamakla birlikte babalık şefkati nedeniyle olduğu daha ağır basmaktadır. Bu şekilde düşünüldüğünde babalık duygularının oğluna olan kırgınlığına yenik düştüğü söylenebilir.

Abdullah hastanedeyken Şems'ten bir mektup gelir. Şems, geçmiş olsun dileklerinden sonra Abdullah'a kendi hidayetine vesile olduğu için müteşekkir olduğunu belirtir. Zira Şems, dansı bırakmış, kendisini seven Sakr ile evlenmiş, kapanmış, namaz kılmaya başlamıştır. Yazar olay kurgusunda Şems'in intihar girişimini ölümle sonuçlandırmamış ve Şems kahramanına gerçekleri görüp, tevbekâr olmasına imkân sağlayarak hayatında yeni, temiz bir sayfa açmasını istemiştir. Böylece okura bir kulun yapılan hatalardan pişman olarak kararlı bir şekilde yeni bir hayata başlayabileceği mesajını vermiştir.

Abdullah iyileştikten sonra imanın ışığını dört bir diyara yaymak arzusuyla yanar tutuşur. Bu gayeyle tebliğ faaliyetine gönül vermiş bir grupla Hindistan'a yola çıkar. Yazar, imanın toplumsal boyutuna burada dikkat çeker. İman kalplere kilitlenecek, sadece müminin kalbinde tek başına bencilce yaşayacağı bir olgu değildir. İmanın halâvetini ve asaletini bütün insanlık tatmalıdır. Bir mümin bu kutsal vazifeyi ifa için gayret etmelidir.

Yazar, romanın girişini bir hicretle başlatır. Sonunu da aynı şekilde bir hicret ile bitirir. Yazar'ın romanını eşine veda eden Abdullah'ın eşine *"La ilâhe illallâh"* diyerek seslenmesi ve buna mukabil eşinin de *"Muhammadun Rasullah"* demesi ile bitirir. İman eden adama uygun bir veda ile ve nihayete ermeyecek bir söz ile romanı hitâma erdirir.

2.3. Zaman

Romanda yazar sıralı bir zaman dilimini takip eder, aralarda bilinç akışı ile geçmişe gider. Lakin zaman olarak net bir bilgi verilmemektedir. Olayın verilen ayrıntılarla sadece modern zamanlar olduğunu söyleyebiliriz. Örneğin, otelde sahne alan İryân'ın gece çalıştığını anlarız. Abdullah'ın bıçaklanması sabah namazı vaktidir. Sakr'ın çiftliğine sabah gidildiğini anlıyoruz. Yazarın zamanı olay kurgusunda gerekli olduğu kadar verdiğini görürüz. Bunun tek bir gayesi vardır; o da iman olgusunu zamanlar üstü bir olgu olarak vermek istemesidir.

2.4. Mekân

Romanda olayın akışı, mekân olarak çoğunlukla Dubai'de yani Doğu'da geçer. Yazar romanın başında Roma şehrinden bahseder. Batı ve Doğu ikilemini yansıtabilmesi için ötekini de tasvir etmeye ihtiyaç vardır. Bu sebeple öncelikle Batı'nın gizlenen yönlerini gözler önüne sermeye çalışır.

> "… Özellikle Roma hatta İtalya, gürültülü ve can sıkıcı hale geldi. Siyaset ve para uğruna delicesine rekabetlerle dolup taşıyor. İtalya'da yolsuzluğun her çeşidi, mafya çeteleri ve güvensizlik/sorumsuzluk yayılmakta…"[20]

[20] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 5.

"… Bugün her şey mübah. Ve her şeyi helal görme bir özgürlük. Evliliğin sorumluluklarından kaçmak bir gelenek. Eğlence ve zevkü sefaya dalmak tek hedef tek gaye, … Ancak popüler kültür (tufan gibi) pek çok değeri önüne katarak sürükleyip götürüyor; temel doğruları itibarsızlaştırıp, saçma görüyor; köklü örf ve adetleri ayaklar altına alıyor.

(İryân) Kendi kendine şöyle dedi: "Bu şehirde güzel olan her değer can veriyor. Rahip babası ona en kuvvetli şeyin sevgi; gökyüzüne bakmanın en faziletli ve hoşgörünün vadedilmişlerin cenneti olduğunu öğretmişti. Ancak (O), eskiden beri şunu idrak etmişti: Bütün bunlar sadece kâğıtlarda yazılı kalmış sözcüklerdi veya kiliselerde kulağa çalınmış sözlerdi. Aynı şekilde insanlar sokaklarda, şirketlerde, çeşitli meclislerde, meynanelerde ve diskoteklerde/eğlence mekânlarında başka şekilde yaşıyorlardı. Farklı düşünüp, farklı davranıyorlardı. Babasına hürmet ediyordu. Lakin babası belki de görmüyor, duymuyordu veya umudun zayıf iplerine yapışıyordu (zayıf umutlara bel bağlıyordu). Herhangi iki kimse, Roma'nın bir orman olduğu hususunda ihtilaf etmiyordu. Siyasî kulüpler, borsalar, sanat galerileri ve diğer benzer şeylerin tamamı ise kurtlar, tilkiler ve yırtıcı hayvanlarla dolu bu büyük ormanın parçalarını teşkil ediyordu."[21]

[21] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 7.

Yazar yukarıdaki pasajda görüldüğü üzere Roma ve İtalya'yı bütün değerlerin alt üst edildiği; emanete riayet edilmediği; sorumlulukların yerine getirilmediği; güven ve huzur ortamının bulunmadığı; korku ve vahşet ortamının hâkim olduğu bir yer olarak tasvir eder.

Romanın girişinde Doğu ise şöyle tasvir edilir:

> "Ey İryân, güzelliğin, sihrin ve sırların diyarına, doğuya git! Körfez kıyılarına in! Zira o –söyledikleri gibi- Siyah altın sahilidir…"[22]

İryân Dubai'ye vardığında şehrin betimlemesi şöyle dile getirilir:

[22] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 5.

"İryân, Dubai havalimanına indiğinde, havalimanın herbir bölümünden yansıyan ince ve zarif dokunuşlara; binanın sadeliğine ve yalınlığına intizam içindeki düzene ve hareketliliğe hayran kaldı. Her ne kadar daha önce herkes aksini kendisine vurgulayarak söylemiş olsa da çöllerle kaplı, geri kalmış bir bölgeye geleceğini düşünüyordu. Bunun bir abartma, bir reklam olduğunu zannetmişti. Arabaya binip arabayla her iki tarafında mücevher gibi parlayan büyük binaların uzandığı harika, temiz ve döşenmiş caddelerden geçince çok şaşırdı. Yolda canlı alışveriş merkezlerini; spor kulüplerini, çocuk oyun alanlarını; dinlenmek ve tatili geçirmek için tasarlanmış eşsiz yeşil parkları görünce şaşkınlığı daha da arttı. Bütün bunlar İryân'ın gözlerine mükemmellik yönünden Milano ve Roma'da bulunanlardan daha güzel olmasa da en az oradakiler kadar göründü. Aynı şekilde sokaklarda farklı elbiseleri, farklı simaları, farklı lehçeleri ile birbirine karışmış insanları gördü. Ve en ilginci de daha ilk anda gördüğü ve duyduklarından dolayı bir rahatlama hissetti. İlk defa içine girdiği bu topluma karşı derinden bir aşinalık hissetti. İryân gülümsedi. Mavi ve berrak olan Körfez'in sularında yürürken ciğerlerini temiz havayla doldurdu. Koya gidip gelen tekneleri seyrederken tebessüm etti. Aynı zamanda trafikteki, meydanlardaki, alt geçit ve köprülerdeki düzen dikkatini çekti ve kendi kendine "Aman Allah'ım bu ne güzellik!" dedi.

İryân'ı şaşırtan diğer birşey de bazı başörtülü ve peçeli kadınları görse de başı açık pekçok yabancı kadının özgür bir şekilde dolaşmasıydı. Roma'da bu gibi şehirlerde kadınların evlerinden çıkmadıklarını, erkeklerin arasına karışmadıklarını duymuş ve okumuştu. Bu durumu arkadaşlarından biri olan Ali'ye sorduğunda arkadaşı Ali, onun bu yanlış bilgilerinden dolayı güldü."[23]

Yazar, eserinde romanın başkahramanı olan İryân'ın çalıştığı mekân olan oteli şu

[23] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 12-13.

şekilde tasvir eder:

> "… Orkestraya katılıp çaldığı ilk gecede. Sevdiği işi (hobisini) büyük bir şevkle ve gönül huzuru ile yaptığını hissetti. Şirketlerde çalışan yabancılardan oluşan bir grup, bir pazar gecesi dans ediyorlardı. Bu grup, kırmızı ışıkların altında bir o yana bir bu yana salınan erkek ve kadınlardan oluşuyordu. Hepsi birlikte eğleniyor ve gülüşüyorlardı. Bir an Roma'dan hiç ayrılmadığını düşündü. Ama dikkatini çeken ilginç bir şey vardı, o da burada herkesi kaplayan güven hissiydi…"[24]

Romanın başkahramının izlenimleri ve duyguları üzerinden aktarılan Doğu ile ilgili betimleme ve tanımlamalara baktığımızda öncelikle Batılı'nın zihin dünyasında tasvir edilen Doğu imajının silinme gayreti içerisinde olunduğu görülmektedir. Bunun ardından, Doğu'nun Batı'nın aksine güven ve huzur hissi veren yönüne vurgu yapıldığı da açık bir şekilde anlaşılmaktadır.

Yazarın Doğu'yu huzur ve güvenin mekânı olarak yansıtmak istemesinin nedeni imanın güvende olma, korku ve kaygıdan uzak olma anlamına vurgu yapmak istemesidir. Sözlükte "güven içinde bulunmak, korkusuz olmak" anlamındaki emn (emân) kökünden türeyen îmân kelimesi "güven duygusu içinde tasdik etmek, inanmak" demektir.[25]

Romanda betimlenen mekânlardan biri de Sakr'ın çiftliğidir.

"Çiftlik Doğu Emirliklerine bağlı, sahra boyunca uzanan Zîr bölgesinde idi. Meyveli meyvesiz pek çok ağaçla dolu idi. Hurma, mango, portakal, limon, nar, elma ve daha birçok meyve ağaçları; roka, turp, soğan, domates gibi sebzeler ve envâi çeşit çiçekler vardı. İryân ve Şems çiftlikteki kümes hayvanlarını, koyun, keçi ve inekleri seyrettiler."[26]

Yazar, çiftliği, sahranın ortasında bir vaha olarak sunar.

---

[24] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 14.
[25] Sinanoğlu, Mustafa, "İman", *DİA*, İstanbul, 2000, XXII, 212.
[26] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 39.

2.5. Anlatım Teknikleri

Yazar, romanda anlatma, gösterme (sahneleme), özetleme, geri dönüş, bilinç akışı, iç monolog, diyalog, montaj, mektup, portre, otobiyografi, leitmotiv ve röportaj anlatım tekniklerini kullanmıştır.

2.5.1. Anlatma Tekniği

Anlatma tekniğinde okuyucu ile eserin arasına anlatıcının girdiği bir tekniktir.

"Şems, İryân'ın muzdarip haline kayıtsız değildi. Onu yakından gözlemliyor, onun için üzülüyordu. Onu razı edeceği yollar arıyordu. Biraz da olsa onu memnun edebilmişti."[27]

Yazar, burada anlatma tekniğini kullanarak okuyucu ile eserin arasına girmiştir.

2.5.2. Gösterme (Sahneleme) Tekniği

Bu teknikte anlatma tekniğinin aksine anlatıcı eserle okur arasına girmez onları başbaşa bırakır.

Gecenin sonunda arkadaşı Benetto ona şöyle dedi:

- Hakikate ulaştın mı?

- Henüz değil.

İryân'ın başını göstererek ona şöyle dedi:

- Hakikat senin kafanda. Hakikat toprağı kazarak aranılan bir eski tarihi eser değildir.

- Her şeyin araştırılmaya ve üzerinde düşünülmeye ihtiyacı vardır, dedi İryân.[28]

Yukarıdaki diyalogda görüldüğü üzere yazar, anlatım tekniklerinden gösterme (sahneleme) tekniğini kullanarak okuyucuyu eserle başbaşa bırakmıştır.

---

[27] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 46.
[28] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 37.

2.5.3. Özetleme Tekniği

Yazarın romanda sıkça başvurduğu anlatım tekniklerinden birisi de özetleme tekniğidir.

"Fırtına dinmiş, ortam durulmuş, Abdullah yeni hayatına uyum sağlamıştı. Evet, yanında hayat arkadaşının varlığı ile olmuştu bu. Mesciddeki arkadaşları ona küçük yeni bir araba hediye etmişlerdi. Bu yeni arabayla çok mutlu olmuştu. Aynı zamanda ileri gelenlerin evlerinden birini uygun bir ücretle kiralamasına ve ev eşyalarını almasına da yardımcı olmuşlardı. Yaşamı boyunca tatmadığı gerçek bir huzura ermişti."[29]

2.5.4. Geri Dönüş Tekniği

Şems'in geçmişinden okur bu teknikle haberdâr olur.

"Ortaokuldan mezun olduktan ve babasının vefatından bir sene sonra evin kirasını ve bir öğünü bile karşılayamayacak basit bir iş bulmuştu. Kendisini bu durumdan kurtaracak bir hal çaresi bulmalıydı. Bir eğlence merkezi ona kapılarını açmıştı. Sanatı seviyor, oyuncu olmak istiyordu. Önünde zorlu bir yol vardı. Hayallerini en kısa yoldan gerçekleştirmek ve ekmek parası için kendisini dans âlemine götürecek trene kendini atıvermişti. Önündeki fırsat sonsuza dek elinden kaçmadan onu değerlendirmeliydi. Kendisine ritm ve hareketleri öğretecek birini buldu, hızlı bir şekilde öğrendi."[30]

2.5.5. Bilinç Akışı Tekniği

Yazar, Şems'in aklından geçenleri, duygu ve düşüncelerini, iç dünyasında yaşadıklarını okura bu teknikle yansıtmıştır.

"… Şems, mantıklı bir şekilde düşündüğünde, kendisiyle evlenmek isteyen talipleri arasında kendisine göre en ön sırada İryân yer alıyordu. İryân'ın şahsiyetini incelediğinde, her ne kadar yabancı olduğu gerçeğini gözardı etmemesi gereken bir husus da olsa; O nazik ve samimi biriydi. Onu bütün kalbiyle seviyordu. İryân, Uluslararası Kahire Havalimanı'nda gümrük memuru olarak çalışan ve kendisine daha önce birçok kez evlenme teklifinde bulunan teyzesinin oğlundan daha iyiydi. Teyzesinin oğlunun evliliği

[29] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 104.
[30] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 57.

ticarî bir meta olarak gördüğünü gayet iyi biliyordu. Sakr ise başka bir şeydi. Bazen onu istiyordu bazen de şiddetle reddediyordu. Sakr'ın düşüncelerinde açıkta olsa onun durumu şaşırtıcıydı. Belki de bu açıklık onun bedbahtlığının nedeniydi. Çünkü durumunu etraflıca düşünecek ve tasarlayacak yeterli bir fırsat vermiyordu. İryân'ı sevmesi, çoğu zaman ona garip geliyordu. Çoğu zaman ona olan duyguları dolup taşıyordu. Kendisiyle evlenmek için dinini değiştirmeye hazır olmasından çok mütessir olmuştu. Bundan öte ne var ki? …"[31]

Yukarıdaki pasajda görüldüğü üzere yazar, eserinde anlatım tekniklerinden bilinç akışı tekniğini kullanmıştır.

2.5.6. İç Monolog Tekniği

İryân, İslâm'ı araştırmaya karar verdiğinde, iç dünyasında yaşadığı medcezirler, iç monolog tekniğiyle okuyucuya etkili bir yolla aktarılır.

"… İryân uyanıktı ve Şems'i ciddi olarak düşünüyordu. Şems'in kendisine söylediklerini hayal ediyordu. Babası insanlara İsa Mesih'in mesajını anlatıp, onlara vaaz eden bir rahip olmasına rağmen; bir kadın için bu kadar basit bir şekilde öylece dininden vazgeçebilecek miydi? Babasına ne diyecekti? Peki ya annesi ne olacaktı? Kendisini önemsemeyen Sofya'nın durumu ne olacaktı? Roma'da bulunan arkadaşları? Buradaki orkestra arkadaşları? Sonunda kendine geldi. Diğer dinleri araştırmak ve bunun sonucunda da akla ve gönle en yakın gelen inancı seçmenin bir sorumluluk olduğu düşüncesi ona makul geldi. Bunda ne vardı ki? İslâmiyetle ilgili bu araştırma asıl inancının kök salmasını sağlayacak bir çağrı gibi olacaktı. Yeni bir dine girmeye gerek yoktu. Şems'in bu yeni durumun asıl nedeni olduğunu inkâr etmiyordu. Ama ulaşacağı kesin kanaati, dinle ilgili alacağı kararda onun için gerçek ve doğru bir terazi olacaktı."[32]

2.5.7. Diyalog Tekniği

Romanın ana kaburgasını bu tekniğin oluşturduğunu söylebiliriz. Çünkü romanın başkahramanın hakikati araştırırken sorgulama süreci, bu yolda çevresiyle girdiği fikrî tartışmalar, kahramanların düşünce ve duyguları yoğunlukla bu teknik kullanılarak

[31] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 55-56.
[32] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 27-28.

yansıtılmıştır.

Şeyh ‘Îd el-Hüseynî şöyle dedi:

- Meclisimize hoşgeldin. Ne zaman bize gelirsen daima senin için yerimiz vardır. Ama bizden ayrılırsan da bizi mazur gör. Sevgi daima kalbimizde bakî kalacaktır.

İryân başını salladı ve gözleri yaşla doldu.

- Yoruldum Efendim… gerçekten yoruldum.

Şeyh, güldü ve şöyle dedi:

- Bu huzura ermenin başlangıcıdır.
- Beni deli olmakla itham ediyorlar.
- Bunu peygamberlere de yaptılar.
- Beni gericilikle ve cehâletle suçluyorlar.
- Bu Allah'ın katında da bizim indimizde de değerinden bir şey eksiltmez.
- Sizin dininizin, hurafe, fesat ve geri kalmışlık dini olduğunu söylüyorlar.
- Evet… Bunu Nuh (as)'a, İsa (as)'a, Musa (as)'a, Muhammed (sav)'e ve diğer peygamberlere de söylediler.
- Niçin hakkı itiraf etmiyorlar.
- Çünkü onu bilmiyorlar ve insanlar bilmediklerinin düşmanıdırlar.
- Bir de babam…
- O da mı? Onun nesi var?
- Düşman… Üzgün… Ağlıyor…
- Allah'ın kitabında anne ve baba ile ilgili olarak şöyle deniliyor: “Eğer seninle Allah'a şirk koşman konusunda mücadele ederlerse onlara itaat etme. Onlara dünyada iyi davran. Bana yönelenlerin yolunu tut.”
- Hidayet onlara göre itaatsizlik ve isyan.

- Hidayet büyük bir nimettir evlâdım. Allah onu sadece muhlis kullarına verir.[33]

2.5.8. Montaj Tekniği

Yazarın romanında sıkça başvurduğu anlatım tekniklerinden birisi de montaj tekniğidir. Yazar, Kur'an âyetlerinden, hadislerden, şairlerin şiirlerinden, ünlü düşünürlerin sözlerinden alıntılar kullanmıştır.

Yazar, eserinde sık sık Kur'ân âyetlerini referans almıştır. Bu ayetlerden birisi Abdullah ile eşi Meysûn arasında sevginin mahiyeti hakkında konuşurken geçmektedir.

- *"Kaynaşmanız için size kendi cinsinizden eşler yaratıp aranızda sevgi ve merhamet peyda etmesi de O'nun varlığının delillerindendir…"*[34] diyen Kur'ân ayetini bilmiyor musun?[35]

Yazar, montaj tekniğini kullanarak hadisi şeriflere de romanında yer vermiştir. Hadisleri kahramanların dilinden kimi zaman meâlen kimi zaman da lafzen aktarmıştır. Bu hadislerden birisi sarhoş eden şeyin hem azının hem de çoğunun haram olduğunu ifade eden hadistir.[36]

Misal: "Çoğu sarhoş eden şeyin azı da haramdır."[37]

Yazar, ünlü şair ve İslâm düşünürü Muhammed İkbâl'in şiirinden dizelere de yer verir.

Bırak Batılıları bedenleriyle dansetsinler

Şüphesiz ruhun raksı, darb-ı kelîmdir (Musa vuruşudur).[38]

Yazar, aşağıda verilen pasajda Machavelli'nin sözünden alıntı yaparak montaj tekniğini kullanmıştır.

---

[33] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 67- 68.
[34] Rum, 30/21.
[35] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 107.
[36] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 51.
[37] İbn Mâce, Kitâbu'l-Eşribe, 10.
[38] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 35.

- Durum bir plan ve proje yapmayı gerektiriyor… Belki de yüksek hedeflere ulaşmak için şeytanın üslubundan faydalanmalıyız.

- Şeytan mı? Ey Benetto.

Evet. Şeytan. *Gaye her türlü vasıtayı mübah kılar (Amaca ulaştıran her yol mübahtır). Üstadımız büyük filozof Machavelli'nin dediği gibi: "Bugün dünya siyaseti şeytanın oturduğu mihrabta secde ediyor."*

- Bunlar korkutucu sözler Ey Benetto.

2.5.9. Mektup Tekniği

İryân'ın romanının başlarında Doğu ile ilgili duygularını aktardığı mektup; İryân'ın babası Rahip Karlo'nun, oğlu İryân'ın müslüman olacağını duyması neticesi üzüntüsünü ve düşüncelerini aktardığı mektup; İryân'ın babasına cevaben yürüdüğü yoldan dönmeyeceğini ifade ettiği mektup ve Şems'in mektubu olarak romanda dört mektuba yer verilmiştir.

Bu mektuplarla kahramanlarla ilgili bilgiler, kahramanların duyguları, izlenimleri, düşünceleri aktarılmıştır. Aynı zamanda yazar mektup tekniğini kullanarak romanın akışına bir canlılık katmıştır.

"Değerli Babacığım,

Ben ne mal ne bir kadın ne de şan, şöhret istiyorum. Zira ben hakikati arıyor onu talep ediyorum. Bana göre hakikat dünyada her şeyden daha kıymetlidir. Beni bu hakikate sevkeden şeytanın vesvesesi veya ucuz bir dünyalık değildir. Çünkü gerçek hakikate ancak doğruluk, iman, akıl ve masumiyetlikle ulaşılır…

… İşte böyle babacığım ben dinimden dönmüş değilim. Mal, makam, para şöhret gibi herhangi bir dünyalık sevdasında da değilim. Hakikate ulaşıncaya kadar araştırabilmem için Allah bana azim, irade ve akıl bahşetmiştir. Hakikati veya onun kesitlerini bilmek, hayatın özüdür. Ve hayatın onsuz bir anlamı yoktur."[39]

[39] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 61.

2.5.10. Portre Tekniği

Bu anlatım tekniği, kahramanların fiziksel ve psikolojik özelliklerini ortaya koyma amacıyla romanda kullanılmıştır.

"İryân ona baktı. Şeyh 'Îd el-Hüseynî, kırmızı ve beyaz tenliydi. Sakalları düzgündü. Güven duygusu veren, samimi bir çift gözleri vardı."[40]

"Meysûn Şam asıllıydı. Hoş muhabbet ve duygusal birisiydi. Her yönüyle faziletli ve ilmî bir ev ortamında yetişti. Zeki ve cömertti…"[41]

2.5.11. Otobiyografi Tekniği

İryân'ın daha önce kominist olduğunu otobiyografi tekniği ile anlıyoruz.

"Hayatımın başlangıcında koministtim. Sonra çevremde bulunan herkesin hayatında hiçbir şeyi başaramamış, kötü niyetli zavallılar olduğunu anladım. Başka bir yere seyahat etme fırsatının, bana gücün unsurlarından olan malı, zenginliği elde etme imkânını vereceğini düşündüm ve sefere çıktım. Sahip olduğum ilkeleri unuttum. Orada insana rızkını, saygınlığını ve özgürlüğünü garanti altına alacak yeterli imkânlar var. Mal olmadan özgürlük olmaz."[42]

2.5.12. Leitmotiv Tekniği

Anlatım tekniklerinden olan leitmotiv tekniği, romanda çeşitli amaçlarla kullanılan söz ve ifade kalıplarıdır.

Yazar, *"Hakikat ve Hakikati Arama"* sözcüğünü, *"İman Eden Adam"*ın vazgeçilmez unsuru olarak kabul ettiğinden romanın birçok yerinde bu söz öbeklerini tekrarlamıştır. (s. 29, s.31, s.34, s. 37, s. 61, s. 65, s.72, s. 80, s. 82, s. 96, s. 97, s. 98, s. 101.)

2.5.13. Röportaj Tekniği

Yazar, Abdullah'ın bıçaklı saldırıya uğraması olayının ardından, romana akıcılık

[40] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 32.
[41] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 105.
[42] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 42-43.

kazandırmak ve kahramanların duygu ve düşüncelerini yansıtmak amacıyla Ali, Sofya, Şeyh ‘Îd el-Hüseynî ve Sakr'ın Abdullah ile ilgili gazeteye verdikleri demeçlerde bu tekniği kullanır.

Sakr'ın verdiği demeç şu şekildedir:

“Abdullah Karlo (İryân), çok duygusal ve romantik eğilimli bir adamdır. Hiçbir şüphe ve kusurun saflığını bozamayacağı yeni bir âlemi keşfetti. Onun gibileri günümüzde çok sıkıntılar çekiyorlar. Zamanımız azizlerin zamanı değil. Bununla birlikte O, kalbinde ve aklında yer alan bütün şüphe karanlıklarından tamamen kurtulmuş iyi bir müslüman, güçlü bir imana sahip bir adamdır. O, rıza cennetinde mutlu ve mesut yaşıyor”[43]

Sofya'nın verdiği demeçle Sofya'nın olayları nasıl çarpıttığı anlaşılıyor.

“Benim bu olayla yakından uzaktan herhangi bir ilgim yok. İşin aslı İryân (Abdullah) bana âşıktı. Birçok kez benden kendisini ziyaret etmemi istedi. Gelmedim çünkü onu sevmiyorum. Ama merak duygusu nedeniyle geldim. Zira İryân bana uygun bir adam değildir. O yetenekleri kısıtlı ve zayıf karakterli birisidir. Bu yüzden bir dansözün elinde bir oyuncak oldu. Ona güvenilmez, ona itimad edilmez. Hatta dinini değiştirmesi için yüklü miktarda para aldığı kulağıma geldi.

Ben açıksözlü birisiyim. İkiyüzlülük yapmak istemem. Roma'ya vardığımda beni teşhir ettiği ve saygınlığıma halel getirdiği için ona dava açacağım. Çünkü ben köklü bir aileden geliyorum. Şunu unutmayın o hâla bir İtalyan vatandaşı.”[44]

2.6. Dil ve Üslup

Yazar, romanı Fasih Arapça ile yazmıştır. Yazarın amacı birtakım öğretileri, ilkeleri, tasavvurları okuyucuya telkin etmek ve hatırlatmak maksadını taşımaktadır. Bu amaçla sade, anlaşılır, akıcı ve öğretici bir dil kullanmıştır. Yazar, çok velûd bir yazar olmasının da verdiği avantajla Arapça dilinin zengin özelliklerini son derece etkili bir şekilde eserine yansıtmıştır. Aynı zamanda Kur'ân-ı Kerim ve hadisten aldığı referanslarla bu alanda derin bir bilgi birikimine sahip olduğunu da ortaya koymuş bunun yanında Kur'ân ve hadisin dilini eserin diline dayanak noktası haline getirmiştir.

---

[43] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 117.
[44] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 116.

Yazarın, *"İman Eden Adam"* isimli romanında hedeflediği amaca ulaşmak için eleştirel bir üslup kullanmayı bilinçli bir şekilde tercih ettiğini söylemek mümkündür. Bununla birlikte yazar, aynı zamanda bunu edebî ve sanatkârane bir tarzda yapmıştır. Yani yazar, eserinde eleştirel üslupla birlikte edebî üslubu da kullanmıştır.

Şeyh ʻÎd el- Hüseynî'nin Abdullah'ın bıçaklanması hadisesinden sonra camide bulunan cemaate verdiği hutbede de hitâbî üslubu kullanmıştır.

Yazar, müslüman bireye, İslâmî öğretileri hatırlatma ve bunların önemini vurgulama gayesi ile sade, yalın ve öğretici bir üslubu tercih etmiştir.

2.7. Tematik Kurgu

Yazar, *"İman Eden Adam"* isimli romanında bir gayr-ı müslimin hakikate, imana giden yolculuğunu romanlaştırırken bu serüven içinde okurlara, romanın yazılış amacına ve temelini oluşturan temalara vurgu yapmıştır. Bu temalar, iman, hakikat, doğu-batı, inanç, hicret, yozlaşma ve kadın temalarıdır. Söz konusu temalar sırasıyla ele alınacaktır.

2.7.1. İman

Yazar, romanına *"İman Eden Adam"* adını vererek iman olgusunu romanın başından sonuna kadar işleyeceğinin işaretlerini baştan verir. Bir Batılı'nın, yani bir yabancının hakikati arama, kendini ve yaşadığı evreni anlamdırma sonucunda hidayete erme serüveni ile iman olgusunu daha dikkat çekici hale getirip aslında okuyucunun da iç dünyasında kendini yeniden inşasına, kul olma bilincine ulaşmasına vesile olmaktadır. Doğu-Batı dünyası arasındaki farklı yaşam ve düşünce dünyasını karşılaştırarak bu serüvenin dayanaklarını sağlamlaştırır. Serüveni, serüven olmaktan çıkarıp gerçeklik zeminine oturtur. Aynı zamanda olayın daha sürükleyici olmasını sağlar. İryân'ın, İryân'dan Abdullah'a doğru evrilen, hidayete erme hikâyesi her karesiyle realiteye dayandığı gibi ölçü olarak da Kur'ânî ilkeleri alır.

> "O'nun hak olduğu meydana çıkıncaya kadar varlığımızın belgelerini onlara hem dış dünyada hem de kendi içlerinde göstereceğiz"[45] meâlindeki âyetin işaret ettiği gibi iman, bizim aklî (zâhirî) ve hissî (bâtınî) algılarımızın karşılıklı etkileşiminden

[45] Fussilet, 41/53.

> doğar. Bunlardan birinin tek başına ifade edeceği anlam sınırlı olacaktır. Böyle bir tek yönlülüğe itibar etmek, insan bedeninin işleyişini sadece fizyolojik bir mekanizmadan ibaret gören, bu mekanizmaya aynı zamanda psikolojik süreçlerin de tesir ettiğini göz ardı eden eksik bir tabâbet anlayışına benzer. Dolayısıyla iman, insanın yalnız bir melekesinin değil -biri diğerinden daha etkili olsa da- birçok melekesinin neticesi olup hem duygu hem de düşünce tarafından onaylanmayı bekleyen bir olgudur. Nitekim Kur'ân'da imanın zaman zaman hem rasyonel ve gözleme dayalı unsurlarla hem de duygusal tecrübelerle desteklenmesi bunu teyit etmektedir."[46]

Romanın başkahramanı İryân, hakikati ararken sadece kalbiyle değil aklî ilkelere ve gözlemlerine dayanarak hareket eder. İryân, babasına yazdığı mektupta hakikati nasıl aradığını şu cümlelerle dile getirir:

> "Babacığım… ben herhangi bir dünya nimetine ulaşma arzusunda değilim... Bir makam hülyasında da değilim… Allah bana hakikate ulaşıncaya kadar gerçeği araştırmam için azim, irade ve akıl bahşetti. Hakikati veya onun kesitlerini bilmek, öğrenmek, yaşamın özüdür… Bu öz olmadan da hayatın bir anlamı yoktur."[47]

İryân, hakikate doğru giden süreçte, ilk önce içinde yetiştiği medeniyetle yüzleşir. Doğu'ya gelince de Doğu'yla ilgili yanlış algıları ile yüzleşir. Doğu'ya ayak basar basmaz zihninde kendisine resmedilen Doğu'nun farklılığının idrakine varır. Arkadaşı Ali'ye sorular sorar. Soru sorma hakikate giden yolda ilk basamaktır. Şeyh 'Îd el-Hüseynî'nin dilinden Resulullah (sav)'in hadisi aktarılır:

Abdullah: *"Zihnimi bir soru meşgul ediyor*."

Şeyh 'Îd el-Hüseynî: *"Sor! Soru sormak, ilmin kapısıdır*."[48]

Şeyh 'Îd el-Hüseynî: *"Evet. Sormak, araştırmak hakikate talip olanların hakkıdır.*"[49]

Soru sorarak hakikatle yüzleşme gerçekleşecek, hakikatin dairesine yaklaşılmış olacaktır.

Evlilik için önkoşul olarak öne sürülen din değiştirme şartı ile de, inanç ekseninde gerçek hakikatle olan teması başlar. Ancak Yüce Hakikate ulaşması soru sorma, sorgulama,

---

[46] Köse, Ali, "İman", *DİA*, İstanbul, 2000, XXII, 214.
[47] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 61.
[48] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 125.
[49] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 34.

araştırma, manevî olgunluğa ulaşma, hakikati idrak merhaleleri ile gerçekleşecektir. Yüce Hakikate ulaşmada, beraberinde imanı zorunlu kılacaktır. İman, kişinin öncelikle kul olduğunu idrak etmesi ile başlar ve kul olmanın gereklerine riayet etmeyle de devam eder. İryân'ın kul kavramı ile ilk kez karşılaşması, Şeyh ʻÎd el-Hüseynî'yle ilk karşılaşması ile gerçekleşir.

- İryân: "*Ey baba! Allah'a giden doğru yolu öğrenmek istiyorum*."
- Şeyh ʻÎd el-Hüseynî: "*Ben Allah'ın kullarından bir kulum sadece*."
- İryân: "*Kul mu? Nasıl Efendim*?"
- Şeyh ʻÎd el-Hüseynî: "*Evet kul…", "Hepimiz O'nun kullarıyız. Muhammed (sav) de O'nun kulu ve elçisidir… Aynı zamanda Hz. İsa (as) da O'nun kulu ve elçisidir… Başlarına değerli taçlar takan sultanlar, krallar da O'nun kullarıdır. O'nun takdirine boyun eğerler. Öldürmeye, hayat vermeye ve ölüleri yeniden diriltip kabirden çıkarmaya güçleri yetmez*.", *"Tevazu yolu açar… Soru sormak da ilmin kapısıdır."*[50]

Şeyh ʻÎd el-Hüseynî, kendisine baba diye seslenen İryân'a, din adamlarına kutsallık atfeden Hıristiyanlıktaki uygulamanın aksine kendisinin bir kul olduğunu söyler. Tevâzu sahibi olmanın, soru sormanın, sorgulamanın da kul olmanın gereklerinden olduğu hususunun altını çizer. Kul olma bilincine erme, imanın aslî gereklerini de öncelemeyi ifade eder.

Şeyh ʻÎd el-Hüseynî: *"İmanın, Hz. İbrahim (as)'a, Hz. Musa (as)'a, Hz. İsa (as)'a, Hz. Muhammed (sav)'e ve diğer bütün peygamberlere inanmadığın sürece, indirilmiş kitapların hepsine Tevrat, İncil ve Kur'ân'a inanmadığın sürece sahih olmaz*.", "*O'nun peygamberleri arasında hiçbir fark yoktur."*[51]

İmana giden yolda yol haritasını çizen Şeyh ʻÎd el-Hüseynî, İryân'a hakikati hangi kaynakta bulabileceğini de izah eder.

"*Muhammed (sav) peygamberlerin sonuncusudur. İnsanlığın olgunlaşması tekâmül ettikten sonra geldi. Eski tecrübeler anlamını yitirmişti. O'nun mucizesi akliydi. O'nun mucizesi Kur'ân'dı. Muhammed (sav) asayı yılana çevirmedi, ölüleri de diriltmedi, kâfirleri boğan bir tufan da getirmedi. Bilakis hikmet ve güzel öğüt sahibi Kur'ân'ı getirdi. O'nda*

[50] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 32.
[51] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 33.

bütün soruların cevabı vardır. Eğer hakikati öğrenmek istiyorsan onu asıl kaynağından al."[52]

İman öyle kolay ulaşılacak bir nimet olmayacaktı İryân için. Emek, sabır, gözyaşı, ızdırap, kararlılık, sebat, fedakârlık dolu zorlu bir yoldan sonra ulaşılabilecekti. Hepsi önünde cesim bir şekilde var olan gerçekliklerle de çatışması gerekecekti. Yetiştiği medeniyetin kendisine dayattığı yaşam, düşünce ve inanç tarzı, sevdiği ailesi, eski sevgilisi Sofya, yeni sevdiği Şems, kendisine düşmanlık eden arkadaşı Benetto; kendisiyle alay eden, hakir gören orkestra arkadaşları, geçimini sağlayacağı bir meslek, müziğe olan tutkusu gibi şeyler ruh dünyasında derin çatışmalara neden oldu. Bütün bunlarla mücadele etmesi gerekiyordu. Bu da imanın kararlılık ve süreklilik yönünü gösterir. Yazar, iman gibi değerli hazineye fildişi kulelerinde, sırça köşklerde oturularak ulaşılamayacağını tıpkı İryân gibi karşılaşılan zorluklarla mücadele ve gayretle ulaşılabileceğini ortaya koyar.

İman yolundaki engeller tek tek kaldırıldıktan sonra sıra onu pratiğe dökmeye ve yaşamaya gelir. İnandığı gibi yaşamadıktan sonra imanın ne tadı kalırdı ki. İryân iman ettikten sonra, ilk olarak ismini değiştirir, kendisine kul olduğunu hatırlatacak bir isim "Abdullah (Allah'ın kulu)" ismini alır. Eskiye ait yanlış ne varsa hepsini terkeder. Artık kaynağını imandan alan iman merkezli bir yaşam tarzı söz konusudur. Yazar, Abdullah'ın merkeze imanı alan bir yaşam tarzını yaşamasını ve bunun için mücadele etmesini, okuyucuların önünde düşünmeleri gereken bir örnek olarak onların kalp ve zihinlerine sunar. Burada yazarın, Müslümanlara inandıkları gibi bir hayat tarzına sahip olmak için gayret göstermelerini salık verdiğini söylemek yanlış olmaz.

İmanın pratiğe yansımasının diğer bir boyutu da imanının ışığının, mümin olma bilincinin diğer insanlara anlatılması ve yayılması için çaba sarfedilmesidir.

"Abdullah, Hindistan'a gitmek için sabırsızlanıyordu. Ömür kısaydı. Sorumluluklar ise dağlar kadar büyüktü. Müslüman risaleti tebliğ ile emrolunmuştu. Âlem gittikçe bozuluyor, dejenere oluyor, buhrana doğru sürükleniyordu. Bazen âlemi boğulan bir insana benzetiyordu. Sanki nefes almak için su yüzüne çıkıyor, sonra da batıyor ve ölümden kurtulmak için imdat kurtarın beni diyerek yardım istiyordu. İryân zor durumda olanların, yardım isteyenlerin imdadına bir cankurtaran gibi koşmanın, kendi vazifesi olduğunu düşünüyordu. Bazı kimseler, dünyanın zâhirde çok güzel ve harika olduğunu, mevcud durumundan daha güzel olmasının mümkün olmadığının fikrindeydiler. Abdullah'a göre ise

[52] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 33.

gerçek mümin görünenin arkasındakini, geleceğin perdelerinin ardındakini görür. Karanlık fırtınanın gelişinin işaretlerinin farkına varır. Gelecek felaketi önlemek için hakikî çözümler bulmanın arzusuyla yanar tutuşur."[53]

"*Bazen dünyayı gezmeyi ve müslüman, gayrı müslim herkesi Allah'a inanmaya davet etmeyi düşünüyorum. Canım eşim işte görüyorsun bir tarafta İslâm hakkında hiçbir şey bilmeyen insanlar diğer tarafta da inaçlarında zaafa düşmüş ya da dinlerinin özünden ayrılmış olan Müslümanlar var*."[54]

Abdullah iman ettikten sonra kendini dünyaya ve diğer Müslümanlara karşı sorumlu hissetmektedir. İmanın ışığını yaymayı, kendisi için mühim bir vazife olarak görmektedir.

Yazar, İryân'ın hidayete giden yolculuğu ile imana nasıl varılır, bunun yol haritasını çiziyor, imanın merhalelerini, gereklerini açıklıyor. İmanın sadece psikolojik bir tecrübe olmadığını bunun bir sıçrama tahtası olduğunu imanın pratik ve ictimaî yönünün de olduğunu ortaya koyuyor. Çünkü iman kalplerde hapsedilecek bir olgu değildir. Müminin kalbinden onun davranışlarına, yaşam tarzına, dünya ve medeniyet tasavvuruna yansıyan bir cevherdir.

İryân'ın araştırarak, aklederek, soru sorarak hidayete ermesi onun imanının, gerçek bir müminde olması gereken tahkiki iman olduğunu okuyucuya önce öğretiyor; sonra araştırarak elde edilen bu imanının timsal olması sağlanıyor. İmanla ilgili verilen diğer bir husus müminin edilgen değil etken olmasıdır. Müminin imanıyla hayatının her alanına yön vermesi aktif ve faal olması istenmektedir. İryân'ın helal kazanç elde edeceği bir iş araması, İslâmî değerlere uygun yaşayan bir eşle evlenmek istemesi, dinî tebliğ için kendini sorumlu görüp Hindistan'a tebliğ faaliyetine gitmesi, bütün bunları bu minvalde okumak gerekir.

2.7.2. Hakikat

Hakikat, ışığıyla karanlıkları aydınlatan, varlığı inkâr edilemez, birkez ona tutulanın asla vazgeçemediği, keşfedildiğinde var olan bütün gerçeklikleri anlamsız kılan apaçık, aşikâr gerçekliktir. İryân'ın Batı'dan Doğu'ya yolculuğunda yolunu aydınlatan, ışığı keskin

[53] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 123.
[54] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 104.

bir fenerdir. Hz. İbrahim (as)'ın arayışındaki gibi Şems sembolüyle başlayıp Hakk'a varıştır. Uğrunda sahip olunan herşeyden vazgeçiş, bütün zorluklara neye mal olursa olsun göğüs germedir.

Hakikat kavramı, romanda İryân'ın sözleriyle okuyucuya ilmek ilmek işlenmektedir. İryân, hakikat arayışına başlangıçta bir kadına olan aşkı ve onu elde etmek gayesiyle din değiştirmeye karar vermesi ile başlar. Şems (güneş) sembolü ile sahte gerçeklikler gözler önüne serilir. Kurân-ı Kerîm'deki Hz. İbrahim'in kıssasına atıf vardır âdeta. Hz. İbrahim, hakikate ermek isterken sahte gerçekliklerden etkilenir ama sonunda ne güneşin ne ayın ne de yıldızların asıl hakikat olmadığını keşfeder. Gerçek hakikatın, aslında etkilendiği gerçekliklerin ardındaki Hakk olduğunu görür. Bu durum İryân'ın sözlerinde şöyle dile gelir.

- İryân'ın arkadaşı Benetto, *"Ey müzisyen İryân! Seni hırçın dalgalara atan nedir?"* diye sorar.
- İryân: *"Hakikat arayışı"* der.
- Benetto: "*Bilakis kara sevda."*
- İryân: *"Evet başlangıçta bir sevgi Benetto. Ama bu sevgi önümde zorlu bir yol açtı ve ben kendimi bu yolda gitmekten alıkoyamıyorum. Neye mal olursa olsun hakikati keşfetmek istiyorum."*[55]

İryân'ın hakikat arayışı, âşık olduğu Şems ile diyaloğunda da okuyucuya aktarılır.

- Şems, İryân'a *"Bugünlerde sana ne oldu İryân?"* diye sorar.
- İryân: *"Kendine sor Şems."*
- Şems: *"Tanıdığım İryân nereye gitti?"*
- İryân*: "Hakikati aramaya gitti."*[56]

İryân'ın hakikati nerede bulacağı, Şeyh 'Îd el-Hüseynî tarafından şöyle açıklanır:

- Şeyh 'Îd el-Hüseynî: *"... Onda bütün soruların cevabı vardır. Eğer bilmek istiyorsan. Hakikati asıl kaynağından al."*
- İryân: *"Peki bu kaynak nerede?*"

[55] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 29.
[56] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 31.

- Şeyh ‘Îd el-Hüseynî: “*Kur'ân'da*.”
- İryân: “*Böyle tek başıma mı*?”[57]
- Şeyh ‘Îd el-Hüseynî: “*Bizim dinimizde kul ile Rabbi arasında vasıta yoktur*.”
- İryân: “*Korkuyorum.*”
- Şeyh ‘Îd el-Hüseynî: *“Allah seninle birliktedir.”*, *“… Tıpkı Hz. İbrahim gibi Hakk'ı arayanları Allah gözetir ve korur.”*
- Şeyh ‘Îd el-Hüseynî: “*Hakikati bulacaksın İryân, onu bulduğunda da ona sımsıkı sarıl, çünkü hakikat dünyadaki en değerli hazinedir*.”[58]

2.7.3. Doğu-Batı

Doğu-Batı meselesi, insanlık tarihi boyunca tarih sahnesini meşgul eden en önemli temel olgulardan biridir. Doğu-Batı arasındaki çatışma ve rekabet, insanlık tarihi açısından eski olduğu kadar bir o kadar da derindir. Söz konusu rekabetin tesirleri çok boyutlu olup şiddeti de büyüktür. İnsanlığın ortak geçmişinin bir parçası olan Doğu-Batı meselesi, doğal olarak birçok romanda ele alınmıştır. Söz konusu çatışma ve rekabetin farklı yönleri sosyo-kültürel ve felsefî açıdan romanlarda yansıtılmıştır. Böyle bir çatışmanın göbeğinde yetişen, her iki medeniyetin de özelliklerini öğrenmiş olan Necib el-Kîlânî, romanında hatırı sayılı bir oranda bu mevzuya yer vermiştir.

Yazar, romanında, romanın başkahramanı İryân ve diğer kahramanların gözünden doğu-batı karşılaştırmasını, onların dillerinden, karşılıklı diyaloglarla ustaca ve akıcı bir üslupla ortaya koymuştur.

Romanın girişinde, İryân'ın gözünden Roma şehri tasvir edilirken şehrin güzelliklerinden bahsedilmeyip, şehrin karanlık yönü resmedilir. Sadece kendi menfaatini düşünen insanların, bu kirli emellerine ulaşmak için her türlü yola girmelerinden, mafya çetelerinden, güven ve huzur ortamının kaybolmasından, yolsuzluk ve rüşvetin her çeşidinden bahsedilir. Batı'nın bağrında gizlediği kirli yüzü aktarılır adeta.[59]

İryân'ın Sofya tarafından terkedilmesinden sonra bir başka sahnede Batı şehrinin

[57] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 33.
[58] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 34.
[59] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 5.

sosyal dokusu eleştirilir. Eğlenceye dalmış, hevâ ve heveslerini kendilerine rehber edinmiş, bu uğurda evlilik gibi kutsal bir kurumun sorumluluklarından kaçan, bütün haramları helal sayan bir gençlikten bahsedilir. Devamında ise babasının İncil'de öğrettiği ilkelerin sokakta, eğlence mekânlarında, işyerlerinde, borsada ve diğer mekânlarda uygulanmadığı anlatılır. Şehirdeki kültürel ve ahlakî çöküşün bir çığ gibi önündeki erdemleri, değerleri yutup yok etmesi tasvir edilir. İryân'ın dilinden yaşadığı şehir adeta vahşi bir ormana benzetilir.[60]

Doğu-Batı karşılaştırmasının yapıldığı sahnelerden biri de havaalanında İryân ile Sofya arasında geçer. İryân, Sofya'nın yanında bir erkek arkadaşıyla gelmesinden huzursuz olur, onu kıskandığını iğneleyici sözleriyle ve tavırlarıyla ortaya koyar. Bu durum karşısında Sofya'nın ağzından, kıskanmanın Doğulu âdeti olduğu, *"daha Doğu'ya gitmeden Doğulu oldun."* sözleri ile yansıtılır. Doğal bir duygu olan sevdiği insanı ölçülü bir şekilde kıskanmanın geri kalmışlık simgesi olduğu Batılı kadın tarafından dile getirilir.[61]

Doğu-Batı karşılaştırmasının en etkili örneği, Dubai'ye vardığında gördükleri karşısında büyük şaşkınlık yaşayan İryân'ın ona eşlik eden Ali'ye yönelttiği sorularda gün yüzüne çıkar. Doğu'ya yöneltilen bu sorularda Batılının bilinçaltındaki Doğu imajı tıpkı bir oryantilistin zihnindeki Doğu imajı gibidir. Batılı İryân, Doğulu Ali'ye Doğu şehri, Doğu kadını, kilise ve inanç özgürlüğü, içki, müzik, deve, mafya çeteleri ve suç örgütleri gibi Batılının zihninde doğu ile ilgili olarak yer etmiş hususları sorar. Bu sorularla yüzyıllarca aslında Batı'nın Doğu'yu hiç tanımadığı; zihninde kurguladığı şekliyle Doğu'ya yaklaştığı ve zihnindeki imajlara göre ona değer biçtiği açıkça görülür. Yazar tarafından bu gerçeklik, sade ve anlaşılır bir dille, romanın kahramanları arasındaki akıcı ve sürükleyici diyaloglarla okuyucuya anlatılır.

İlk olarak, Batılının zihnindeki Doğu şehri imajı yıkılır. Çünkü İryân'ın karşısında geniş caddeleri, mücevher gibi parlayan yüksek binaları, yemyeşil bahçeleri ve mesire alanları, çocuk parkları, eğlence merkezleri, pekçok alışveriş mekânları ile hayalindeki bedevî şehri resmini altüst eden bir Doğu şehri vardır. Sıcak çölde böyle bir şehir nasıl olabilirdi?[62]

---

[60] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 7-8.
[61] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 10-11.
[62] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 12.

İkinci olarak, Batılının zihnindeki Doğulu kadın imgesi ele alınır. İryân, sokakta başörtülü ve açık kadınların özgür bir şekilde dolaştıklarını görünce Ali'ye bunun nasıl olabileceğini sorar: Çünkü Batılının zihnindeki Doğu kadını hiçbir şekilde evinden dışarı çıkmaz, erkeklerle aynı ortamda bulunmaz. Oysa Dubai'deki Doğulu kadın, Batılının zihnindeki Doğulu kadının aksine üniversitede eğitim görmekte, devlet dairelerinde çalışmakta ve medya sektöründe yer almaktadır.

Üçüncü olarak, "*develer nerede?"* sorusu yöneltilir Doğulu'ya çünkü Doğu şehri dendiğinde ilk akla gelen sıcak çöl, deve ve bedevî yaşantısıdır.[63]

Dördüncü olarak, Batılı, *"bu Doğu şehrinde kilise var mı?"* sorusunu yöneltir.[64] Bu bir ihtiyacın giderilmesi için sorulan sorudan çok, bu Doğu şehrinin beklentisini karşılayamayacağı cevabını vermesi içindir. Ali'nin vermiş olduğu cevapla bu durum açıkça anlaşılır. Çünkü Ali, her din mensubunun Doğu şehrinde inancını özgürce yaşadığını, diğer din mensuplarının inanç ve ibadet özgürlüklerinin İslam Dini tarafından garanti altına alındığını ve Kur'ân-ı Kerîm'den bir ayete atıf yaparak dinde zorlama olmadığını[65] ifade eder. Bu cevap Batılının söylenmesini umduğu cevap değildir. Zihnindeki Doğu şehrinde, inanç ve ibadet özgürlüğü yoktur, diğer din mensuplarına baskı ve zulüm vardır.

Beşinci soru, *"neden içki içeni kırbaçlıyorsunuz?"* sorusudur. Ali, yabancılara bu konuda müdahele edilmediği cevabını verir. Oysa bu soru özgürlükçü Batılının başka bir dinin *"içki haramdır"* hükmüne saygı gösteremediğini bütün şeffaflığıyla gözler önüne sermektedir.[66]

Altıncı soru, *"mescidde müzik icra ediliyor mu?"* sorusudur. Ali, bu soruya gülümseyerek şu şekilde cevap verir:

> "Cami bir ibadet mekânıdır. İbadet edenlerin huzura ve sükûnete ihtiyacı vardır. Gerçek bir mümin için Allah'a olan yakınlığının ve ibadet esnasında tattığı huşunun lezzeti bütün dünya nimetlerinden daha lezzetli ve tatlıdır. Müminin kalbindeki manevî şölenden aldığı haz ve mutluluğun yerini herhangi bir dünya nimetinden alacağı sahte, geçici haz ve mutluluk dolduramaz."[67]

---

[63] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 13.
[64] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 13.
[65] el-Bakara, 2/256.
[66] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 13-14.
[67] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 35.

Yazar yukarıdaki diyaloğun devamında Ali karakterinin ağzından ünlü Müslüman düşünür ve şair Muhammed İkbal'den şu dizeler aktarılır:

Bırak Batılıları bedenleriyle dansetsinler

Şüphesiz ruhun raksı, darb-ı kelîmdir (Musa vuruşudur).[68]

Ali, bu beyiti açıkladıktan sonra, İslam dininde aklı ve ruhu yücelten, insan için önemli olan bu iki unsurun gelişmesini sağlayan herşeyin mübah olduğunu vurgular.

Diğer bir soru da Batılının yaşadığı Doğu şehrinde farklı ırk ve renkteki insanların güven ve huzur içinde rahatça dolaştıklarını görünce, *"sizde mafya çeteleri, hırsızlar, gaspçılar yok mu?"* şeklinde Doğulu'ya yönelttiği sorudur.[69] Çünkü Batılının tasavvurundaki Doğu şehri suçluların kol gezdiği, güven ve huzurun olmadığı, korku ve karmaşanın hâkim olduğu bir şehirdir.

Romanda, Doğu-Batı karşılaştırmasının yapıldığı başka bir bölüm de İryân'ın rahip olan babasına yazdığı mektupta geçer. İryân, mektubunda babasına şunları aktarır:

> "Burada mescidler gün boyu açık, bizdeki gibi sadece pazar günleri değil. İnsanlar beş vakit mescide koşuyorlar. Özellikle cuma günleri sokaklarda bile serdikleri sergilerin üzerinde namaz kılıyorlar. Bu, İtalya'da asla karşılaşamayacağın ve Avrupa'nın hiçbir yerinde de göremeyeceğin bir sahne. Babacığım, bana öyle geliyor ki, buradaki insanların Allah'a bağlılıkları ve sadakatleri daha fazla. Yarından endişe etmiyorlar. Ticaret hayatında da oldukça başarılılar."[70]

Batılı'nın zihnindeki Doğu, İryân'ın arkadaşı aynı zamanda vatandaşı Benetto'nun konuşmalarıyla da dile getirilir.

Benetto, İryân'ın Müslüman olmayı düşündüğünü, İslamiyeti araştırdığını ve bu konuda da ciddi olduğunu görünce, ona alaycı ve hakir gören bir tavırla, şöyle der:

> "Sen kesinlikle aklını yitirmiş olmalısın. Nasıl olur da medeniyetin, gelişmişliğin dini olan dinimizi bırakıp da geri kalmış bir ümmetin dinini kabul edersin?"[71]

Benetto'nun ağzından dökülen bu kelimelerle, Doğu'nun, Batılının zihninde geri

---

[68] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 35.
[69] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 14.
[70] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 18.
[71] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 64.

kalmışlığın, medeniyetsizliğin sembolü olarak görüldüğü açıkça ifade edilir.

İryân'ın İslamiyet ile şereflendiği sahne de de Doğu'nun hiç bilinmeyen özgür iradeye saygı ve hoşgörü ilkeleri yansıtılır:

"*İryân'ın Müslüman olmasından sonra Şeyh 'Îd el-Hüseynî, Abdullah Karlo'ya bir mahkeme kurulacağını, bu mahkemeye İryân'ın bağlı olduğu mezhebe mensup rahiplerden birinin katılacağını ve kadının (hâkimin) Müslüman olmasının nedenlerini soracağını, bu imanını kendi rızasıyla mı yoksa baskıyla mı olduğunu soruştaracağını, rahibin de kendisini din değiştirmemesi için ikna etmeye çalışacağını, sonunda da tercihin kendisine ait olacağını haber verir.*"[72]

Batılının kılcal damarlarına kadar sirayet etmiş olan üstünlük algısı ve tahakkümü Sofya'nın Benetto ile diyaloğunda şöyle ortaya konulur:

"

"

> Sofya: "Ancak Ben sana ahdettim… Biliyorsun, Batı, Doğu'yu yendi ve onu hezimete uğrattı. Bu öyle bir hezimet ki Doğu bir daha asla ayağa kalkamayacak… Bugün Doğulu bir kadının Batılı bir kadını mağlup etmesine asla izin vermeyeceğiz. Ben ve Şems, Doğu ve Batı arasındaki savaşı/mücadeleyi temsil ediyoruz. Mücadelenin sonucu da şimdiden belli…"[73]

Sofya'nın yukarıdaki sözleri ile Batı'nın kendini Doğu'ya karşı üstün görme, ona yukarıdan bakma eğilimi iki kadın arasındaki mücadele ile dile getirilir.

2.7.4. İnanç

Romanda, Doğu-Batı karşılaştırmasında, Hiristiyanlık ve İslamiyet arasında da inanç yönüyle karşılaştırmalar yapılmıştır. İnancın önemine binaen başlıca ele alınmasını düşündüğümüzden ayrı bir başlık altında ele aldık.

Hiristiyanlık ve İslamiyet arasındaki en temel ayrılığın teslis inancı olması

[72] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 70-71.
[73] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 78.

nedeniyle Şeyh ‘Îd el-Hüseynî ile İryân arasında geçen diyalogta bu farklılık öz, veciz bir şekilde anlatılır.

- İryân: “*Bana Allah'ı, Muhammed'i anlat…*”
- Şeyh ‘Îd el-Hüseynî: “*Allah eşsiz Yaratıcıdır, Yüce Hakikattir… O'nun eşi ve benzeri yoktur… Eğer O, bir şeyin olmasını dilerse; ona “Ol” der ve o da oluverir… Hz. Muhammed (sav) nebilerin sonuncusu, kendisine kitap indirilmiş bir elçidir. Emaneti yerine getirmiş ve kendisine indirileni tebliğ etmiştir… O'nun Tanrı'nın oğlu ve bir ilah olduğu zannedilmesin… Bilakis O, kendisine vahiy indirilen bir beşerdir…*”

Diğer bir diyalogda İslamiyete göre nelere iman edilmesi gerektiği izâh edilir.

Şeyh ‘Îd el-Hüseynî: “*Hz. İbrahim (as)'f, Hz. Musa (as)'a, Hz. İsa (as)'a, Hz. Muhammed (sav)'e ve diğer bütün peygamberlere inanmadığın sürece, indirilmiş kitapların hepsine Tevrat, İncil ve Kur'ân'a inanmadığın sürece imanın sahih olmaz.*”, “*O'nun peygamberleri arasında hiçbir fark yoktur.*”[74]

Bu sözlerle İslamiyetin zannedilenin aksine Hz. Muhammed (sav)'den önce gelen peygamberleri ve kutsal kitapları tahrif edilmemiş haliyle kabul ettiği ortaya konulmaktadır.

Hz. Muhammed (sav) ise şu şekilde tanıtılır:

- Şeyh ‘Îd el-Hüseynî: “*Nebilerin sonuncusu… İnsanlığın olgunlaşması ile geldi, eski deneyimler tükenmişti… O'nun mucizeleri aklîydi… Kur'ân… Allah'ın şeriatı ve metodu… Hz. Muhammed (sav), asayı yılana dönüştürmedi… Ölüleri de diriltmedi… Kâfirleri boğan bir tufanla da gelmedi… Kelâm ile geldi… hikmet ve güzel öğütle geldi… Elinde her şeyin cevabı vardı… Eğer hakikati bilmek istiyorsan onu asıl kaynağından al… Kur'ân'dan…”*
- İryân: “*Nasıl yani böyle tek başıma mı?”*
- Şeyh ‘Îd el-Hüseynî: “*Bizim dinimizde kul ile Rabbi arasında vasıta yoktur.*”

Şeyh ‘Îd el-Hüseynî'nin konuşmasının ilk bölümünde, Hz. Muhammed (sav) tanıtılır, O'nun davet metodu izâh edilir, İslam'ın son ve en mükemmel din olduğu ve aynı zamanda bir akıl dini olduğu ortaya konulur.

---

[74] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 33.

Şeyh ‘Îd el-Hüseynî'nin konuşmasının ikinci bölümünde ise Hiristiyanlıktaki, kul ile Rabb arasına giren ruhban sınıfının eleştirisi açıkça hissedilir.

Hiristiyanlıkta tenkit edilen bir diğer hususta, ilk günah inancı ve kilisede günah itirafı konusudur. Bu Benetto'nun ve İryân'ın sözlerinde gün yüzüne çıkar.

Benetto: “*Kişi dinden çıkmadıkça her türlü günahı işleyebilir. Hem çarmıha gerilen İsa Mesih (as) kanıyla ve kendini kurban ederek inananların günahlarının affedilmesini sağlayacak*.”

İryân bu sözlere gülümsedi ve “*Bu kadar kolay öyle mi? İyiler ve kötüler günah itirafı ile gözyaşı dökerek eşit olacak yani*.”

Burada Hiristiyanlıktaki, Tanrı'nın, bütün insanların günahlarının affedilmesi için oğlu Hz. İsa (as)'ı göndermesi, sonrasında çarmıhta eziyet çekerek bu günahların bağışlanmasının sağlanması inancı yani ilk günah doktrini ile kilisede rahip önünde günah çıkarma inançlarına ciddi bir eleştri vardır.

Hıristiyanlıkta, ruhbanlık sınıfına bir kudsiyet atfedilir. İryân, Şeyh ‘Îd el-Hüseynî ile ilk görüşmesinde, aldığı Hıristiyan eğitiminin etkisiyle, Şeyh ‘Îd el-Hüseynî'ye “baba” sözcüğünü kullanır, bu sözcüğün ardında din adamlarına verilen kudsiyetlik vardır. Bu nedenle, Şeyh ‘Îd el-Hüseynî, İryân'a kendisinin Allah'ın kullarından bir kul olduğunu vurgular. Hz. İsa (as)'ın da bir kul olduğuna, Tanrı'nın oğlu olmadığına dikkati çeker.

- İryân: “*Ey baba! Allah'a giden doğru yolu öğrenmek istiyorum*.”
- Şeyh ‘Îd el-Hüseynî: “*Ben Allah'ın kullarından bir kulum sadece*.”
- İryân: “*Kul mu? Nasıl Efendim*?”
- Şeyh ‘Îd el-Hüseynî: “*Evet kul…”, “Hepimiz O'nun kullarıyız. Muhammed (sav) de O'nun kulu ve elçisidir… Aynı zamanda Hz. İsa (as) da O'nun kulu ve elçisidir… Başlarına değerli taçlar takan sultanlar, krallar da O'nun kullarıdır. O'nun takdirine boyun eğerler. Öldürmeye, hayat vermeye ve ölüleri yeniden diriltip kabirden çıkarmaya güçleri yetmez*.”[75]

[75] el-Kîlânî, *er-Raculu’l-lezî âmen*, s. 32.

2.7.5. Hicret

Hicret romanda bir göç eyleminden öte özüne dönme kendi benliğiyle yüzleşme eylemi olarak takdim edilir. Resulullah (sav)'ın hicretinde de olduğu gibi imanın gelişip neşvü nemâ bulacağı bir ortama ihtiyaç vardır. *İman Eden Adam* romanının ilk cümlesinin 'kîle lehu' ( ) ifadesiyle başlamasının nedeni de budur.

"Ey İryân, güzelliğin, sihrin ve sırların diyarına, doğuya git! Körfez sahillerine in! Siyah altının sahillerine… Bu yeni âlemin zevkini sür, güzelliklerinden faydalan! Ama Rabbinin senin üzerindeki hakkını da asla unutma!"[76]

İryân'ın hakikatle tanışması ve benliğiyle yüzleşmesi için mekân, medeniyet hicreti yanında dış dünyadan iç âleme doğru da bir hicrete ihtiyacı vardır. Hicretle alışılmış olan hayat tarzı, kabullenilmiş olan yargılardan uzaklaşma sağlanır. Dış dünya ile kurulan bağlar ilk olarak koparılır ve iç dünyadan hareketle yeniden inşa edilir. İman eden adam da ilk önce onu hakikatten alıkoyan zincirlerini kırmış, sonrasında da imandan hareketle dış dünya ile yeni bağlar tesis etmiştir.

2.7.6. Yozlaşma

Modern çağda meydana gelen sanayileşme, büyük kentlere göç, ekonomik buhranlar ve bireyselleşme gibi önemli gelişmeler, toplumun temel taşını oluşturan aileyi temelden sarsmış bunun sonucu olarak da sosyal doku geri dönülemez şekilde yara almıştır. Dünya genelinde her toplumda ahlâkî ve dînî değerlerden uzaklaşılmış bunun neticesinde bütün toplumlarda etkileri her yönüyle hissedilen yozlaşma olgusu ortaya çıkmıştır.

Toplumların sosyal dokusunun her katmanına nüfuz eden kültürel ve ahlâkî yozlaşma, ne yazık ki hayatın bir parçası olması nedeniyle romanlarda üzerinde vurguyla durulan önemli konulardan biri olmuştur. Necîb el-Kilânî de romanında bu konuyu hem Batı hem de Doğu veçhiyle ele almış, Doğu-Batı ayırımı yapmadan bu problemi ustalıkla işlemiştir. Yazar, romanın başında İryân'ın gözünden Roma'da yani bir Batı kentinde meydana gelen yozlaşmayı ele alır. Mal-mülk sevgisi, makam hırsı, hevâ ve hevesleri için her türlü kötülüğü yapan insanlardan, korku salan mafya çetelerinden, güven ve huzur ortamının sarsılmasından, ahlakî ve dinî değerlerden uzaklaşılmasından bahsedilir. İncil'de

[76] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 5.

var olan değerlerin uygulanmamasından da söz edilir.

Batı'da yaşanan bu yozlaşma tasvir edilirken, başkahraman İryân'ın birer doğulu ve Müslüman olan Şems ve Sakr'a yaptığı eleştrilerde de inandıkları dini uygulamamaları ve o dinin değerlerine muhalif davranmaları tenkit edilir. Şems ve Sakr karakterleri, geleneksel olarak tevârüs ettikleri bir inanca sahiptirler, dinin kendilerine getirdiği hakikatler üzerinde düşünmedikleri gibi onları uygulamamaktadırlar, uygulasalar da bunların özüne muğayir davranmaktadırlar.

İryân, Sakr'ın *"… Ben yaşayacakmış gibi bu dünya için yarın ölecekmiş gibi ahiret için çalışıyorum… Bu peygamberimizin hadîsi…"* sözlerini, "*Senin gibi biri mi dinden peygamberden bahsediyor.*" diyerek eleştirir. Devamında da Sakr'ın "*Neden olmasın? Ben namaz kılıyorum, oruç tutuyorum, zekât veriyorum ve…"* konuşmasını "*Kadınlarla eğleniyor, cariyeler satın alıyorsun."* diyerek keser.

Yazar yukarıdaki pasajda aynı kadın için mücadele eden iki rakibin kıyasıya rekabetini tasvir ederken, inceden inceye dinî değerleri atalarından gördükleri şekliyle alıp dinin asıl vermek istediği mesajı ıskalamış olanları tenkit eder.

İryân'ın Sakr'ı eleştirdiği diğer bir olay da şu şekilde cereyan eder:

İryân, Sakr'ın evinde iken Şems teybe bir kaset yerleştirir ve dans etmeye başlar bu esnada namaz vakti yaklaşmıştır. İryân, Sakr'a namaz vaktinin geldiğini fısıldar. Sakr ise, "*Bırak İryân sanat gösterisiyle eğlenelim… Hem benim namaz kılmayacağımı kim söyledi*?"

İryân, "*Sen çok farklı birisin*."

Sakr, "*Benim gibileri bu dünyada çok*."

İryân, "*Sakr sen, Sezar'ın hakkını Sezar'a, Allah'ın hakkını Allah'a veriyorsun*." İryân'ın bu sözleriyle, Sakr'ın bir taraftan ibadetlerini yerine getirirken diğer taraftan ahlâken düştüğü olumsuz durum ve tezatlık yansıtılır.

İryân, İslam'ın hakikatlerini öğrenmeye başladıkça İslam'ın öğretilerine aykırı davranan Şems'i de bu konuda eleştirir. Şems, İryân'ı tercih ettiğini göstermek için onu akşam yemeğine davet eder. Yemek esnasında Şems, İryân'a bir kadeh içki içmeyi teklif eder. Ancak İryân, "*İçkinin azının da çoğunun da haram olduğunu*" söylerek reddeder. Yemekteyken İryân, Şems'e bakmaktan imtina eder. Bu durum Şems'in dikkatinden

kaçmaz, neden gözlerini kendisinden kaçırdığını sorar. İryân, Şeyh ‘Îd el-Hüseynî'den bir erkeğin mahremi olmayan bir kadına bakarken edepli olması gerektiğini öğrendiğini ifade eder. Şems ise şeytanî bir tavırla ellerini İryân'ın boynuna sararak “*İryân henüz Müslüman olmadın bana bak, eğlen, iç… haramlardan uzak durman gereken gün gelmeden önce…”* der. Daha sonra aralarındaki diyalog şöyle devam eder:

- İryân: “*Neden Ramazan'da oruç tutmuyorsun*?”
- Şems: “*Bir dansöz nasıl oruç tutsun*?”
- İryân: “*Ama oruç farz.*”
- Şems: “*Buna alışmadım.*”
- İryân: “*Neden araştırmıyorsun? Yaşantını çevrenden tevârüs ettiğin şekliyle yaşıyorsun.*”
- Şems: “*Bunun dışında ne yapabilirim ki. Ben sadece ekmek paramı kazanmakla uğraşıyorum.*”
- İryân: “*Burada ekmek parasını kazanmaktan daha önemli şeyler var.*”
- Şems: “*Öyle düşünmüyorum*.”
- İryân: “*Çünkü sen yeterli bilgiye sahip değilsin. Seni hiç kitap okurken görmüyorum. Hatta gazete sayfalarını karıştırırken bile görmüyorum.*”

İryân'ın Şems ile olan bu diyaloğunda, Doğu toplumlarının bireylerine sirayet etmiş olan, Kur'ân-ı Kerîm'de de eleştirilen atalarının dini üzerine yaşama ve İslâm dininin hakikatleri, hikmetleri ve özü üzerinde düşünmeme hastalığı gün yüzüne çıkarılmaktadır. Diğer taraftan Şems gibi inandığı dinin hükümlerini yerine getirmeyen kişilerin içine düştükleri tezat durumu da tasvir edilmektedir.

İnandığı değerlere aykırı davranma yönüyle sadece Doğuluya değil Batılıya da eleştiri okları çevrilir. İryân'ın Müslüman olacağını öğrenen arkadaşı Benetto, onu bu kararı üzerinde tekrar düşünmeye ve kararından dönmeye çağırır. Benetto, İryân'ın din değiştirirse çok büyük bir günah işleyeceğini, söyler. İryân, Benetto'ya “*Bunları sen mi söylüyorsun? Benetto ben seni çok iyi tanıyorum, sen ki o kadar günah işledin ve bugün beni yargılıyorsun, bana vaaz ediyorsun.*” der.

Benetto: “*Kişi dinden çıkmadıkça her türlü günahı işleyebilir. Hem çarmıha gerilen İsa Mesih (as) kanıyla ve kendini kurban ederek inananların günahlarının affedilmesini*

sağlayacak."

İryân bu sözlere gülümser ve "*Bu kadar kolay öyle mi? İyiler ve kötüler günah itirafı ile gözyaşı dökerek eşit olacak yani*." sözleriyle cevap verir.

İryân ve Benetto arasında geçen bu diyalogta; her türlü günah işlemeyi yani inandığı değerlere aykırı bir hayat tarzını kendisince normal sayan ve bunu Hiristiyanlığın yanlış, tahrif olmuş öğretilerine dayandıran Benetto eleştirilir.

2.7.7. Kadın

Kadın figürü başkahramanın imana giden yolunda ona yön veren en önemli figürlerdendir. Romanda anne figürü haricinde üç ana kadın figürü vardır. Sofya, Şems ve Meysûn.

Sofya Batılı bir kadını temsil eder. Bencil, sadece kendini düşünen, sadece kendi arzuları ve menfaati için yaşayan bir karakterdir. Üstünlüğünü ortaya koymak için her türlü oyun ve hileye giren bunun için şeytanla bile yoldaş olmayı göze alan kötü bir figürü temsil eder.

Şems, Doğulu ama inandığı değerlere aykırı bir yaşam süren bulunduğu çevreye yaşam tarzı anlamında ayak uyduran bir karakteri temsil eder. Bulunduğu ortam, ahlâksızlığın binbir şeklinin hayat bulduğu bir saha olsa da bu kötü ortamda yine de iffetini korumaya çalışmıştır. İnandığı dinin hakikatlerini araştırmamış, diniyle ilgili yüzeysel bir bilgiye sahip olup, çevresinden öğrendiği şekliyle kabul etmiştir. Okumaya, öğrenmeye, araştırmaya hevesli değildir. En büyük hayali zengin olup şan ve şöhrete ulaşmak gibi dünyevî arzulardır. Bu anlamda yazar; Şems'i inanan ama inandığı gibi davranmayan, günahkâr bir müslüman olarak tanıtır. Her günahkârın yapması gerekeni Şems de yapar tevbe edip hayatına yeniden yön verir. Şems'in bu şekilde kötü olan herşeyi terkedip kendine bütün bunlardan uzak bir hayat yaşaması ile yazar her ne yanlışı yapıyorsa yapsın, günahkâr bir müslümanın hayatına İslâmî bir yaşam tarzı ile yön verebileceğini gösterir.

Meysûn karakteriyle yazar, ideal bir müslüman kadın figürü resmetmektedir. Evine, ailesine bağlı, iyi ahlâklı ve eğitimlidir. Meysûn, İslâmiyetin hakikatlerini araştırır, öğretilerini hayatında uygular ve bu öğretileri diğer müslümanlara da öğretmek için sosyal faaliyetlerde bulunur. Meysûn'un yaptığı faaliyetler arasında müslüman kadınları bilinçlendirmek için müslüman kadının problemlerini ele alan yazılar yazması, yazarın

müslüman kadının İslâm toplumunun gelişmesinde kadının temel taşı teşkil ettiği gerçeğini görüp bunu okuyucuya da aktarmak gayesi içinde olduğu anlaşılmaktadır.

Yazarın romanda İslam toplumunda kadın meselesini ele aldığı başka bir bölüm de şu şekildedir:

"… İryân, başı açık yabancı kadınların özgür bir şekilde dolaştıklarını gördü. Kapalı ve peçeli kadınları da gözlemledi. Roma'da gördüğü ve okuduğu kadarıyla bu tür ülkelerde kadınlar evini terkedip erkeklerin arasına karışmazdı. Bu durumu arkadaşı Ali'ye sorduğunda bu yanlış malumatından dolayı güldü ve şöyle dedi:

- Burada kadınlar eğitime önem verirler. Eğitim kurumlarındaki kadınların sayısı erkeklerin sayısından daha fazladır. Devlet dairelerinde çalışırlar. Ticaretle uğraşırlar. Televizyon ekranlarında ve radyoda çalışırlar. Gazete ve dergilerde yazı yazarlar. Özgürlük burada herkesi kuşatıcıdır ama kuralları ve açık temel prensipleri vardır."[77]

Yazar bir taraftan Batı'nın tasavvurundaki Doğulu kadın algısını ortadan kaldırırken İslâm dünyasında kadının olması gereken konumuna da dikkat çekmektedir.

Yazarın İslâm dünyasında kadınla ilgili meselelerden biri olan çok eşlilik olgusunu da ele alır. Bu meseleye Sakr ile Şems'in diyaloglarında şu şekilde değinir.

Şems gülerek şöyle dedi:

- Biliyorum. Burada üç eşli ve yirmi çocuklu bir adam vardı. Bana evlilik ve mal teklif etti. Ve altmış yaşındaydı.

- Ona ne dedin?

- Karşılığında ne sunulursa sunulsun, kendimi cariyeler köşküne hapsetmek istemediğimi söyledim.

- Şeriat bunu ona mübah kılıyor.

- Şeriat bana kabul ve red hakkı da tanıyor.

- Seni terkedip gitti mi?

- Hayır, her gece gelip teklifini yineliyor ama aynı zamanda dördüncü eş olacak başka bir eş arıyor.

- Peki, evliliğin sunacağı hürriyetin fasıklığın sunacağı hürriyetten bin kat daha

[77] el-Kîlânî, *er-Raculu'l-lezî âmen*, s. 13.

hayırlı olacağına inanmıyor musun?

Dâhice baktı ve şöyle dedi:

- Eğer adaleti yerine getirememekten korkarsanız tek eş… anladın mı? Tek eş.”[78]

[78] el-Kîlânî, *er-Raculu’l-lezî âmen*, s. 49.

SONUÇ

Çağdaş İslâmî Edebiyatın önde gelen temsilcileri arasında yer alan Mısırlı şair ve yazar Necîb el-Kîlânî'nin "*er-Raculu'l-lezî Âmen/* " adlı romanının tahlil edildiği bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Necîb el-Kîlânî, *İman Eden Adam* adlı romanı ile müslüman toplumun esas mayasını oluşturan iman hakikatini incelemiş, bunu bir gayr-ı müslimin ihtida serüveni çerçevesinde kurgulayarak romanın olay örgüsünü daha sürükleyici ve dikkat çekici bir surete büründürmüştür.

İman Eden Adam'ın süflî duygularla bir kadına olan aşkıyla başlayıp hakikati arama, araştırma ve sonunda hidayete erme yolculuğu, her basamağıyla Kur'ân'dan ışığını almış, takip edilen yol her bir müslümanın kalbine rehber olacak bir yol haritası olarak çizilmiştir.

Yazar, *İman Eden Adam* romanıyla, müslüman bireyin atalarından tevarüs ettiği İslâmî öğretilerin hikmetlerini araştıran, sorgulayan ve bu öğretilerin özüne vâkıf bireyler olmalarını hedeflemiştir. Bu maksatla romanın başkahramanına Kur'ân-ı Kerîm'de tevhîdin, tahkikî imanın sembolü olarak sunulan Hz. İbrahim (as)'ın rolünü biçmiştir. Böylece Kur'ân'ın yüce öğretisini romanıyla hatırlatıp, müslümanların kalplerine nüfuz edecek bir hakikat ışığı yakmıştır.

Aynı zamanda, bu imana erme hikayesiyle, müslüman bireyin İslâmî öğretiler ışığında yeniden inşasını amaçlamıştır. Müslüman bireyin kalbi, zihni ve yaşantısından başlayan bu inşa hareketi, müslüman toplumunun temel taşını temsil eden ailenin ve İslâm Medeniyetinin de inşasına uzanan bir inşa hareketidir.

İman olgusunun sadece psikolojik tecrübe yönüne değil toplumsal yönüne de vurgu yapılmıştır. Böylece İslâm Medeniyetinin teşekkülünde, imanın toplumsal boyutunun öneminin yanında müslüman bireyin bu inşa hareketindeki mihenk taşı rolüne de değinilmiştir.

Yazar, İman Eden Adam'ın hikayesini, Doğu-Batı ikilemi ekseninde ortaya koymuş; böylece Batılı kahramanların gözünden Batı'yı ve Doğu'yu karşılaştırmış, birbirleriyle ilgili yanlış tasavvurların kaynağının hakikati araştırmama, önyargı ve önkabüllerle hareket

etme, olduğunu göstermeye çalışmıştır. Yazar, olay kurgusunu oluştururken referanslarını daha çok Doğu'dan yana kullanmıştır.

Yazar, Doğu–Batı meselesini ele alırken, Batı'nın zihnindeki Doğu algısı ve tasavvurunun yanlışlığını ortaya koymaya çalışmış, problemin kaynağının bu yanlış algıda olduğunu gözler önüne sermiştir.

Batı'nın yanlış tasavvurları gözler önüne serilirken öte yandan teslis, ilk günah doktrini gibi inançla ilgili temel ilkelerin de yanlışlıkları ispat edilmiştir.

Hem Batı'nın hem de Doğu'nun içine nüfuz etmiş olan temel dînî değerlerle çelişen yaşam tarzı ve ahlâkî yozlaşma ele alınmıştır.

Yazar olay kurgusunu, karakterleri oluştururken gerçek hayattan ilham almış, böylece iman etme olgusunu idealize olmaktan kurtarıp reel bir zemine oturtmuştur. Bununla birlikte başarılı bir şekilde okuyucuya ilham veren, örnek alacağı, hayata geçirebileceği merkezinde iman olan bir yaşam tarzı ortaya koymaya çalışmıştır.

Olay örgüsü, aktarılırken romanı zenginleştiren, akıcı ve sürükleyici hale getirecek anlatım teknikleri, sade bir üslup ve fasîh bir dil kullanılmıştır.

Yazarın eserindeki hareket noktası, İslâmî öğretileri ve ilkeleri müslüman bireye hatırlatmak olmuştur. Bu maksatla Kur'ân âyetlerini ve hadisleri sıkça kullanmıştır. Bu öğretileri romanda yer verdiği karakterlerin dillerinden aktarmıştır.

Müslüman toplumunun temel sorunlarından olan kadın meselesine de eğilmiştir. Bu bağlamda müslüman kadının bilinçlenip, hayatın her alanında yer almasının önemini dile getirmiş ve söz konusu bilinçlenmenin iman merkezli olmasının gerekliliğine vurgu yapmıştır.

KAYNAKÇA

el-‘Arînî, Abdullah b. Sâlih, *el-İtticâhu’l-İslâmî fî a‘mâli Necîb el-Kîlânî’l-kasasiyye*, Dâru kunûz İşbîliyâ, Riyad 1425/2005.

Beyca, Fatma Betül, *Necîb el-Kîlânî’nin Hayatı, Eserleri ve 20. Yüzyıl Arap Edebiyatındaki Yeri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, İstanbul 2008.

Baran, Ercan, *Üç Mısır Romanında Cemâl Abdunnâsır Dönemi (el-Kernek*, *Tilka’r-Râiha, el-Leyâli’t-Tavîla)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2015.

Durmuş, İsmail “Necîb Kîlânî”, *DİA*, İstanbul 2016. https://islamansiklopedisi.org.tr/kilani-necib

Köse, Ali, “İman”, *DİA*, İstanbul, 2000.

el-Kîlânî, Necîb, *Muzekkirât ed-Duktûr Necîb el-Kîlânî*, Dâru kitâbi'l-muhtâr, yy., ty.

_____, *er-Raculu’l-lezî Âmen*, Müessesetu'r-risâle, Beyrut 2005.

İbn Mâce, Sünen, Ebu Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî, (thk.: Muhammed Fuâd Abdulbâkî), Dâru ihyâi'l-kütubi'l-'Arabiyye, yy., ty.

er-Rahmân, Muhammed Seyf, İshâmât ed-Duktur Necîb el-Kîlânî fi'l-edebi'l-'Arabiyyi'l-İslâmî, *Majallah Al-Qism Al-Arabi*, University of the Punjab, Lahore-Pakistan 2017.

Sinanoğlu, Mustafa, “İman”, *DİA*, İstanbul, 2000.

Şanverdi, Halil İbrahim, “Necîb el-Kîlânî’nin “Kâtilu Hamza” Adlı Romanı Üzerine Bir Tahlil Denemesi”, *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)*, Volume 2, August 2016, KAZAKHSTAN.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı	: DEMİR Ulfet
Uyruğu	: T.C
Doğum Tarihi ve Yeri	: … … … … … … …
Telefon	: … … … … … … …
Faks	: … … … … … … …
E-mail	: ulfetcelik@hotmail.com

Eğitim

Derece	***Eğitim Birimi***	***Mezuniyet Tarihi***
Yüksek lisans	… … … … … … … … … .	… … … … …
Lisans	… … … … … … … … … .	… … … .....
Lise	… … … … … … … … … .	… … … … …

İş Deneyimi

Yıl	***Yer***	***Görev***
… … … …	… … … … … … .	… … … … … … … … .

Yabancı Dil

Arapça

Yayınlar

… … … … … …